

OTT, VT, oikeusinformatiikan professori Rauno Korhonen

Ajankohtaista viestintäoikeutta ja informaatio-oikeutta

Syksy 2018

**OTM00071 – Uuden tutkintorakenteen
maisterivaiheen valinnaiseksi hyväksyttävä
opintojakso; 5 op.**

Päivitys: 17.10.2018, klo 10.30

Johdatusluentosarjan 15.-18.10.2018 sisältö:

1) Viestintäoikeudesta, viranomaisviestinnästä, joukkoviestinnän kehityksestä ja nykytilasta sekä sen sääntelyn lainsäädäntöpohjasta

2) Sananvapaudesta ja joukkoviestinnän itsesääntelystä

- Vuoden 2003 sananvapauslaki (*uudistuksen pääpiirteet ja pykäläkohtainen esittely*)

- Joukkoviestinnän itsesääntely (*v.2011 alusta uudistetut Journalistin ohjeet ja Julkisen sanan neuvoston toiminta*)

Opintojakson aikataulu syksy 2018:

ma 15.10. klo 12.15 -15.00 LS 6

Viestintäoikeudesta ja sananvapauslaista....

ti 16.10. klo 12.15 – 15.00 LS 6

Sananvapauslaki jatkuu...

Seminaaritehtävien jako.....!

ke 17.10. klo 12.15 - 14.00 LS 6

- Joukkoviestinnän itsesäätelystä jne....

to 18.10. klo 08.00 -10.00

- Päätoimittaja *Antti Kokkosen* vierailu

ke 24.10. klo 10.00 -18.00 LS 21

- Seminaaritehtävien esittely ja kommentointi

Ke 31.10. klo 10.00 – 18.00 LS 5

- Seminaaritehtävien esittely jatkuu....

- **Seminaariesitys laaditaan 2-3 henkilön ryhmissä. Poikkeuksellisesti voi tehdä ja esittää yksinkin.**
- **Esityksen pituus noin 20 minuuttia. Power point diat (max. 10) tukena ja esityksen jälkeen keskustellaan noin 10 minuuttia.**
- **Aiheen voi valita professorin jakamasta listasta tai ehdottaa omavalintaista aihetta viestintä- tai informaatio-oikeuden alueilta.**
- **Esitysajankohdat sovotellaan kahdelle seminaaripäivälle 24.10 ja 31.10. Tämä tapahtuu toisena luentopäivänä 16.10.**
- **Seminaaripäiville varattu salit klo 10-18, mutta päivät päättynevät todennäköisesti paljon aikaisemmin eli klo 15-16 paikkeilla. Riippuu myös siitä, kuinka monta ryhmää muodostuu....?**
- **Opintojakso arvostellaan lähinnä seminaariesitysten perusteella. Aktiivisuus luennoilla ja puhujavierailun aikana on bonusta arvosanaa ajatellen.**

Johdanto

Uusista oikeudenaloista:

- Viimeisen noin 20 vuoden aikana on suomalaisessakin oikeustieteessä syntynyt **uusia oikeudenaloja/oikeuksia, jotka käsittelevät ns. perinteisten oikeudenalojen alueille aiemmin sijoitettuja kysymyksiä ja säännöskokonaisuuksia.**
- **Yhteiskunnan muutos, tieto- ja viestintäteknologian kehitys, perus- ja ihmisoikeuksien merkityksen kasvu, globalisaatio ja monet muut seikat ovat myös vaikuttaneet siihen, että on katsottu tarvittavan uusia näkökulmia avaavia oikeudenaloja.**
- **Perinteisissä oikeudenaloissa ei ehkä ole osattu tai haluttu riittävän nopeasti ja tehokkaasti reagoida muutosten vaikutuksiin!!!!???**
- Tällaisia uusia oikeudenaloja ovat ***naisoikeus, insolvenssioikeus, lääkintä- ja potilasoikeus, urheiluoikeus, informaatio-oikeus*** sekä ***viestintäoikeus***, uusimpia ***saamelaisoikeus, vanhu(u)oikeus, luonnonvaraoikeus*** On puhuttu myös kokonaisuudesta ***informaatio- ja viestintäteknologiaoikeus (ICT-law)***

- **Informaatio- ja/tai viestintäoikeudessa** on pitkälti kysymys informaation ja sen välittymisen oikeudellisesta merkityksestä ja sääntelystä.

- Toisaalta oikeuden myös katsotaan olevan pitkälti **viestintää!!**

- **Informaatio-oikeudella** on tarkoitettu (joko oikeusinformatiikkaan kytkeytyen tai siitä erillisenä alueena) **oikeudenalaa, jonka puitteissa tutkitaan informaation tuottamisen, käsittelyn, välittämisen, markkinoinnin, suojaamisen ja säilyttämisen oikeudellista sääntelyä sekä sääntelyn tarvetta ja mahdollisuuksia.**

- Suppeassa merkityksessä informaatio-oikeudella ymmärretään mm. *yksityisyyttä, julkisuutta, sähköistä viestintää ja tietoturvaa* tarkastelevaa oikeudenalaa.

- **Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekuntaan vuonna 2004 perustettu oikeusinformatiikan, erityisesti informaatio-oikeuden, professori, jonka viranhoitaja nimitettiin vakinaiseksi 1.10.2008 alkaen. Nyk. työsuhde!!**

VIESTINTÄOIKEUDESTA

-Viestintäoikeus oikeudenalana on kirjallisuudessa aiemmin jaettu esim. niin, että sen alla on....

INFORMAATIO-OIKEUS, joka tarkastelee informaation käsittelyyn liittyviä juridisia kysymyksiä

MEDIAOIKEUS, joka keskittyy joukkoviestinnän tutkimukseen ja

TELETOIMINTAOIKEUS, joka tutkii viestinnän infrastruktuuriin liittyviä oikeudellisia kysymyksiä

Muitakin vaihtelevia jaotteluja löytyy riippuen vähän esittäjän eli yleensä tutkijan koulukunnasta, intresseistä ja tarkoitusperistä..?

VIESTINTÄOIKEUDESTA

-Viestintäoikeutta voidaan siis tarkastella vain joukkoviestinnän näkökulmasta, jolloin kyseessä olisi ”*mediaoikeus*” eli lähinnä sananvapauden suhde muihin oikeuksiin.

- Lähtökohdaksi voidaan tällöin ottaa sananvapaus perus- ja ihmisoikeutena sekä sananvapauslaki vuodelta 2003.

- Tästä näkökulmasta sananvapauden sisältöä on aihetta tarkastella myös *informaatio-oikeudellisesti* suhteessa tiettyihin muihin perusoikeuksiin:

- *julkisuuteen ja julkisuusperiaatteeseen*
- *yksityisyyteen ja yksityiselämän suojaan* sekä
- *henkilötietojen suojaan*

VIRANOMAISVIESTINNÄN ASEMA VIESTINTÄOIKEUDESSA?

- Perinteisissä viestintäoikeuden luokitteluissa usein unohdetaan viestinnän kasvanut rooli oikeusvaltiossa nimenomaan viranomaisten tehtävissä .
- Laajemmin nähtynä viestintäoikeudessa tarkastellaan siis myös mm. viranomaisten viestintää ja tiedotustoimintaa sekä valtion- että kuntasektorilla.
- Tällöin esille nousevat Perustuslain eräiden säännösten lisäksi mm. **hallintolain**, **julkisuuslainsäädännön** ja **kuntalainsäädännön** velvoitteet.

TELETOIMINTAOIKEUDESTA SÄHKÖISEEN VIESTINTÄÄN JA VIESTINTÄMARKKINOIHIN

-Mikäli vanha *teletoimintaoikeus* ja viestinnän infrastruktuurin sääntely halutaan nähdä osana viestintäoikeutta, on huomattava seuraavat jo osin kumotut säädökset, joita olen aiemmin käsitellyt muilla luentosarjoillani:

- Laki ja asetus viestintähallinnosta
- Viestintämarkkinalaki
- Verkkotunnuslaki
- Sähköisen viestinnän tietosuojalaki
- Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa
- Laki vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä allekirjoituksista (617/2009), voimaan 1.9.2009. Korvasi lain sähköisistä allekirjoituksista!
- Näistä enemmän *Korhonen: Sähköinen asiointi ja viestintä julkisella sektorilla. Teoksessa: Oikeus tänään; OSA I (2016).*

TIETOYHTEISKUNTAKAARI (917/2014)

- Liikenne- ja viestintäministeriö valmisteli ns. tietoyhteiskuntakaaren, johon koottiin keskeiset sähköistä viestintää koskevat kansalliset säädökset. Hallitus antoi esityksen eduskunnalle tammikuussa 2014.
- Tietoyhteiskuntakaari sisältää 352 pykälää, kun kumotuissa säädöksissä oli noin 490. Aiemmin voimassa olevista säädöksistä on poistettu päällekkäisyyksiä ja sääntelyä on pyritty selkeyttämään.
- Eduskunta hyväksyi esityksen muutoksineen 15.10.2014.
- Tietoyhteiskuntakaari tuli pääosin voimaan 1.1.2015.
- Säädöksestä on ilmestynyt pitkään työn alla ollut kommentaari *Viestintämarkkinaoikeus* (2015)

TIETOYHTEISKUNTAKAARI (917/2014)

Tietoyhteiskuntakaareen on koottu uudistettuina säännökset seuraavista kumotuista säädöksistä:

- *Viestintämarkkinalaki (393/2003)*
- *Sähköisen viestinnän tietosuojalaki (516/2004)*
- *Verkkotunnuslaki (228/2003)*
- *Laki tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisesta (458/2002)*
- *Laki radiotaajuuksista ja telelaitteista (1015/2001)*
- *Laki televisio- ja radiotoiminnasta (744/1998)*
- *Laki eräiden suojauksen purkujärjestelmien kieltämisestä (1117/2001)*
- *Laki eräiden radiotaajuuksien huutokaupoista (462/2009)*
- *Tietoyhteiskuntakaaressa eräitä ajallisia siirtymäsäännöksiä!!*

TIETOYHTEISKUNTAKAARI (917/2014)

Valmistelun pääteemoja:

- Päällekkäisten säännösten poistaminen sekä sääntelyn vähentäminen ja selkeyttäminen.*
- Toimilupajärjestelmän uudistaminen.*
- Toiminnan harjoittajan velvoitteet, johon kuuluvat mm. HMOV-sääntely ja yhdysliikenne.*
- Sähköisen viestinnän ja palveluiden jatkuvuuden turvaaminen, viranomaisten avustamisesta aiheutuneiden kustannusten korvausasia.*
- Kuluttajansuojaa koskevien säännösten tarkistaminen.*
- Yksityisyyden suojaa koskevien säännösten tarkistaminen.*

HUOM!

Tietoyhteiskuntakaaren nimike muutettiin yllättäen lailla 68/2018.

-- Taustalla perustuslakivaliokunnan linjaus, jossa katsottiin, että käsite *kaari* on vanhanaikainen eikä nykyisellään kerro selkeästi säädöksen luonteesta ja merkityksestä.

(vrt. holhouskaari, perintökaari, rakennuskaari jne...)

Uusi nimike on ollut 1.6.2018 lähtien

Laki sähköisen viestinnän palveluista.

Vrt. HE liikennekaareksi -> laki liikenteen palveluista

Viestintäoikeuden tutkimuksesta

Helsingin yliopistossa toimi viestintäoikeuden tutkimusryhmä OTT ***Pia Letto - Vanamon*** johdolla KATTI:ssa eli Kansainvälisen talousoikeuden instituutissa.

- Tutkimusryhmä sai vuonna 2006 600 000 euron apurahan ***Helsingin Sanomain Säätiöltä***. Ryhmän viestintäoikeudellisen tutkimuksen painopiste olikin vahvasti joukkoviestinnässä ja sananvapaudessa.

-Ensimmäinen ***Päivi Tiilikan (nykyisin Korpisaari)*** väitöskirja **Sananvapaus ja yksilön suoja, lehtiartikkelin aiheuttaman kärsimyksen korvaaminen** valmistui kesällä 2007.

-- sittemmin mm. - ***Mikko Hoikka***: **Sananvapaudesta Euroopan unionin oikeudessa**

- **Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekunnassa viestintäoikeutta on opetettu jo pitkään ja *Viestintäoikeus*-niminen opintojakso (aiemmin 6 op., nyt 5 op.) on ollut mahdollista suorittaa aina 1990-luvulta lopulta lähtien.**
- Myös tutkimusta alalta on julkaistu meillä (*Saarenpää, Ollila, Ruotsalainen, Korhonen* jne...)
- Kts. Myös artikkeli *Riku Neuvonen: Viestintäoikeus Suomessa – uusi oikeudenalako?* Teoksessa: *Avoin, tehokas ja riippumaton. Olli Mäenpää 60 vuotta juhlakirja*. Edita, Helsinki 2010. --- **Lappia ei huomioitu mitenkään???**

VIESTINNÄSTÄ

- Viestinnällä tarkoitetaan yleisimmässä mielessä kaikkea merkitysten vaihtoa ja jakamista.
- Viestintä jaotellaan osa-alueisiin sen mukaan, miten laajaa joukkoa viestintätapahtuma koskee.
- *Sisäisviestinnästä* puhutaan, kun tarkoitetaan yksilön sisäisiä hermostollisia ja tajunnallisia prosesseja.
- *Keskinäisviestinnällä* viitataan kahden tai useamman henkilön muodostaman pienryhmän keskinäiseen viestintätoimintaan.
- *Organisaatio- tai yhteisöviestinnällä* tarkoitetaan suuremman organisaation (yritys, yhdistys, yhteisö) sisäistä ja ulkoista viestintää.
- Kaikille edellä mainituille viestinnän lajeille on ominaista se, että toiminnan osapuolet ovat tunnettuja.
- Viestin lähettäjä suuntaa sanomansa tietylle, ennalta rajatulle yhteisölle.

- ***Joukkoviestintä*** poikkeaa muista viestinnän alueista kahdessa suhteessa:

1) vastaanottajien joukko on ennalta valikoimaton ja

2) viestintä tapahtuu välitettynä, teknisen välineen avulla.

- Joukkoviestinnän sanomat suuntautuvat periaatteessa kenelle tahansa ja ne ovat tässä mielessä aina julkisia.
- Lähettäjä ei siten tiedä, kuka tai ketkä kuuluvat hänen yleisöönsä, eikä hän tavallisesti voi myöskään ratkaisevasti vaikuttaa siihen, miten hänen sanomansa tulkitaan.
- Siksi *joukkoviestinnässä lähettäjän vastuu on aina suurempi kuin keskinäis- tai yhteisöviestinnässä*.
- Asiat ja ilmaisut, jotka hyväksytään rajattuun ryhmään kuuluvien keskuudessa, voivat joukkoviestinnässä aiheuttaa pahennusta ja muodostua eettisiksi ongelmiksi ja/tai rikoksiksi, kun ne esitetään julkisesti.

VIRANOMAISEN VELVOLLISUUS VIESTINTÄÄN

-Jo perustuslain 21 §:n mukaan kansalaisen **Oikeusturvaan** kuuluu, että

Jokaisella on oikeus saada asiansa käsiteltyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.

*Käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja **hyvän hallinnon** takeet turvataan lailla.*

- Hyvän hallinnon perusteista säädetään tarkemmin **hallintolaissa (434/2003)**, joka tuli voimaan 1.1.2004.

-Hallintolain tarkoituksena on sen 1 §:n mukaan toteuttaa ja edistää **hyvää hallintoa** sekä oikeusturvaa hallintoasioissa samoin kuin edistää hallinnon palvelujen laatua ja tuloksellisuutta.

- Hallintolakia sovelletaan mm. ***valtion ja kunnan viranomaisissa***.

- Hallintolain 2 luvussa säädetään **hyvän hallinnon perusteista**.

- Viranomaisen viestinnän osalta tärkeitä ovat mm.

6 § Hallinnon oikeusperiaatteista, 7 § Palveluperiaatteesta ja palvelun asianmukaisuudesta; 8 § Neuvonnasta sekä 9 § Hyvän kielenkäytön vaatimuksesta.

6 § Hallinnon oikeusperiaatteet

Viranomaisen on kohdeltava hallinnossa asioivia tasapuolisesti sekä käytettävä toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin.

Viranomaisen toimien on oltava puolueettomia ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Niiden on suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia.

7 § Palveluperiaate ja palvelun asianmukaisuus

Asiointi ja asian käsittely viranomaisessa on pyrittävä järjestämään siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti hallinnon palveluita ja viranomainen voi suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti.

8 § Neuvonta

Viranomaisen on toimivaltansa rajoissa annettava asiakkailleen tarpeen mukaan hallintoasian hoitamiseen liittyvää neuvontaa sekä vastattava asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin. Neuvonta on maksutonta.

Jos asia ei kuulu viranomaisen toimivaltaan, sen on pyrittävä opastamaan asiakas toimivaltaiseen viranomaiseen.

9 § Hyvän kielenkäytön vaatimus

Viranomaisen on käytettävä asiallista, selkeää ja ymmärrettävää kieltä.

Asiakkaan oikeudesta käyttää omaa kieltään viranomaisessa asioidessaan on voimassa, mitä siitä erikseen säädetään tai mitä johtuu Suomea sitovista kansainvälisistä sopimuksista

HALLINTOLAIN 41 §:ssä säännellään viestinnästä tietyn viranomaisasian ratkaisemisen yhteydessä:

41 § Vaikuttamismahdollisuuksien varaaminen

Jos asian ratkaisulla voi olla huomattava vaikutus muiden kuin asianosaisten elinympäristöön, työntekoon tai muihin oloihin, viranomaisen tulee varata näille henkilöille mahdollisuus saada tietoja asian käsittelyn lähtökohdista ja tavoitteista sekä lausua mielipiteensä asiasta.

Asian vireillä olosta ja vaikuttamismahdollisuuksien käyttämisestä on ilmoitettava asian merkityksen ja laajuuden kannalta sopivalla tavalla.

Asian vireillä olosta ei kuitenkaan tarvitse ilmoittaa, jos se vaarantaa ratkaisun tarkoituksen toteutumisen tai aiheuttaa muuta merkittävää haittaa taikka jos se on ilmeisen tarpeetonta.

- VALMIIN HALLINTOPÄÄTÖKSEN TAI MUUN RATKAISUN

TIEDOKSIANTO ON SEN SIJAAN ERI ASIA, JOSTA SÄÄNNELLÄÄN SEIKKAPERÄISESTI **HALLINTOLAIN 9 JA 10 LUVUISSA!!**

-Hallintolain ohella viranomaisen toimintaa sääntelee **laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999) eli JULKISUUSLAKI.**

- Julkisuuslain taustalla on perustuslain *julkisuusperiaate*.

- **Julkisuusperiaatteella tarkoitetaan** sitä, että viranomaisten asiakirjat ovat julkisia, jollei julkisuuslaissa tai muussa laissa toisin säädetä.

-Julkisuuslaissa säädetään oikeudesta saada tieto viranomaisten julkisista asiakirjoista sekä viranomaisessa toimivan vaitiolovelvollisuudesta, asiakirjojen salassapidosta ja muista tietojen saantia koskevista yleisten ja yksityisten etujen suojaamiseksi välttämättömistä rajoituksista samoin kuin viranomaisten velvollisuuksista kyseisen lain tarkoituksen toteuttamiseksi (2 §).

- Laissa säädettyjen tiedonsaantioikeuksien ja viranomaisten velvollisuuksien tarkoituksena on toteuttaa avoimuutta ja hyvää tiedonhallintatapaa viranomaisten toiminnassa sekä antaa yksilöille ja yhteisöille mahdollisuus valvoa julkisen vallan ja julkisten varojen käyttöä, muodostaa vapaasti mielipiteensä sekä vaikuttaa julkisen vallan käyttöön ja valvoa oikeuksiaan ja etujaan (3 §).

JULKISUUSLAIN RAKENNE

1 luku Yleiset säännökset

2 luku Asiakirjan julkiseksi tuleminen

3 luku Oikeus saada tieto asiakirjasta

4 luku Tiedon antaminen asiakirjasta

5 luku Viranomaisten velvollisuudet edistää tiedonsaantia ja hyvää tiedonhallintatapaa

17 § Tiedonsaantioikeuksien huomioon ottaminen päätöksenteossa

18 § Hyvä tiedonhallintatapa

19 § Viranomaisten tiedonantovelvollisuus keskeneräisissä asioissa

20 § Viranomaisen velvollisuus tuottaa ja jakaa tietoa

21 § Tietoaineistojen tuottaminen pyynnöstä

6 luku Salassapitovelvoitteet

7 luku Salassapidosta poikkeaminen ja sen lakkaaminen

8 luku Erinäiset säännökset

JULKISUUSLAKI

20 § Viranomaisen velvollisuus tuottaa ja jakaa tietoa

Viranomaisen on edistettävä toimintansa avoimuutta ja tässä tarkoituksessa laadittava oppaita, tilastoja ja muita julkaisuja sekä tietoaaineistoja palveluistaan, ratkaisukäytännöistään sekä yhteiskuntaoloista ja niiden kehityksestä toimialallaan. Laatimisvelvollisuuden tarvetta arvioitaessa on otettava huomioon, missä määrin viranomaisen toiminnasta on saatavissa tietoja asiakirjojen julkisuuden avulla tai yleisen tilastotuotannon perusteella.

Viranomaisen on tiedotettava toiminnastaan ja palveluistaan sekä yksilöiden ja yhteisöjen oikeuksista ja velvollisuuksista toimialaansa liittyvissä asioissa.

Viranomaisten on huolehdittava siitä, että yleisön tiedonsaannin kannalta keskeiset asiakirjat tai niitä koskevat luettelot ovat tarpeen mukaan saatavissa kirjastoissa tai yleisissä tietoverkoissa taikka muilla yleisön helposti käytettävissä olevilla keinoilla.

- Julkisuuslakia täydentää **julkisuusasetus** eli *asetus viranomaisten toiminnan julkisuudesta ja hyvästä tiedonhallintatavasta* (1030/1999).

-Julkisuusasetuksessa säännellään Hyvän tiedonhallintatavan toteuttamisesta (1 luku); Tiedonsaantioikeuksien toteuttamisesta ja edistämisestä (2 luku) ja **Valtionhallinnon viestinnästä (2 a luku)**

- Vuonna 2002 asetukseen lisätyn 2 a luvun säännökset siis tarkentavat valtionhallinnon viestintää koskevia velvoitteita:

8 a § Valtionhallinnon viranomaisten viestinnän tarkoitus

Valtion hallintoviranomaisten ja muiden valtion virastojen ja laitosten sekä tuomioistuinten ja muiden lainkäyttöviranomaisten (valtionhallinnon viranomaisen) tiedotuksen, julkaisutoiminnan ja muun viestinnän tarkoituksena on toteuttaa avoimuutta sekä tuottaa ja jakaa tietoa, joka luo yksilöille ja yhteisöille edellytyksiä muodostaa mahdollisimman totuudenmukainen kuva viranomaisten toiminnasta, vaikuttaa hallintoviranomaisissa valmisteilla oleviin yleisesti merkittäviin asioihin sekä valvoa omia etujaan ja oikeuksiaan.

Valtionhallinnon viranomaisten viestintää suunniteltaessa ja toteutettaessa on otettava huomioon viestinnän merkitys viranomaiselle säädettyjen tehtävien tehokkaassa hoitamisessa sekä viranomaisen ja kansalais- ja etujärjestöjen välisessä yhteistyössä.

8 b § Viestinnän suunnittelu

Valtionhallinnon viranomaisen on sille säädetty tehtävät ja 1 §:ssä tarkoitetut selvitykset huomioon ottaen arvioitava ja suunniteltava toimenpiteet viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 19 ja 20 §:ssä tarkoitettujen velvoitteiden toteuttamiseksi (*viestintäsuunnitelma*).

Viestintäsuunnitelmaa laadittaessa on otettava erityisesti huomioon, miten:

- 1) voidaan turvata yksilöiden ja yhteisöjen mahdollisuudet saada tietoja vireillä olevista yleisesti merkittävistä asioista sekä esittää käsityksensä niistä asian käsittelyn eri vaiheissa;
- 2) viranomaisen antamiin palveluihin ja käsittelemiin asioihin liittyvä yleinen neuvonta voidaan toteuttaa siten, että sillä saavutetaan mahdollisimman hyvin palveluihin oikeutetut ja muut tiedon tarvitsijat;
- 3) huolehditaan ruotsinkielisen väestön tiedon saannista yksilön henkeä, terveyttä ja turvallisuutta koskevissa asioissa sekä oikeuksien toteuttamiseksi;
- 4) eri väestöryhmien, kansalaisjärjestöjen, yhteisöjen ja tiedotusvälineiden viranomaisen toimintaa kohdistuvista erityisistä tiedontarpeista huolehditaan;
- 5) viestintää voidaan toteuttaa yhteistyössä muiden viranomaisten ja yksityisten yhteisöjen kanssa;

6) Viestinnän seuranta järjestetään.

Viestintäsuunnitelma on tarkistettava riittävän usein.

8 c § Viestinnän järjestäminen

Viranomaisen on huolehdittava siitä, että viestinnän edellytykset on turvattu avoimuuden toteuttamiseksi viranomaisen toiminnassa. Tässä tarkoituksessa on erityisesti pidettävä huolta siitä, että:

- 1) Tiedotusta hoitavien tiedonsaanti vireille tulevista ja ratkaistavista sekä muista viestintää edellyttävistä asioista riittävän aikaisessa vaiheessa on turvattu;
- 2) Viestintätehtäviä hoitavien välinen yhteistoiminta on asianmukaisesti järjestetty;
- 3) Esittely- ja valmistelutehtävissä toimiville virkamiehille on annettu tarpeellista koulutusta ja ohjeita viestinnän suunnitteluun ja toteuttamiseen osallistumisesta.

- **VALTIOVARAINMINISTERIÖ VASTAA VALTION TIETOHALLINNON KOKONAISKEHITTÄMISESTÄ JA KOORDINOINNISTA.**

- **YKSITTÄISET MINISTERIÖT JA VIRANOMAISET JÄRJESTÄVÄT MUUTEN TIETOHALLINNON JA VIESTINTÄNSÄ EM. SÄÄNNÖSTEN MUKAISESTI!!!!**

- **Huom! Laki julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta (634/2011)**

Valtionhallinnon viestintäsuositus uudistettiin syksyllä 2010

- Aiempi vuodelta 2002

- Tavoitteena tukea demokratian toimivuutta ja kansalaisten oikeuksien toteutumista sekä luoda edellytyksiä yhteisöjen ja yritysten toiminnalle.

- Avoin kansalaisviestintä on olennainen osa valtionhallinnon ja sen organisaatioiden palvelutehtävää.

- Kansalaisten osallisuuden edistäminen jo asioiden valmisteluvaiheessa edellyttää uusien toimintatapojen hyödyntämistä, missä sosiaalisella medially on kasvava merkitys.

- Korostetaan poliittisen ja hallinnollisen suhteen muuttumista sekä toisaalta viranomaisten välisen yhteistyön lisääntymistä.

- Sidosryhmä- ja asiantuntijaviestintää on kehitettävä. Hyvä viestintä edellyttää organisaatioiden viestinnän riittävää resursointia.

- ”*Valtionhallinnon maine syntyy toiminnan seurauksena.*”

- Kts. Valtioneuvoston kanslian määräykset, ohjeet ja suositukset 2/2010

UUSI TIEDONHALLINTALAKI TULOSSA.....>

- Tiedonhallintaa käsitellään nykyisin useassa säädöksessä. Parhaillaan valmistellaan uutta tiedonhallintalakia, johon on tarkoitus keskittää julkisen hallinnon tiedonhallintaa koskevat säännökset.
- Uudella yleislailla määritetään tiedon koko elinkaaren hallinta julkisessa hallinnossa.-----Tarkoituksena on, että jo toimintoja suunniteltaessa ja tietojärjestelmiä toteutettaessa viranomaiset ottaisivat huomioon tietojen hyödyntämisen muiden tahojen toiminnassa → *viranomaisten tiedonvaihdon tehostaminen.*
- Uudella säädöksellä on tarkoitus korvata *julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta annettu laki, arkistolaki* sekä *viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain* ja *sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa säädetyin lain* tiedonhallintaa koskevat säännökset.
- Esitysluonnos ollut lausuntokierroksella, jonka vastausaika päättynyt 1.10.2018.

100/1.9.2010

VIRALLINEN LEHTI

Officiella tidningen

K E S K I V I I K K O / O N S D A G

Sisältlys • Innehåll

Aulakirjan kukahtaminen	30	Dödande av riksd	30
Mut	30	Öriga	30
Haasteet ja kutsut	3	lagfart	27
Avisoa	3	Stämningar och kallelser	3
Elatusapu ja lapsen huolto	6	Fordringsmål	11
Huoneenvuokraasiat	10	Hysesmål	10
Mut	23	Underrättelsbidrag och värde	6
Velkamlisuus	11	Aktenskapsskillnad	3
lainhuuto	27	Öriga	23
Mut kuulutus	28	Valtakusset	3
Sukunimen muutokset	29	Andring av släktravn	29
Valtuuttu kussit	3	Öriga kungörelser	28

SYYSKUUJUN ENSIMMÄINEN NUMERO • SEPTEMBER MÅNADS FÖRSTA NUMMER

VIRALLINEN LEHTI

- Kolmesti viikossa ilmestyvä *Virallinen lehti* huolehtii lakisääteisen ilmoitusvelvoitteen täyttämisestä.
- Lehti joutuu julkaisemaan ne ilmoitukset, kuulutukset ja muut asiakirjat, jotka laki, asetus tai muu alempiasteinen säädös määrää julkaistavaksi Virallisessa lehdessä.
- Virallinen lehti ei kommentoi julkaisemaansa.
- Virallinen lehti on Suomen vanhin edelleen ilmestyvä lehti.**
- Se juhlii 199-vuotisjuhliaan 2.11.2018.
- Kts. yksityiskohtaisemmin www.virallinenlehti.fi

OIKEUDELLISTA VIESTINTÄÄ.....!!!

- *Laki Suomen säädöskokoelmasta annetun lain muuttamisesta (1197/2010) tuli voimaan 1.1.2011.*
- Suomen säädöskokoelma ja sen erillinen osa, sopimussarja, julkaistaan vastedes sähköisinä yleisessä tietoverkossa!!!
- Säädöksiä ja muita säädöskokoelmassa julkaistavia asiakirjoja voidaan kuitenkin edelleen julkaista myös painettuina ja muulla tavalla tallennettuina.
- Säädökset ja muut asiakirjat julkaistaan yksittäin eikä useasta asiakirjasta koottuina vihkoina kuten aiemmin.
- Asiakirjojen katsotaan tulleen julkaistuiksi, kun ne on toimitettu yleisessä tietoverkossa taikka muulla tavalla tallennettuina yleisön saataville!!!!

UUDESSA KUNTALAISSA (410/2015)

säädetään tarkemmin kunnallisesta itsehallinnosta ja kunnan tehtävistä.

Kuntalain 5 luvun 29 §:ssä on asetettu kunnalle tietyt viestintävelvoitteet, jotka ovat tärkeitä 22 §:ssä säänneltyjen osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien takaamiseksi:

29 § Viestintä

Kunnan toiminnasta on tiedotettava asukkaille, palvelujen käyttäjille, järjestöille ja muille yhteisöille. Kunnan tulee antaa riittävästi tietoja kunnan järjestämistä palveluista, taloudesta, kunnassa valmistelussa olevista asioista, niitä koskevista suunnitelmista, asioiden käsittelystä, tehdyistä päätöksistä ja päätösten vaikutuksista. Kunnan on tiedotettava, millä tavoin päätösten valmisteluun voi osallistua ja vaikuttaa.

Kunnan on huolehdittava, että toimielinten käsittelyyn tulevien asioiden valmistelusta annetaan esityslistan valmistuttua yleisen tiedonsaannin kannalta tarpeellisia tietoja yleisessä tietoverkossa. Kunnan on verkkoviestinnässään huolehdittava, että salassa pidettäviä tietoja ei viedä yleiseen tietoverkkoon ja että yksityisyyden suoja henkilötietojen käsittelyssä toteutuu.

Viestinnässä on käytettävä selkeää ja ymmärrettävää kieltä ja otettava huomioon kunnan eri asukasryhmien tarpeet

-Uuden kuntalain 90 §:n mukaan kunnanvaltuusto hyväksyy hallintosäännön, jossa annetaan tarpeelliset määräykset mm. viestinnän periaatteista.

- Nykyään lähes kaikilla kunnilla on internetissä omat verkkosivunsa, joilla ne tiedottavat laissa säädetyistä ja muistakin asioista.

- Verkkosivujen lisäksi tiedotuksia on yleisillä ilmoitustauluilla ja paikallislehdissä sekä toisinaan paikallisradioissa.

108 § Kunnan ilmoitukset

Kunnan ilmoitukset saatetaan tiedoksi julkaisemalla ne yleisessä tietoverkossa, jollei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu, sekä tarpeen vaatiessa muulla kunnan päättämällä tavalla.

Ilmoitusten on oltava yleisessä tietoverkossa 14 vuorokautta, jollei asian luonteesta muuta johdu. Ilmoituksen sisältämät henkilötiedot on poistettava tietoverkosta edellä mainitun ajan kuluttua.

109 § Tietojen saatavuus yleisessä tietoverkossa

Kunnan järjestämiä palveluja sekä kunnan toimintaa koskevat keskeiset tiedot on julkaistava yleisessä tietoverkossa. Yleisessä tietoverkossa on oltava saatavilla ainakin seuraavat tiedot:

- 1) kuntastrategia;
- 2) hallintosääntö;
- 3) talousarvio- ja suunnitelma;
- 4) tilinpäätös;
- 5) tarkastuslautakunnan arviointikertomus;
- 6) tilintarkastuskertomus;
- 7) kuntien yhteistoimintaa koskevat sopimukset;
- 8) konserniohje;
- 9) luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden sidonnaisuusilmoitukset;
- 10) luottamushenkilöiden palkkioiden ja korvausten perusteet;
- 11) palveluista perittävät maksut.

VIESTINNÄN MUUTOKSESTA

-Viestinnän kenttä on muuttunut noin 25 vuoden aikana.

- Tietokoneesta ja internet-yhteydestä, matkapuhelimesta, cd- ja dvd-soittimesta ja digitaalikamerasta on tullut yleisiä. Digi-TV on lähes kaikkien käytössä.....

- Käyttötapojen muutoksetkin näkyvät arjessamme:

-- *Matkapuhelin ja tekstiviestit ovat käytössä kaikkialla.*

-- *Internet laajakaistoinen on työpaikkojen ohella levinnyt valtaosin kotitalouksista, kahviloihin, kirjastoihin ja muihin julkisiin paikkoihin.*

-- *Televisiota katsotaan harvoin keskittyneesti, sen sijaan surfataan kaukosäätimellä eri kanavilla ja nauhoitetaan ohjelmistoa sopivaa katseluajankohtaa varten. Maksulliset kaapelikanavat yleistyneet...*

- **Viestinnän sisällötkin ovat muuttuneet.** Uusien kanavien kuten paikallisradiot, televisiokanavat, Internet ja puhelinpalvelut, myötä on ilmaantunut uusia sisältöjä.
- **Viestinnän ammatit samoin muuttuvat:** tarvitaan uusia monimediaalisia taitoja.
- **Tekijänoikeus on saanut uusia haasteita.** Käsite hämärtyy, kun sisällöt koostetaan, muokataan ja versioidaan digitaalisesti eri välineisiin ja ympäristöihin – *vertaisverkot ja piratismi!*
- Suomessa sähköisen viestinnän kenttä on laajentunut siitä, kun **radiotoiminta aloitettiin 1926** ja **televisiotoiminta 1956.**
Yleisradiotoiminnalle asetettiin julkisen palvelun tehtävä, joka ymmärrettiin **pyrkimyksenä tarjota monipuolista sivistyksellistä, informatiivista ja viihteellistä sisältöä kaikille väestöryhmille.** –
- **Yhdysvalloissa jo alun perin sähköinen viestintäjärjestelmä rakentui kaupalliselle pohjalle.** Euroopassa ja Suomessa tähän on menty vasta aivan viime vuosikymmeninä.

- Suomessa sähköisen viestinnän monopolia ryhdyttiin purkamaan 1980-luvun lopulla.

- Ensimmäiset **kaupalliset paikallisradioluvat** myönnettiin **1985**.

- Television puolella *Yleisradion* vuokralaisena ollut **MTV** sai oman toimiluvan ja aloitti lähetystoiminnan omalla kanavallaan **1993**. – Samalla Yleisradiolaki julkisen palvelun tehtävistä.

- Toinen kaupallinen kanava, **Nelonen**, sai toimiluvan syksyllä **1996** ja aloitti lähetykset kesällä **1997**.

- *Mainosrahoituksen vähentyminen ja digitaalisen televisiotoiminnan tulo on kuitenkin aiheuttanut vaikeuksia kaupallisille toimijoille.*

- Suomessa ei **maksutelevisio** (satelliitti ja kaapeli) ole saanut toistaiseksi kovin suurta suosiota --- **nousussa parhaillaan???**.

Suomen viestintäjärjestelmä on voitu jakaa teknisesti viiteen pääalueeseen tai toimialaan:

- 1) Lehdistö ja muu painoviestintä
- 2) Sähköinen viestintä
- 3) Tallenneviestintä
- 4) Televiestintä
- 5) Verkkoviestintä

- Näistä *joukkoviestintään on perinteisesti luettu kolme ensimmäistä, mutta viime vuosien kehityksen myötä myös televiestintä ja verkkoviestintä on nykyisellään suureksi osaksi luettava joukkoviestintään*
- Tähän on vaikuttanut **konvergenssi** eli digitalisoinnin mahdollistama viestintävälineestä riippumaton sisällön luomisen, muokkaamisen ja välittämisen tapojen yhtenäistyminen (lähentyminen).
- **Tietokoneen, puhelimen ja television välillä olevien erojen uskotaan vähitellen pienentyvän ja jopa katoavan kokonaan tulevaisuudessa!!!**

Vaikka viestintä on muuttunut, monet asiat ovat edelleen voimassa:

- Viestinnän sisällölle asetetaan edelleen samat ***eettiset ja laatua koskevat vaatimukset***, kuten ennenkin. (vrt. valemedia-keskustelu)
- Viestimien odotetaan yhä vastaavan suuren yleisön päivittäisiin ***tiedon, viihteen ja valistuksen tarpeisiin***.
- Viestimet toimivat samojen ***taloudellisten lakien*** alaisina kuin ennenkin.
- Viestimien ***tekniselle luotettavuudelle*** asetetaan entistä suurempia vaatimuksia.
- Viestimiin kohdistuu tulevaisuudessakin monenlaista ***oikeudellista sääntelyä***.

Kts. Tästä esim. **Hannu Nieminen**: Joukkoviestinnän ja sen julkisen sääntelyn perusteet. Teoksessa (Kulla ym. Toim.) Viestintäoikeus. WSOY 2002.

JOUKKOVIESTINNÄN KEHITYKSESTÄ VIIME VUOSINA

- Joukkoviestinnän rooli on muuttunut *1960-luvulta* lähtien **sensaatio- ja juorulehdistön** nousun myötä.
- Kaupallisuus on lisääntynyt huomattavassa määrin erityisesti *1990-luvulta* alkaen.
- On syntynyt lehtiä, jotka perustuvat lähes pelkästään ns. **julkisten ja viihdetähtien** elämän kuvaamiseen (OHO, Seitsemän päivää, Katso ja Hymy sekä myös iltapäivälehdet Iltalehti ja Ilta-Sanomat yhä suuremmassa määrin)
- Ristiriita median sananvapauden nimissä harjoittaman kaupallisen journalismin ja yksityisyyden suojan välillä on aiheuttanut oikeudenkäyntejä ja keskustelua oikeustieteen ja median vaikuttajien piirissä.

- Viime vuosina on haettu myös linjauksia *politiikkojen yksityiselämän suojan rajoihin* (vrt. RL 24 luvun 8 §:n intimiteettisäännös, RL 24 luvun 9-10 §:t kunnianloukkauksesta – ja näihin tehdyt muutokset hiljattain...)
- On pohdittu myös tarvetta erityislaille median oikeuksista ja velvollisuuksista suhteessa yksityisyyden suojaan???
- Lukuisat yksityiselämän suojaa ja kunnianloukkausta koskevat oikeudenkäynnit ovat johtaneet **medialle langetettuihin tuomioihin** ja **vahingonkorvauksiin**, joiden suuruuden kasvu on nostanut esille väitteitä siirtymisestä *amerikkalaistyyppiin* miljoonakorvauksiin.
- Huomattavat suuret oikeudenkäynnit ovat herättäneet myös keskustelua median roolista ja mm. oikeudenkäynnin julkisuudesta.

-Media on raportoinut aggressiivisestikin esim. *Tony Halmeen, Anneli Jäätteenmäen, Alpo Rusin, Nils Gustafssonin, Ilkka Kanervan ja Matti Vanhasen* jutuissa.

- **Vaikuttaako median toiminta jo kielteisesti tuomioistuinten riippumattomuuteen ja tuomioistuimen työskentelyyn yleensä?? (Kittilä!!)**

- **Yksi kysymys on oikeudenkäyntien televisioinnin lisääntyminen?**

Seurauksena haluttomuus tai ylihalukkuus todistajaksi, vaikutus todistajankertomuksiin, toiset parempia esiintyjiä, vaikutus tuomioistuimeen ja oikeuden häirintä, todistajat ja lautamiehet voivat ollaan alttiimpia median vaikutukselle?

--- **Oikeudenkäyntien viihteellistyminen?? Tuomarit julkisuuden charmsissa??**

--- **Syytetyn leimaantuminen syylliseksi riippumatta lopputuloksesta?**

--- **Toisaalta televisiointi voisi parantaa tietämystä oikeudenkäytöstä, nimenomaan suomalaisesta!!**

-Tämän hetken uutisoinnissa on toimittajakunnan mielestä päällimmäisiksi asioiksi nousseet *henkilöityminen* ja *uutisoinnin nopeus*.

- Asioista halutaan kertoa yksittäisten ihmisten kautta. --- **Tässä voi vaarana olla se, että varsinainen asia unohtuu!!??**

- Journalismin nopeutumisesta kertoo se, että tieto saadaan ulos jo sen julkaisuhetkellä.

- *Matkapuhelinten tekstiviestiuutiset* ja jatkuvasti päivitettävät *nettiuutiset* ovat entisestään nopeuttaneet tiedon välittämistä. Perinteiset joukkoviestimet kuten *TV ja radio ovat kilpailussa lisänneet huomattavasti uutislähetystään (vrt. siihen, että 1980-luvun alkuun saakka TV:ssä vain kahdet iltauutiset kahdella kanavalla)*

- Julkisuuden osalta voidaan puhua *toivotusta* ja *ei-toivotusta julkisuudesta*.

- Toivottua julkisuutta tavoittelevat missit, urheilijat, laulajat, kirjailijat ym. taiteilijat sekä osa poliitikoista. Jos tulee ongelmia elämässä (alkoholi, avioero, potkut töistä yms.) julkisuutta ei voida enää hallita, vaan se muuttuu usein ei-toivotuksi.

-Henkilöityminen näkyy oikeusmaailmassakin esim. asianajajien ja tuomareiden näkökulmasta.

- **1990-luvulla** ei juurikaan kirjoitettu, kuka **tuomari** on päätöksen antanut tai minkä niminen **syyttäjä** tai ”huippu”**asianajaja** on ollut mukana.

- *Oikeuselämän toimijat* joutuvat varautumaan julkisuuteen, hankkimaan viestintäkoulutusta ja vetämään rajoja, missä ja miten esiintyvät.

- Julkisuuden ja viestinnän osalta on etukäteen sovittava vastuuhenkilöistä – näkyy esim. moniin yrityksiin, virastoihin ja tuomioistuimiin palkatuissa **viestintäjohtajissa tai viestintävastaavissa**. (Esim. KKO ja Suojelupoliisi).

- Median kautta voi myös tuoda itselle tärkeitä asioita ja esim. syytetyn tai vastaajan näkökulman esille (kuka käyttää hyväkseen ja ketä??).

- Toimittajakunta ei katso, että Englannissa tyypillinen **juttuja keksivä ja totuutta vääristelevä journalismi** olisi tulossa Suomeen, mutta henkilöityminen lisääntynee edelleen.

- *”Julkisuutta ei voi hallita, mutta siihen tottuu ja siitä voi selvitä hengissä!”*

-Viestinnän tutkijat ovat olleet huolissaan journalismin kohtalosta suomalaisessa mediassa.

- Informaation määrä kasvaa, mutta **journalistisen materiaalin osuuden katsotaan jatkuvasti vähenevän.**
- Tällöin ***journalismilla*** tarkoitetaan ajankohtaisten, tosiasiapohjaisten joukkoviestintäsanomien tuottamista.
- Suomalaiset kuluttavat aikaansa mediassa noin **10 tuntia päivässä**, osan tästä toki työaikana (esim. radion kuuntelu taustaaäänenä).
- **Journalistisen sisällön osuuden arvioidaan tästä olevan vain 10-15 %.**
- **Journalistiikan professori *Heikki Luostarinen*** on todennut, että toimittajan ammatin hohto himmenee journalismin kaventumisen myötä.
- Kun journalistisen työn yhteiskunnallinen merkitys ja eettisyys vähenee ja toisaalta työpaine ja vastuu kasvavat, muut mediatehtävät saattavat houkutella nuoria uravalinnassa.
- Journalismiin kaivataan nykyistä monipuolisempaa lähdeaineistoa.

-Mediatutkijat arvioivat viihdelehdistön muuttuvan tulevaisuudessa entistä *keltaisemmaksi* tiukan kilpailun vuoksi.

-- Lehdistä tulee yhä räväkämpää ja sensaatiohakuisempia.

-- (Yellow Kid –sarjakuvasta 1800-luvun lopun USA:ssa)

-- Yhtenä merkinä tästä on ns. *vihjepalkkioiden yleistyminen* (Esim. Katso-lehti on maksanut vuoden parhaasta ”uutisvihjeestä” 50 000 euron palkkion.)

- Jossain vaiheessa lukijoiden sietoraja saattaa kuitenkin tulla vastaan???? Vai halutaanko sittenkin vain yhä viihteellisempää aineistoa????

- Juorulehtien katsotaan korvaavan suurkaupungeissa tyhjiön, joka on aiheutunut tiiviin kylämäisen yhteisöllisyyden katoamisesta. *Naapureiden kyttäämisen sijasta luetaan lehdistä julkkisten töppäilyistä.--- tähdet, tähdenlennot, tähtöset, tähteet!*

- Viihdelehtien suosion nähdään perustuvan niiden keveyteen. *Myös muu media on omaksunut niiden arvoja, jutut ovat lyhentyneet ja viihteellistyneet!!!!.*

- Sensaatiolehtien vaikutusvalta on kasvanut lukijamäärien nousun myötä. *Myös ns. vakavat lehdet joutuvat noteeraamaan niiden löytämiä aiheita ja esitystavan.*

- Esim. Britanniassa sensaatiolehdillä on myös poliittisia tavoitteita.

- Suomessa ns. vakavien lehtien viikkoversiot kuten esim. Helsingin Sanomien *Nyt-liite!* – *Lopetettu ??*

”AJANKOHTAISIA” KYSYMYKSIÄ VIESTINNÄN KENTÄLLÄ (1)

- **Yleisradion rahoituskriisi!** Television käyttömaksusta rahoittamiseen budjetin verovaroin. → *Toteutunut!*
- **Median itsesääntely ja Julkisen sanan neuvoston rooli?**
 - - - 2000-luvulla 3 puheenjohtajaa eronnut (*Jacob Söderman* 2003-2005, *Kalevi Kivistö* 2005-2007, *Pekka Hyvärinen* 2007-2009, nyt tehtävässä entinen Kalevan päätoimittaja *Risto Uimonen* 2009-)
 - On vaadittu mm. JSN:n lakkauttamista sekä *lukija- tai lehdistöasiamiehen* viran/tehtävän perustamista.
- **Tällä hetkellä ilmaiset lehtien verkkojulkaisut muuttumassa vähitellen pääosin maksullisiksi????** Ensimmäisiä Keskisuomalainen lehti huhtikuussa 2010.

AJANKOHTAISIA KYSYMYKSIÄ VIESTINNÄN KENTÄLLÄ (2)

- **Sosiaalisen median vahva nousu perinteisen median kilpailijaksi!!!!**
- **Lehtien formaatin muuttuminen tabloidiksi.** Esim. Lapin Kansa 2012, Helsingin Sanomat vuoden 2013 alussa ja Aamulehti ehkä seuraavana. --- Kustannussäästöt! Vaikutus journalismiin ja lehtiartikkeleiden pituuteen sekä sisältöön????
- **Toimittajia vähennetään, lehdet tekevät yhteistyötä ja samoja juttuja julkaistaan eri puolilla Suomea.** Esim. Alma Median lehdet: *Aamulehti, Satakunnan Kansa, Lapin Kansa, Pohjolan Sanomat ja Kainuun Sanomat*. Eli jako yhteistoimituksiin ja paikallistoimituksiin. – *Kaleva osti Lapin Kansan hiljattain!*
- → **Veikataan, että kilpailun ja yhdistämisten myötä Suomeen jää kolme leiriä, joiden sisällä on eri tavoin yhteistyötä tekeviä mediataloja: Sanoman, Väli-suomen median ja Alman leirit.** Esim. Kaleva, Turun Sanomat ja Vaasan alueen I-Media etsivät yhteistyökumppania.
- **Uusia palveluja: Kaleva aloittanut ensimmäisenä Suomessa lehden erilaiset kaupunginosaversiot!** Tarjoaa myös verkkokauppaa ja mobiilin paikannuspalvelun. – **ns. Ilmaisten kaupunkilehtien nousu!!!!!!!**

AJANKOHTAISIA KYSYMYKSIÄ VIESTINNÄN KENTÄLLÄ (3)

- *Viestinnän Keskusliitto* arvioi, että tilauslehtien arvonlisäverouudistus vuoden 2012 alussa on vienyt media- ja painoalalta jo noin 800 työpaikkaa.
- Pelkästään sanomalehdistön työpaikkoja on kadonnut viimeisen 4 vuoden aikana ainakin 550.
- Tilattujen lehtien arvonlisävero nousi vuoden 2012 alussa nollasta yhdeksään prosenttiin. Vuoden 2013 alussa tähän tuli vielä prosentin korotus.
- *Sanomalehtien liitto* ja *Viestinnän keskusliitto* arvioivat arvonlisäveromuutoksen johtavan 2-3 vuoden sisällä 2500-3000 työpaikan menetykseen.

Ilta-Sanomien uutinen 7.1.2014:

Mediakonserni Sanoma irtisanoo yt-neuvottelujen jälkeen 37 työntekijää Helsingin Sanomien toimituksesta. Vastedes HS:n toimituksessa työskentelee 280 henkilöä. Osa poistotarpeesta hoidetaan mm. eläkejärjestelyin. Toimituksessa on tähän saakka työskennellyt noin 350 henkilöä.

UUTINEN 29.9.2015: Alma Media ja Talentum yhdistyvät

- Alma Media –mediakonsernin ilmoitettiin ostavan Talentumin
- Uutisoinnin mukaan yhdistymisen tarkoituksena on panostaa erityisesti digitaalisuuteen. *”Alma Media on vastannut perinteisen kustannusliiketoiminnan vaikeuksiin määrätietoisella muuntautumisella: yhtiön liikevaihdosta yli kolmasosa ja käyttökatteesta kaksi kolmasosaa syntyy digitaalisesta liiketoiminnasta.”* (Iltalehden verkkosivut 29.9.)
- Alma Media julkaisee mm. Iltalehteä, Aamulehteä, ja Kauppalehteä.
- Talentumin tuotteita ovat mm. Talouselämä, Arvopaperi sekä Tekniikka ja Talous. **Sekä paljon oikeudellista kirjallisuutta ja koulutusta!!!**

Uutinen: Pohjalainen 30.9.2016

KESKISUOMALAINEN OSTI ETELÄ-SUOMEN SANOMAT.

Kivekkäät myivät Mediatalo ESA:n.

Mediatalo ESA:an on kuulunut sanomalehti Itä-Häme ja lukuisia kaupunkilehtiä. Yhtiö tuottaa myös kirjapaino- ja jakelupalvelua sekä markkinointiviestintää.

Keskisuomalaisen ympärille rakentunut mediayhtiö on laajentunut viime vuosina voimakkaasti.

Yhteenlaskettuna yhtiöiden liikevaihto oli viime vuonna noin 194 miljoonaa euroa ja työntekijöitä oli yhteensä noin 1550.

Lapin Kansa 20.3.2018; A 6 sivu:

Kaleva osti Lapin Kansan, toiminta jatkuu ennallaan.

Perinteiseen brändiin ei kosketa eikä lehden nimi muutu, lupaa uusi toimitusjohtaja.

- *Kaleva on monimediayhtiö, jonka julkaisuja myös Kaleva, Kale!, Forum24, Raahen seutu, Raahelainen ja Pyhäjokiseutu.*
- *Konsernin palveluksessa yli 500 henkilöä.*

Media- ja viihdemaailma vuonna 2028 ????

- Nykyisten kaltaisten TV-kanavien merkitys on ehkä laskenut huomattavasti, koska mitä tahansa voi katsoa milloin tahansa.
- Perinteisten kanavien tilalle tulee suuri määrä erilaisia tapoja katsoa ohjelmia.
- Tosi-TV on tullut jäädäkseen, mutta uudistuu!
- Uutislähetykset muuttuvat, Game Show-formaatit entistä haasteellisempia ja uuden sukupolven ostoskanavat tulevat.
- CD-levy kuolee ehkä, mutta vinyyli (LP) säilyy kuriositeettina.
- Musiikkia ei enää ladata tietokoneelle vaan se siirtyy ”pilveen”, josta kuka vaan, saa mitä tahansa ja milloin vain.
- Lehdet ja kirjat digitalisoituvat, mutta saattavat säilyttää asemansa pidempään kuin CD-levyt ja videovuokraamot.

Lehtien lukijamääriä vuonna 2012, 2008, 2007 ja 2005

(Lähde: Kansallinen Mediatutkimus)

Päivittäin ilmestyvät sanomalehdet:

	<u>2012</u>	<u>2008</u>	<u>2007</u>	<u>2005</u>
Helsingin sanomat	883 000	958 000	995 000	1 097 000
Aamulehti	293 000	316 000	313 000	322 000
Turun Sanomat	235 000	254 000	258 000	266 000
Kaleva	180 000	195 000	201 000	209 000
Keskisuomalainen	165 000	171 000	180 000	188 000
Savon Sanomat	145 000	160 000	163 000	173 000
Etelä-S Sanomat	126 000	134 000	135 000	139 000
Ilkka	126 000	129 000	134 000	139 000
Satakunnan Kansa	127 000	125 000	137 000	139 000
Hufvudstadsbladet	108 000	114 000	121 000	124 000
Karjalainen	109 000	113 000	118 000	125 000
Lapin Kansa	80 000	91 000	90 000	?
Pohjalainen	67 000	79 000	83 000	91 000

Lehtien lukijamääriä vuosina 2012, 2008, 2007 ja 2005

<u>Muut sanomalehdet:</u>	2012	2008	2007	2005
Ilta-Sanomat	<u>621 000</u>	734 000	767 000	<u>925 000</u>
Iltalehti	<u>567 000</u>	659 000	675 000	<u>690 000</u>
Kauppalehti	<u>196 000</u>	216 000	182 000	<u>242 000</u>

Lasten- ja nuortenlehdet:

Aku Ankka	993 000	1 076 000	995 000	1 079 000
-----------	---------	-----------	---------	-----------

Asiakaslehdet:

Pirkka	2 892 000	2 691 000	2 612 000	2 462 000
Yhteishyvä	2 105 000	1 889 000	1 647 000	1 629 000

Lehtien lukijamääriä 2012, 2007 ja 2005

Perhe- ja yleisaikakauslehdet:

	<u>2012</u>	<u>2008</u>	<u>2007</u>	<u>2005</u>
ET-lehti	687 000	785 000	795 000	902 000
7 päivää	<u>620 000</u>	790 000	792 000	<u>947 000</u>
Seura	<u>479 000</u>	657 000	692 000	<u>849 000</u>
Apu	<u>469 000</u>	637 000	683 000	<u>838 000</u>
Valitut Palat	457 000	607 000	660 000	709 000
Hymy	278 000	426 000	371 000	409 000
Suomen				
Kuvalehti	315 000	336 000	362 000	414 000
Alibi	141 000	183 000	-	-
Katso	<u>64 000</u>	151 000	212 000	<u>338 000</u>

Eräiden muiden suosittujen lehtien lukijamääriä **2009** ja 2008

Kodin Kuvalehti	562 000	585 000
Kotiliesi	438 000	465 000
Me Naiset	445 000	406 000
Eeva	403 000	366 000
Anna	391 000	363 000
Hyvä Terveys	451 000	454 000
Kauneus & Terveys	376 000	373 000
Tekniikan Maailma	667 000	663 000
Tuulilasi	487 000	494 000
Metsästys ja Kalastus	433 000	438 000
Tieteen Kuvalehti	472 000	486 000

-Kyseiset lukijamäärät perustuvat siis

Kansallisen mediatutkimukseen (KMT), jonka tuloksia julkaistaan pari kertaa vuodessa keväisin ja syksyisin.

-Kansallisen mediatutkimuksen toimeksiantajia ovat sanoma- ja aikakauslehtien kustantajat sekä kustantajien, mainostajien ja mediatoimistojen liitot. **Mediatoimistot** ovat mukana, koska ne miettivät työkseen, missä välineissä mainostajan kannattaa ilmoittaa.

- Tutkimuksen tilaaja on *MediaAuditFinland Oy* ja toteuttaja *TNS Gallup Oy*.

- KMT jakautuu kahteen osaan, joista yksi tarkastelee lehtien lukemista.

- Kansallisen mediatutkimuksen viimeisimmässä **KMT Lukija-aineistossa** raportoidaan yhteensä **172 lehteä**: 39 sanomalehteä, 6 sanomalehtien liitettä, 118 aikakauslehteä ja 9 muuta lehteä.

- Päätuloksena KMT Lukija-tutkimuksesta saadaan printtimedian valuutta eli *lukijaestimaatti*.
- Lukijaestimaatti ilmaisee kuinka monta tuhatta lukijaa kunkin lehden keskimääräisellä numerolla on. Nämä luvut toimivat printtimedian ostamisen perusteena.
- Lukijamäärä on tärkein tulos, koska se vaikuttaa siihen, paljonko mainosilmoittajat ovat valmiita maksamaan mainostilasta ja vaikuttaa myös siihen, missä haluavat mainostaa!!!!
- Vuonna 2010 mediamainontaan käytettiin Suomessa yhteensä **1,35 miljardia euroa**. Painetun printtimedian osuus tästä oli n. 712 miljoonaa euroa eli noin **50 %**. (Vuonna 2007: **900 miljoonaa** eli **70 %**)

- Keskimäärin suomalaiset lukijat seurasivat **vuonna 2013** vajaa 2 painettua sanomalehteä ja reilua 6 aikakausilehteä.
- Tutkimuksen mukaan painettu sana on vielä pitänyt asemansa, vaikka erityisesti sähköinen tarjonta (verkkolehdet yms.) on lisääntynyt.
- Uusia lehtiä on ilmestynyt markkinoille kilpailemaan lukijoista.
- **KMT Lukija** mittaa siis ainoastaan paperilehden lukemista.
- Keväästä 2008 lähtien on ollut **KMT Kuluttaja**, jossa tietoja myös suurimpien lehtien verkkojulkaisujen lukemisesta.
- Esimerkiksi Helsingin Sanomien, Ilta-Sanomien, Iltalehden ja Kauppalehden verkkojulkaisuilla on mittavat yleisöt

Painettujen lehtien lukijamäärät ovat tasaisesti olleet laskussa.....

Kansallista Mediatutkimusta uudistettiin vuoden 2014 aikana ja nyt siellä ilmoitetaan ns. netto ***Kokonaistavoitettavuus***, millä tarkoitetaan painetun lehden ja sen digitaalisten versioiden yhdessä tavoittamien henkilöiden määrän.

” ... Paperille painettujen lehtien rinnalle on tullut internet keskustelupalstoineen.

Kauan sitten television puolella käynnistyi kanavakilpailu ja vakavikot kysyivät, viihdyttämekö me itsemme hengiltä? Me tarkoitti television katselijoita.

Kun paperilehti kepeytyy, kapeutuu ja kosiskelee, alan ammattilaiset perustelevat, että muuten lukijat siirtyvät näyttöpäätteille. Kun paperilehtiä lopetetaan, selitys on, että yhteiskunnallinen keskustelu on siirtynyt sosiaaliseen mediaan.

Vakavikko voisi kysyä, viihdyttävätkö tiedotusvälineet itsensä hengiltä?

Internetkeskusteluilla ei ole muotokieltä eivätkä faktat vaikeuta jutuntekoa, mutta yhteiskunnalliseksi keskusteluksi tosiasioden karttamista on hankala hahmottaa.....

Uusi tapa viestiä heijastuu jo lehtien tekstari- ja yleisöpalstoille. Kun arvostaa lehtiä, joissa on luonnetta, ymmärrystä ei oikein riitä lehdille, jotka alentavat itsensä toriksi, jolla kivitetään ihmisiä. Ensimmäisen kiven heittää lehti itse ja kirjoittaa perään, että osallistu. Kivittäjiä tulee, mutta lukijoita menee. Levikit ovat laskussa.”

(Antero Kekkonen: Ja Vanhakin vallattiin (s. 173-174). Kellastupa 2014)

Suomalaisen sananvapauden ja median historian näkökulmasta varsin mielenkiintoista tapahtui loppukesällä 2015, **kun eräät mediat sulkivat määräajaksi omat internetin keskustelupalstansa niiden sisällön muututtua liian aggressiiviseksi, alatyyliseksi ja rasistiseksi!!!!!!**

Keskustelu *vihapuheesta* on lisääntynyt syksystä 2015 lähtien johtuen osaltaan tuhansien turvapaikanhakijoiden aiheuttamista negatiivisista reaktioista eräissä kansalaisryhmissä!!!

OIKEUDENKÄYNNIN JULKISUUTTA UUDISTETTU!

§ Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa (370/2007) tuli voimaan 1.10.2007 (kts. myös HE 13/2006 vp.)

§ Laki korvasi vuodelta 1984 olleen aiemman lain.

§ Lakiin tulivat säännökset diaaritietojen, oikeudenkäyntiasiakirjojen, suullisen käsittelyn ja tuomion julkisuudesta sekä asiaan liittyvä menettelysäännökset.

§ Samaan aikaan tuli voimaan myös **laki oikeudenkäynnin julkisuudesta hallintotuomioistuimissa (381/2007)** (kts. HE 12/2006 vp.)

-- Toimittajakunta ja media ovat vuosien varrella kritisoineet lakeja mm. siitä, että ne mahdollistavat liian helposti käsittelyn suljetuin ovin --- mm. oikeustoimittaja Susanna Reinboth!!

Edellä mainituista ”uusista” oikeudenkäynnin julkisuuslaeista on ilmestynyt ainakin seuraavat kaksi teosta:

Mäenpää Olli: Oikeudenkäynnin julkisuus hallintotuomioistuimissa. Edilex Libri. Edita Prima Oyj. Helsinki 2007. (275 sivua)

Tapanila Antti: Oikeudenkäynnin julkisuus riita- ja rikosasioissa. Edita. Helsinki 2010. (250 sivua)

JOUKKOVIESTINNÄN JA MEDIAN ASEMAAN VAIKUTTAVASTA SÄÄNTELYSTÄ

- Perustuslain perusoikeussäännökset sananvapaudesta, julkisuudesta ja yksityiselämän suojasta (PeL 10 §, PeL 12 §)
- Laki sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä (460/2003)
- - *Joukkoviestinnän itsesääntely (uusitut Journalistin eettiset ohjeet ja JSN)*
- Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999) + asetus
- Henkilötietodirektiivi ja Henkilötietolaki (523/1999)--- GDPR nyt
- Rikoslain säännökset: (huom! Tuoreet muutokset RL 24 lukuun 1.1.14)
 - Kotirauhan rikkominen (RL 24 luku 1 ja 3 §:t)
 - Salakuuntelu ja salakatselu (RL 24 luku 5 ja 6 §:t)
 - Yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen (RL 24 luku 8 §)
 - Kunnianloukkaus ja Törkeä kunnianloukkaus (RL 24 luku 9 ja 10 §)

Ilmaisurikoksina joukkoviestinnän toiminnassa voivat tulla esille myös ainakin seuraavat rikoslain tunnusmerkistöt:

- **RL 11 luku 8 § Kiihottaminen kansanryhmää vastaan** (kriminalisoi kansallista, rodullista, etnistä tai uskonnollista ryhmää taikka niihin rinnastettavaa kansanryhmää uhkaavien, panettelevien tai solvaavien viestien tai tiedonantojen levittämisen)
- **RL 12 luku 2 § Sotaan yllyttäminen**
- **RL 17 luku 1 § Julkinen kehottaminen rikokseen**
- **RL 17 luku 10 § Uskonrauhan rikkominen** (kriminalisoi julkisen Jumalan pilkkaamisen tai loukkaamistarkoituksessa esitetyn herjauksen tai häpäisyn siitä, mitä kirkkokunta tai uskonnollinen yhdyskunta pitää pyhänä, ja meluamalla, uhkaavalla käyttäytymisellä tai muuten tapahtuvan jumalanpalveluksen, kirkollisen toimituksen tai uskonnonharjoituksen häirinnän.) **vrt. ns. Muhammed-pilakuvakohu**
- **RL 17 luku 17 § Väkivaltakuvauksen levittäminen** (*muutos 713/2011*)
- **RL 17 luku 18 § Sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan kuvan esittäminen**
- **RL 17 luku 19 § Sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan hallussapito** (*muutos 540/2011*)
- **RL 17 luku 18a § (650/2004) ja 18 b § (713/2011)**

SANANVAPAUDESTA

JA

SANANVAPAUSLAISTA

Salman Rushdie, s. 1947 ja ”Saatanalliset säkeet”

21.2.89

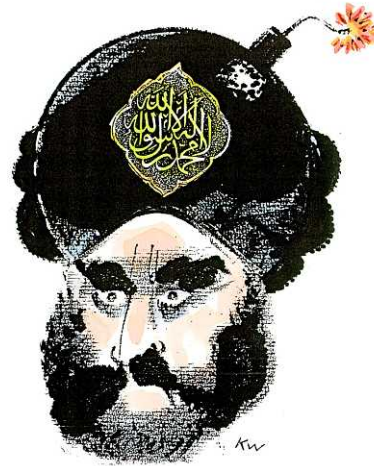
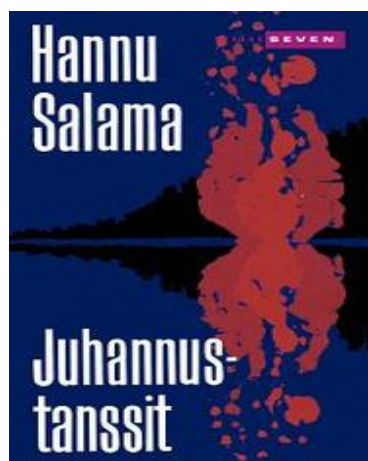
(Iranin vallanpitäjä ajatollah Khomeini määräsi Englannissa asuvan kirjailija Salman Rushdien murhattavaksi jumalanpilkasta.
 – Pääministerin neuvonantaja Keijo Korhonen oli suhtautunut varauksellisesti mahdolliseen muukalaistulvaan rajojen avautuessa, joutuen Paasion, livarin ja lehdistön arvostelun kohteeksi.)

Hannu Salama, s. 1936

Jyllands-Postenin pilapiirroksset

-**Sananvapaus** on kuten myös yksityisyys, henkilötietojen suoja ja julkisuus,
Suomen perustuslaissa suojattu perusoikeus:

PeL 12 §:n 1 momentti:

Jokaisella on sananvapaus. Sananvapauteen sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä. Tarkempia säännöksiä sananvapauden käyttämisestä annetaan lailla. Lailla voidaan säätää kuvaohjelmia koskevia lasten suojelemiseksi välttämättömiä rajoituksia.

- Kyseessä on siis kaikkia kansalaisia koskeva perusoikeus, joka kylläkin on erityisesti median kannalta välttämätön.
- Sananvapaus voi olla ristiriidassa jonkun muun perusoikeuden kanssa.
- Lisäksi on huomioitava Suomea velvoittava **Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimus** ja **ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytäntö** perusoikeuskysymyksissä.

Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimus 10 artikla:

Sananvapaus

- 1. Jokaisella on sananvapaus. Tämä oikeus sisältää vapauden pitää mielipiteitä sekä vastaanottaa ja levittää tietoja ja ajatuksia alueellisista rajoista riippumatta ja viranomaisiin siihen puuttumatta. Tämä artikla ei estä valtioita tekemästä radio-, televisio- ja elokuvayhtiöitä luvanvaraisiksi.**
- 2. Koska näiden vapauksien käyttöön liittyy velvollisuuksia ja vastuuta, se voidaan asettaa sellaisten muodollisuuksien, ehtojen, rajoitusten ja rangaistusten alaiseksi, joista on säädetty laissa ja kansallisen turvallisuuden, alueellisen koskemattomuuden tai jotka ovat välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa yleisen turvallisuuden vuoksi, epäjärjestyksen tai rikollisuuden estämiseksi, terveyden tai moraalin suojaamiseksi, muiden henkilöiden maineen tai oikeuksien turvaamiseksi, luottamuksellisten tietojen paljastumisen estämiseksi tai tuomioistuinten arvovallan ja puolueettomuuden varmistamiseksi.**

EUROOPAN UNIONIN PERUSOIKEUSKIRJA

10 artikla Ajatuksen, omantunnon ja uskonnon vapaus

1. Jokaisella on oikeus ajatuksen, omantunnon ja uskonnon vapauteen. Tämä oikeus sisältää vapauden vaihtaa uskontoa tai vakaumusta ja vapauden tunnustaa uskontoa tai vakaumusta koko yksin tai yhdessä muiden kanssa julkisesti tai yksityisesti jumalanpalveluksissa, opettamalla, hartaudenharjoituksissa ja uskonnollisin menoin.

11 artikla Sananvapaus ja tiedonvälityksen vapaus

1. Jokaisella on oikeus sananvapauteen. Tämä oikeus sisältää mielipiteenvapauden sekä vapauden vastaanottaa ja levittää tietoja tai ajatuksia viranomaisten siihen puuttumatta ja alueellisista rajoista riippumatta.

2. Tiedotusvälineiden vapautta ja moniarvoisuutta kunnioitetaan.

SUOMI EUROOPPALAINEN SANANVAPAUDEN

TAKAPAJULA???? – viimevuosien oikeudellista keskustelua:

- **HS uutisoi 23.3.2009** (A 4-sivu), että Suomi on saanut Euroopan ihmisoikeustuomioistuimelta (EIT) enemmän langettavia sananvapaustuomioita kuin valtaosa muista Euroopan neuvoston maista. – **Tuolloin kymmenessä vuodessa seitsemän tuomiota, joissa on todettu ihmisoikeussopimuksen sananvapausartiklan rikkomus.** - Tapaukset koskeneet lähinnä lehdistöä.
- Samaan aikaan esim. Ruotsi 2, Norja 5, Itävalta 24 ja **Turkki 169.**
- **Kts. Tästä myös väitöskirja *Mikko Hoikka: Sananvapaus Euroopan unionin oikeudessa.***
- **OTT Päivi Tiilikka (nyk. Korpisaari)** arvioi yhden syyn tuomioiden määrään olleen sen, että Suomen tuomioistuimet ovat ainakin aiemmin perustelleet tuomioitaan huonosti. - Suomessa on tulkittu sananvapautta koskevia pykäliä aika kirjaimellisesti, kun EIT katsoo asioita laajemmin.

- **Lehdistöä koskevissa tapauksissa EIT ottaa huomioon myös yleisön oikeuden saada tietoa, kun Suomessa kiistat usein ajatellaan lähinnä lehtikirjoituksen tekijän ja kirjoituksen kohteen väliseksi, *Tiilikka* toteaa lehtiartikkelissa.**

- **Ihmisoikeusasianajaja *Markku Fredman* ei pidä Suomen tilannetta huonona, koska pitkien käsittelyaikojen (!!)** vuoksi langettavat ratkaisut kuvaavat monen vuoden takaista tilannetta. -----Fredmanin mukaan tuomioistuinten perustelut ovat parantuneet ja esim. **KKO viittaa nykyään entistä useammin EIT:n tuomioihin.**

- Suomi ei ole aiemmin saanut sananvapausjutuista yhtään vapauttavaa tuomiota. **EIT:sta annetaan tuomioiden lisäksi kuitenkin myös päätöksiä.** Näillä usein todetaan, ettei valitus anna aihetta laajempaan käsittelyyn.

-- Suomi saanut tällaisia päätöksiä kymmenen vuoden aikana ainakin viisi ja kolmessa muussa EIT toteaa Suomen rajoittaneen sananvapautta aivan sallitusti.

- **Tuomioiden määrään saattaa vaikuttaa suomalaisten kova into valittaa kotimaisista tuomioista sekä se, että Suomen valtio ei ole osapuolena lähtenyt kertaakaan sopimaan.**

Kaksi uudehkoa sananvapausasioissa Suomelle langettavaa EIT:n ratkaisua annettiin 6.4.2010 (kts. Finlexistä).

- Kummassakin kysymys lehdistön vapauden rajoista julkisuuden henkilön ohella vastaajana rikosasiassa olleen yksityishenkilön yksityiselämään liittyneiden tietojen paljastamisen suhteen. EIT eri linjoilla kuin KKO, joka antoi suojaa julkisuuden henkilön lähipiiriin kuuluvalla ei-julkisuuden henkilölle.
- Liittyvät entisen valtakunnansovittelijan *Jorma Reinin* ja hänen tyttöystävänsä tapaukseen, jota KKO käsitellyt erääseen television keskusteluohjelmaan liittyen (kts. KKO 2002:55).
- Liittyvät myös entisen RL 27 luvun 3 a §:n eli nykyisen RL 24 luvun 8 §:n tulkintaan erityisesti ns. ei-julkisuuden henkilön yksityisyyden suojan osalta.
- Valittajana toisessa jutussa Yhtyneet Kuvalehdet Oy sekä Hymy-lehden toimittaja ja päätoimittaja. Toisessa jutussa 7-päivää lehden toimittaja.
- EIT katsoi yksimielisesti, että tapauksissa oli rikottu EIS 10 artiklaa ja valtion oli maksettava korvausta taloudellisesta vahingosta, aineettomasta vahingosta sekä kuluista korkoineen. Kts. Perustelut ja euromäärät tarkemmin ko. ratkaisuista.

- Kesällä 2010 julkaistiin viestintäoikeuden tutkija, OTT Päivi Tiilikan laatima, OM:n tilaama selvitys, jossa Tiilikka selvitti sananvapautta, yksilön suojaa ja lähdesuojaa koskevaa lainsäädäntöä ja oikeuskäytäntöä Suomessa, Ruotsissa, Norjassa ja Alankomaissa.
- Tiilikka oli sitä mieltä, että Suomen tuomioistuimet eivät ota sananvapauskysymyksiä ratkoessaan riittävän hyvin huomioon Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisuja.
- Tiilikka katsoi, että lakimme ei ole sananvapauden kannalta muita maita rajoittavampi, mutta tuomioistuimet siteeraavat tuomioissa uskollisesti lakien osin jo vanhentuneita esitöitä, vaikka EIT:n tuoreemmalle ratkaisukäytännölle pitäisi Tiilikan mielestä antaa enemmän painoarvoa.
- KKO on kuitenkin ryhtynyt ahkerammin viittaamaan EIT:n ratkaisuihin sen jälkeen kun ensimmäiset Suomen sananvapautuomiot tulivat 2000-luvun alussa.

- Tiilikka myöntää kyllä, että epäselvyyttä kansallisille tuomioistuimille voi aiheuttaa myös se, että EIT:n omatkin ratkaisut ovat olleet ajoittain ristiriidassa keskenään. (Tästä HS 1.7.2010, A 8)

- Tiilikka kaipaa koulutuksen lisäämistä EIT:n ratkaisujen hyödyntämiseen.

- Eräät tutkijat kritisoivat Euroopan ihmisoikeustuomioistuinta, kuten **Professori Martin Scheinin** Asianajajapäivillä Helsingissä 14.1.2011 todetessaan EIT:n olevan kriisissä mm. ihmisoikeussopimuksen maantieteellisen soveltamisalan laajentumisen aiheuttaman jutturuuhkan vuoksi.

-- Tämä vaikuttaa EIT:n erilaisiin, vaihteleviin kokoonpanoihin, joilla on puolestaan kielteinen vaikutus oikeuskäytännön selkeyteen ja yhtenäisyyteen.

KKO:n presidentti *Pauliine Koskelo* lokakuussa 2010:

- Koskelo totesi uusimpien Suomelle langetettujen EIT:n sananvapaustuomioiden jälkeen, että suomalaiset tuomioistuimet eivät painota yksityisyyden suojaa sananvapauden kustannuksella.
- Koskelon mukaan suomalaisten tuomioistuinten ja EIT:n välillä näyttää olevan painotuseroja sen suhteen, kuka on mediassa tilitysvetvöllinen.
- Koskelo katsoi, että EIT:n kritiikki kohdistuu enemmänkin yleisesti suomalaiseen järjestelmään. EIT ei hyväksy tapaamme, jossa sananvapausasioita ajetaan rikosasioina virallisen syyttäjän toimesta!!!! Tuomioistuin ei voi tälle mitään, sillä vireille tullut juttu on käsiteltävä.
- Koskelon mukaan kansalaisen näkökulmasta syyttäjävetoisen järjestelmän etu on siinä, että asianomistaja selviää helpommalla kuin jos uhri ajaa itse syytettä tai nostaa vahingonkorvauskanteen. Jos syyttäjä häviää jutun, valtio maksaa kulut.
- Oikeusministeri *Tuija Brax* oli eri linjoilla ja katsoi EIT:n pitävän huonona sitä, että Suomessa sananvapausasioissa voi tulla vankeusrangaistus. Brax peräänkuulutti syyttäjien ja tuomareiden koulutusta ratkaisuna lainkäytön ongelmiin ja EIT:n ratkaisujen huonoon tuntemiseen.

Kts. myös seuraavaa kirjallisuutta..

***Riitta Ollila:* Lex Hymyn uudet tulkinnat – Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisujen merkitys yksityiselämän suojaan. *Defensor Legis* N:o 3/2011.**

***Kaarle Nordenstreng (toim.):* Sananvapaus Suomessa. Tampere 2015.**

OM:n työryhmä (toimikausi oli 16.4.2012 asti)

OM asetti syksyllä 2011 Kataisen hallituksen ohjelman mukaisesti työryhmän miettimään sananvapausrikoksia ja erilaista vakavaa häirintäkäyttäytymistä koskevaa rikoslain sääntelyä ja sen muutostarpeita.

Työryhmän tehtävät:

1. Työryhmän tulee arvioida, antaako EIT:n ratkaisukäytäntö aiheutta sananvapausrikoksia koskevan sääntelyn tarkistamiseen. EN on vuonna 2007 kehottanut jäsenvaltioita poistamaan kunnianloukkausta koskevista rangaistussäännöksistään vankeusrangaistuksen uhan.

2. Työryhmän tulee myös selvittää, minkä tyyppistä yksityisyyteen kohdistuvaa häirintää ja ilkivaltaa moderneilla viestintävälineillä voidaan aiheuttaa, minkälaisia oikeussuojakeinoja tällaista menettelyä vastaan laissa on ja olisiko niitä syytä tehostaa. Eduskunta edellytti asian selvittämistä hyväksyessään vuonna 2009 rikoslain muutoksen, jolla häiritsemistarkoituksessa tehty matkapuhelinviestien lähettäminen tuli kotirauhan rikkomisena rangaistavaksi.

3. Lisäksi tehtävänä arvioida, edellyttääkö EN:n naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemistä ja torjuntaa koskevassa yleissopimuksessa rangaistavaksi mainittu vainoaminen rikoslain muuttamista. Sopimuksen mukaan toiseen henkilöön kohdistuva tahallinen ja toistuva uhkaava käyttäytyminen, joka saa tämän henkilön pelkäämään turvallisuutensa vaarantumista, on kriminalisoitava.

-- Englanninkielinen nimitys *stalking* (ahdistelu, häirintä, vainoaminen)

Sananvapausrikokset, vainoaminen ja viestintärauhan rikkominen. OM:n mietintöjä ja lausuntoja 24/2012

- Mietinnöstä annettujen lausuntojen tiivistelmä OM 49/2012.
- Työryhmä ehdottaa, että rikoslain yksityisyyden, rauhan ja kunnian loukkaamista koskevaan 24 lukuun lisätään uusi viestintärauhan rikkomista koskeva rangaistussäännös.
- *Viestintärauhan rikkomiseen* syyllistyisi se, joka häirintätarkoituksessa toistuvasti lähettää toiselle viestejä tai soittaa siten, että teko on omiaan aiheuttamaan huomattavaa häiriötä tai haittaa.
- *Yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen* ehdotetaan jaettavaksi tavalliseen ja törkeään tekemuotoon.
- Kumpaankin säännökseen ehdotetaan lisättäväksi rangaistusta rajoittava lauseke.

- Lausekkeen mukaan tällaisena rikoksena ei pidettäisi yleiseltä kannalta merkittävän asian käsittelemiseksi esitettyä ilmaisua, jos sen esittäminen, huomioon ottaen sen sisältö, muoto, toisten oikeudet sekä muut olosuhteet, ei selvästi ylitä sitä, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä.
- ***Törkeän kunnianloukkauksen*** ankaroittamisperusteena ei enää olisi rikoksen tekeminen joukkotiedotusvälinettä käyttämällä tai muuten toimittamalla tieto tai vihjaus lukuisten ihmisten saataville.
- Vapauteen kohdistuvia rikoksia koskevaa rikoslain 25 lukua ehdotetaan täydennettäväksi uudella ***Vainoamista*** koskevalla rangaistussäännöksellä. Vainoamiseen syyllistyisi se, joka toistuvasti uhkaa, seuraa, tarkkailee, ottaa yhteyttä tai muuten näihin rinnastettavalla tavalla vainoaa toista siten, että se on omiaan aiheuttamaan pelkoa tai ahdistusta.
- **LAINMUUTOKSET ANNETTIIN SÄÄDÖKSELLÄ (879/2013) JA NE TULIVAT VOIMAAN 1.1.2014.**
MUUTOKSIIN PALATAAN MYÖHEMMIN LUENTOJEN AIKANA!!!....>

SANANVAPAUDEN PERUSTUSLAILLISESTA KEHITYKSESTÄ

- **Vuoden 1919 Hallitusmuodon 10 §** sääti perusoikeussuojan sanan- ja painovapaudelle. Muita joukkoviestintämuotoja laki ei tuntenut. - **1980- ja 1990 –luvuilla joukkoviestintä sai runsaasti uusia muotoja.**
- **Uudessa vuoden 1999 Perustuslaissa ei voitu HM:n tapaan pyrkiä kattavaan viestimien luettelointiin.** Painovapaus poistettiin näennäisesti perustuslaista ja perustuslakitekstissä mainitaan vain viestinnän muodoista vanhin.
- Sananvapaus katsottiin tavaksi yleistää viestinnänvapausperiaate koskemaan kaikkia tunnettuja ja tulevaisuudessa kehittyviä uusia medioita.
- Historiallisesti katsoen painovapautta hyväksikäyttäen tapahtuvan viestinnän tyypillinen perusongelma on **sensuuri.**

- Painotuotteiden levitystä on vanhastaan haluttu rajoittaa *ennakkotarkastustoimenpitein* – jo **vuoden 1766 painovapausasetuksesta** alkaen.

- **Perusteena on pidetty sitä, että koska sananvapautta painokirjoituksen välityksellä käytettäessä voidaan tehdä vakavia ja seuraamuksiltaan korjaamattomia rikoksia, painotuotteen sisältö on voitava tarkastaa etukäteen.**

- Ennakkosensuurivaateet laajenivat usein järjestelmiksi, joilla pyrittiin ennakolta estämään kaikki hallituksen tai yhteiskunnan johtoon kohdistuva arvostelu!

----- Hallitukset ja viranomaiset pyrkivät ennakkosensuuritoimin estämään yhteiskuntakritiikin, jonka esittäminen myös kriminalisoitiin.

Vuoden 1919 HM:n sanan- ja painovapausjärjestelmä rakennettiin julkisen vallan taholta käytetyn ennakkosensuurin kieltojärjestelmän perustalle.

- Sensuurin estämiseen liittyy riski, että painotuote sisältää rangaistavan teon tai aiheuttaa taloudellista tai muuta vahinkoa ulkopuolisille.

- Tämän vuoksi ennakkosensuurin kieltävää **järjestelmää täydennettiin hyvin tehokkaat reaktiomuodot valtiolle antavalla jälkivalvontamenettelyllä.**

- - Sensuurin ongelmia kohdataan myös nykyaikaisen sähköisen joukkotiedotuksen aikakaudella.

(Ulkomaalaiskeskuksen johtajana oli Mielikki Tenhunen.
Turvapaikkaa hakevien tarinat olivat useimmiten keksittyjä.)

11.6.91

(28 oikeusoppinutta valitti oikeusministeriöön Karin somaliaiheisista piirroksista. Tämä oli ensimmäinen kerta jolloin valituksen aiheena olivat piirrokset, mikä oikeuttaa pääsyn ainakin Guinnessin ennätyskirjan suomenkieliseen laitokseen.)

Kari Suomalainen 1920 -1999

- Sananvapauden ydinaluetta on valtiosääntöoikeudellisesti ajatellen (PeL 1 §) yhteiskunnallissävytteinen viestintä.

- Sen puitteisiin kuuluu myös kaikki muu sanankäyttö ja viestintä eri medioissa tiede, taide, viihde ja mainonta mukaan lukien.

- ***Perustuslakivaliokunta*** on kylläkin katsonut mahdolliseksi eräiden merkitykseltään vähemmän tärkeiden viestien kieltämisen merkittävistä yhteiskunnallisista syistä (*mm. tupakka- ja alkoholimainonta terveys- ja sosiaalipoliittisista syistä.*)

- Sananvapauden käyttö yhdistettynä viestinnän vapauteen kehittyi jo ennen 1995/2000 perustuslain uudistusta kaikki joukkoviestinnän muodot kattavaksi.

- Perusoikeusuudistuksenkin jälkeen sanan- ja viestinnän vapaus oli kuitenkin jonkin aikaa useilta keskeisiltä alueiltaan sääntelemättä.

--- Esim. viestintäverkkojen omistaminen, hallinto ja käyttö olivat säännelty, mutta *sanan- ja viestinnän vapaus niissä mahdollisine rajoituksineen oli monilta osin sääntelemättä ennen uutta sananvapauslakia.*

-Useilta osin viestinnän vapaus oli lisäksi säännelty yhteiskunnallisia oloja vastaamattomalla tavalla, mistä esimerkkinä painovapauslaki.

-Vanhastaan oli katsottu, että viestintävälineen omistaja voi määrätä viestinsä sisällöstä.

---- Tämä ei näy PeL 12.2 §:n sanamuodosta, jossa säädetään jokaisen oikeudesta mm. julkistaa tietoja ja mielipiteitä ”*kenenkään*” ennakolta estämättä. Tällöin sanan ”*kenenkään*” on tulkittava tarkoittavan julkista valtaa.

- Perustuslain 12.1 §:n sananvapausmomentissa mainitaan tarkempia säännöksiä sananvapauden käytöstä annettavan lailla. Lisäksi siinä todetaan, että lasten suojelemiseksi voidaan säätää välttämättömiä kuvaohjelmia koskevia rajoituksia.

- Säännös sisältää siten ns. *sääntelyvarauksen* sekä *kvalifioidun lakivarauksen*.

- Lakiviittauksella on viestinnän vapauden ulkopuolelle asetettu siis vain yksi alue.

-PeL 12.1 §:n säännöstä valmisteltaessa tiedettiin, että siitä huolimatta jää runsaasti sellaisia **vanhan järjestelmän kaudella säädettyjä viestinnänvapausrajoituksia**, jotka ovat selkeästi ristiriidassa uuden perusoikeussäännöksen kanssa (esim. *elokuva- ja videosensuuri*).

- Sananvapausmomentti sisältää sananvapautta koskevan yleislausekkeen, jonka keskeisenä tarkoituksena on taata kansanvaltaisen yhteiskunnan edellytyksenä oleva:

--- vapaa mielipiteen muodostus

--- avoin julkinen keskustelu

--- joukkotiedotuksen vapaa kehitys ja moniarvoisuus

--- mahdollisuus vallankäytön julkiseen kritiikkiin. (ks HE 309/1993 vp.)

- Ydinalueeltaan sananvapautta voidaan pitää ns. poliittisena perusoikeutena, vaikkakaan sitä ei ole rajattu vain poliittisiin mielenilmaisuihin. **Säännös turvaa käytännössä myös kaupallista viestintää.**

-Sananvapautta ei ole sidottu mihinkään tiettyyn viestinnän muotoon.---**Tietyt taloudelliset esteet ovat tosiasia, joka vaikuttaa horisontaalitasolla sähköisen joukkoviestinnän perustamisvapauteen.**

-- Taloudellisten realiteettien vuoksi **voidaan puhua ns. yksityisoikeudellisen ennakkosensuurin olemassaolosta.**

- Perusoikeuksiin kuuluvan **omaisuudensuojan** yhtenä vaikutuksena joukkoviestintään on se, että **viestintävälineen omistajalla on päätösvalta siitä, minkä tyyppistä informaatiota media tuottaa.**

- **Yksityisellä ihmisellä ei ole subjektiivista oikeutta vaatia, että hänen tuottamansa informaatio olisi välitettävä julkisuuteen jonkin toisen yksilön tai yhteisön omistaman viestimen välityksellä!!!!**

-Vastaisuudessaakin kaikki olennaiset sananvapauden käyttämistä tarkoittavat säännökset tulee antaa lain tasolla.

-- Vrt. **PeL 80.1.§**: *”Lailla on kuitenkin säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan.”*

- On katsottu myös, että perusoikeussäännös ei estä ylläpitämästä toimilupajärjestelmää yleisradio- ja kaapelilähetystoiminnassa, mikäli sen tarpeellisuus voidaan tulevaisuudessaakin perustella sananvapauden toteutuksen kannalta hyväksyttävällä tavalla. (*PeVL 19/1998 vp.*)

- Perustuslaissa mainittuja tarkempia säännöksiä sananvapaudesta antava laki on 1.1.2004 voimaan tullut sananvapauslaki eli *laki sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä (460/2003)*.
- Sananvapauslailla kumottiin aiempi *painovapauslaki* (1/1919) sekä *radiovastuulaki* (219/1971).
- Sananvapauslain tarkoituksena on sen 1 §:n mukaan antaa tarkempia säännöksiä perustuslaissa turvatun sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä.
- Lakia sovellettaessa ei samaisen lainkohdan perusteella saa viestintään puuttua enempää kuin on välttämätöntä ottaen huomioon sananvapauden merkitys kansanvaltaisessa oikeusvaltiossa. *(oikeusvaltio-käsite mainittanee tässä ensimmäistä kertaa lakitekstissä!!!!)*

Sananvapauden kehityksen virstanpylväitä lainsäädännössä

- **1766 kirjoitus- ja painovapausasetus**
- 1772 HM ja 1774 painovapausasetus
- 1829 sensuuriasetus (täydellinen ennakkotarkastus)
- 1850 kieliasetus (suomeksi vain taloudellisia ja uskonnollisia kirjoituksia)
- 1865 painovapausasetus
- 1867 painoasetus (ilmoitusvelvollisuus *painoasiain ylihallitukselle*, ennakkosensuuri säilyi autonomian loppuun saakka)
- **1906 laki lausunto-, kokoontumis- ja yhdistymisvapaudesta (perustuslakina)**
- **1919 HM:n 10 § sananvapaudesta ja oikeudesta kirjoituksen ja kuvallisen esityksen julkaisemiseen kenenkään ennakolta estämättä**
- **Painovapauslaki (1/1919)**
- **Perusoikeusuudistus 1995 ja Perustuslaki (731/1999), Sananvapaus 12 §**
- **Laki sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä (460/2003)**

Sensuurista Suomessa

- Ruotsiin perustettiin vuonna 1686 *cencor librorum*in virka, jonka haltijan tuli valvoa sekä kirjallisuuden maahantuontia kuin myös maassa julkaistua kirjallisuutta. – Kirjakauppiaiden tuli saada sensorilta hyväksyntä myytävälle kirjoille ja kirjanpainajien oli annettava painotuotteensa ennakkotarkastukseen
- Uskonnollisilla ja akateemisilla julkaisuilla oli kaksinkertainen sensuuri, sillä ne kulkivat sekä paikallisen akatemian tai tuomiokapitulin että myös sensorin kautta.
- Sensuurissa oli tuolloin keskeistä Raamatun ja tunnustettujen auktoriteettien oppien noudattaminen.
- Ruotsin kuningas lähetti vuonna 1689 akatemioihin kiertokirjeen, jossa hän teroitti oppineiden mieliin Raamatun filosofisen arvostelun epäsuotavuutta.
- Suomalainen valistusajattelija *Anders Chydenius* vaikutti merkittävästi siihen, että valtiopäivillä 1766 hyväksyttiin osittain sensuurin poistanut **painovapauslaki**.

500

Kongl. Maj:ts
Nådige
Sörordning,

Angående
Skrif- och Tryck-friheten;

Gifwen Stockholm i Kåd. Cammaren then 2. Decembr.
1766.

Cum Gratia & Privilegio S:æ R:æ Maj:tis.

Tryckt uti Kongl. Tryckeriet.

(8)

**250 vuotta
painovapautta ja
oikeutta julkiseen
informaatioon
vuonna 2016**

Anders Chydenius 1729 - 1803

- **1800-luvulla** sensuuri hyökkäsi erityisesti lehdistöä vastaan.
 - **Sanomalehdistön tehtäväksi katsottiin tuolloin yhteiskunnan johdon hyväksymien asioiden ja arvojen välittäminen**
 - **Maan asioihin puuttumista, niiden arvostelemista tai parantamista ei suvaittu muille kuin hallitukselle (senaatti) ja virkamiehistölle. Lehtiä lakkautettiin.**
- **Vuonna 1829 annettiin sensuuriasetus, joka määräsi täyden ennakkosensuurin ja asiaa valvomaan asetettiin *sensuurihallitus*.** Kullakin kirjapainopaikkakunnalla oli oma sensorinsa.
- **Vuoden 1850 kielisäännöksellä** kiellettiin julkaisemasta suomeksi muuta kuin uskonnollista tai taloudellista tekstiä. Kielisäännöstä lievennettiin **1854** ja se kumottiin **1860**.
- Ennakkosensuuria koskenut asetus oli voimassa **vuoden 1865 painovapausasetukseen saakka.**
- ***J. V. Snellman*** arvosteli voimakkaasti lehtikirjoituksissaan sensuurihallitusta.

- **Vuoden 1919 Hallitusmuoto** sisälsi siis säännökset sanan- ja painovapaudesta. Näitä rajoittivat kuitenkin **Rikoslain** säännökset.
- Toisen maailmansodan aikana Suomessa ylläpidettiin (muiden maiden tapaan) sensuuria. Päävastuu oli valtioneuvoston alaisella ***Valtion tiedotuslaitoksella***.
- ***Painovapauslaki ei koskenut elokuvia, joiden osalta oli voimassa sensuurijärjestelmä perustuslain säätämisyjärjestyksellä annetun lain nojalla vuoteen 2001 saakka.***
- **Vuonna 1965 säädetyin lain mukaan** esitettäväksi ei hyväksytty ”hyvien tapojen vastaisia”, ”epäsiveellisiä, raaistavia tai mielenterveyttä vahingoittavia” elokuvia eikä myöskään elokuvia, joiden esittäminen saattoi ”vaarantaa yleistä järjestystä tai turvallisuutta tahi maanpuolustusta ***taikka huonontaa valtakunnan suhteita ulkovaltoihin.***” (Esim. elokuva *Jääkärien morsian*)
- ***Valtion elokuvatarkastamo*** tarkasti julkisesti esitettävät ja myytävät elokuvat, mutta ainoastaan mahdollisten ikärajojen määrittämistä varten.
- **Jatkosodan jälkeen oli pitkään voimassa Neuvostoliiton painostuksesta tiukka kirjasesensuuri, joka koski myytäviä teoksia, kirjastojen kokoelmia ja myös mm. oppikirjojen ja karttojen sisältöä. – Kielletyt kirjat!!!!**

Valtion elokuvatarkastamo oli siis opetusministeriön alaisuudessa vuosina 1946-2011 toiminut virasto, jonka tehtävänä oli tarkastaa alle 18-vuotiaille esitettäviä ja levitettäviä kuvaohjelmia, kuten elokuvia ja videopelejä.

Vuoteen 2001 asti elokuvatarkastamon tehtävänä oli myös tarkistaa täysi-ikäisille esitettävät ja levitettävät kuvaohjelmat.

Valtion elokuvatarkastamon edeltäjänä toimi ***Valtion filmitarkastamo*** 1921-1946.

Valtion elokuvatarkastamo lopetettiin vuoden 2011 lopussa ja sen korvasi ***Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus (MEKU)***.-- Huom uusi ***Kuvaohjelmalaki!***

MEKU:n toiminta erillisenä virastona loppui puolestaan 31.12.2013, jolloin se yhdistettiin Kansallisen audiovisuaalisen arkiston (KAVA) kanssa ***Kansalliseksi audiovisuaaliseksi instituutiksi (KAVI)***

Helsingin Sanomat täytti syksyllä 2009 120 vuotta.

- **16.11.1889** **Päivälehd**en ensimmäinen näytenumero ilmestyi
- **1890** Lehti alkoi ilmestyä vuoden alusta kuutena päivänä viikossa. Vastaavana päätoimittajana **Eero Erkko**
- **1901** **Päivälehti lakkautettuna** 3 kk marraskuun 1900 alusta tammikuun loppuun 1901. **Kenraalikuvernööri Bobrikov** määräsi Eero Erkon erotettavaksi päätoimittajan paikalta 26.4.1901.
- **1903** Eero Erkko karkotettiin maasta toukokuussa
- **1904** **Painoasiain Ylihallitus lakkautti Päivälehd**en. Viimeinen numero ilmestyi 3.7. **Helsingin Sanomien ensimmäinen näytenumero ilmestyi 7.7.** Lehden säännöllinen ilmestyminen alkoi kuusipäiväisenä lokakuun alusta. **Sanoma Osakeyhtiö perustettiin 19.11.**

- **1914** HS alkoi ilmestyä seitsemänä päivänä viikossa.
- **1932** **Ilta-Sanomat** perustettiin HS:n iltapainokseksi!!!!
- **1951** HS perusti *Lehtikuvan* mm. olympialaisten vuoksi
- **1954** HS pohjoismaiden suurimmaksi tilauslehdeksi.
- **1981** HS pohjoismaiden suurin aamulehti.
- **1983** HS:n **Kuukausiliite** alkoi ilmestyä.
- **1995** HS:n **NYT- viikkoliite** alkoi ilmestyä.
- **1996** **HS:n verkkoliite** alkoi ilmestyä.
- **1999** Sanoma Osakeyhtiö, WSOY ja Helsinki Media fuusioituivat **SanomaWSOY Oyj** –nimiseksi yhtiöksi. 1.5. Sanomatalo valmistui ja lehtien toimitukset pääsivät saman katon alle.
- **16.11.2009** HS:n 120-vuotisjuhla. -> **2013 Tabloidi-muotoon!**

Eero Erkko

Eljas Erkko

Aatos Erkko

KUSTANNUSALALLA TAPAHTUNUTTA

(päälähte: Suomen Kuvalehti 43/2011)

- Suomen suurin mediayritys **Sanoma** ilmoitti kesän 2011 lopulla, että sen omistama kioski- ja tukkukaupan konserni **Rautakirja** on myynnissä.
- Sitten Sanoma myi **Otavalle** **Suomalaisen Kirjakaupan** (puolet Suomen kirjamyynnistä)
- Lokakuun 2011 alussa Sanoma ja Pohjoismaiden suurin viestintäkonserni **Bonnier** viimeistelivät yrityskauppansa, jossa Sanoma osti Bonnierin ja sen tytäryhtiön **Tammen** oppikirjatoiminnan.
- Bonnier puolestaan osti Sanomalta **WSOY:n**, joka kustantaa yleistä kirjallisuutta eli fiktiota ja tietokirjoja.
- **Rautakirja** perustettiin 1910 lehden- ja kirjankustantajien yhteisestä aloitteesta. Otava, WSOY, Sanoma ja **Uusi Suomi** perustivat yhtiön yhteiseksi jakelukanavakseen ja **Huvudstadsbladet** tuli mukaan.

- Alkuperäinen nimi oli *Rautatiekirjakauppa* eli tavoitteena oli myydä kirjoja ja lehtiä ennen kaikkea rautatieasemilla.
- Yhtiö laajeni sittemmin valtakunnalliseksi kioskiketjuksi ja syntyi *R-kioskin brändi*.
- Rautakirjan tytäryhtiö Suomalainen kirjakauppa kasvoi yritysostojen kautta.
- WSOY myi sille *Yliopistokirjakaupan* ja Otava *KirjaOtavan* myymälät.
- Rautakirja lähti myös kirjojen tukkukauppaan.
- Lehtien irtonumeromarkkinoita Rautakirja hallitsi ylivoimaisesti. Lehtien tukkuliikkeeksi se perusti *Lehtipisteen*.
- Omistajat veivät Rautakirjan pörssiin.
- *1970-luvulta 1990-luvulle kauppoja ja omistuksenvaihtoja.....!*

- **Bonnier** osti Tammen 1996, meni *Aamulehden* osakkaaksi ja osti vähitellen myös *MTV:n*.
- Sanoma tavoitteli WSOY:tä. 1990-luvun lopulla Sanoma ja WSOY omistivat yhdessä Rautakirjasta yli puolet.
- Keväällä 1998 Sanoman suuromistaja *Aatos Erkko* oli valmis ottamaan ulkopuolisia Sanoman osakkaiksi. Syntyi **SanomaWSOY**, jonka tytäryhtiönä oli Rautakirja. Sittemmin Rautakirja sulautui emoyhtiöön ja poistui pörssistä.
- Rautakirjan omistuksessa olivat mm. *Finnkinon* elokuvateatterit, jotka myytiin.
- SanomaWSOY:n fuusio ja kansainvälistyminen kuohuttivat kirjakustannusalaan. Sen omistajat sopivat 1998, että yhtiö jatkaisi yleisen kirjallisuuden kustantamista ainakin viisi vuotta. Sopimus piti, vaikka WSOY:n nimi jätettiin pois konsernin nimestä. Linja piti, **kunnes WSOY ja Suomalainen kirjakauppa myytiin 2011**.

Kirja- ja aikakauslehtimarkkinoiden suurimmat Suomessa vuoden 2012 alussa:

Sanoma: - omisti mm. *Rautakirja*-konsernin (toistaiseksi)

Otava (-media): - tytäryhtiö *Like* ja omistaa *Suomalaisen Kirjakaupan*, osti 1990-luvun lopulla *Yhtyneiden Kuvalehtien* osake-enemmistön

Bonnier: - tytäryhtiöt *WSOY* ja *Tammi*

Sanoma myi R-kioskit (Lähde: Helsingin Sanomat 5.3.2012)

- **Maaliskuussa 2012** uutisoitiin, että Sanoma-konserni oli myynyt R-kioskit (noin **1000** Suomessa, Virossa ja Liettuassa) norjalaiselle **Reitan Servicehandel-** yhtiölle.
- Reitan omistaa **Narvesen**-ketjun Norjassa ja Latviassa, **Pressbyrån** Ruotsissa sekä **7-eleven** –ketjun Norjassa, Ruotsissa ja Tanskassa.
- Sanoma sai kaupassa noin **130 miljoonaa euroa**.
- Kaupassa Sanoma myi Reitanille myös lehtijakeluliiketoimintansa Virossa ja Liettuassa. **Rautakirja** –tavaramerkki siirtyi norjalaisille.
- Samassa uutisartikkelissa mainittiin, että Sanoma osti kesällä 2011 miljardikaupassa tv- ja radiokanavia Hollannista ja Belgiasta. **Rahoitusta kauppoihin saatiin myymällä Suomalaisen Kirjakaupan, Finnkinot ja osuuden teleoperaattori Dna:sta.**

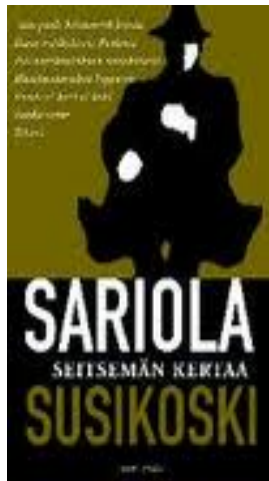
Tulevaisuus.....???

Selvitä uusinta tietoa viimeisten vuosien kehityksestä luotettavista viestimistä ja muista lähteistä!

Eli jatkuu seuraavassa numerossa...>😊

- ----*Tämä käy myös esitelmän aiheeksi!*

MAURI SARIOLA JA ESKO LAUKKO yms.....

Mauri Sariola 1924 - 1984

Ritva Sarkola

Tuula Sariola

SANANVAPAUSLAIN SÄÄTÄMISVAIHEISTA:

- Jo vuoden **1993** valtiopäivillä eduskunnan lakivaliokunta totesi, **ettei painovapauslaki ollut enää ajanmukainen ja esitti lain kokonaisuudistusta.**
- **Painovapauslain vanhentuneisuuteen kiinnitettiin huomiota myös vuoden 1995 perusoikeusuudistuksen valmistelun yhteydessä.**
- **Oikeusministeriö asetti syksyllä 1995 *sananvapaustoimikunnan*, joka jätti mietintönsä helmikuussa 1997 (KM 1997:3).**

-- Mietinnössä ehdotettiin, että sananvapauden käyttämistä joukkoviestinnässä koskevat säännökset koottaisiin yhteen lakiin, jonka säännökset olisivat *välineneutraalisti* sovellettavissa kaikkeen kotimaisen julkaisu- ja ohjelmatoimintaan viestin tallennus-, julkaisu- tai jakelutekniikasta riippumatta.

- Uuden perustuslain valmistelukiireiden vuoksi vasta vuonna 2000 päästiin OM:ssä etenemään lain valmistelussa ja vuonna 2001 lausuntokierroksella ollut lakiehdotus annettiin lopullisessa hallituksen esityksen muodossa Eduskunnalle keväällä 2002 (HE 54/2002 vp.)

- **Eduskunta hyväksyi lain helmikuussa 2003.**

Sananvapauslaki jakautuu 7 lukuun:

1 luku	Yleiset säännökset
2 luku	Julkaisijan ja ohjelmatoiminnan harjoittajan velvollisuudet
3 luku	Vastine ja oikaisu
4 luku	Vastuu julkaistun viestin sisällöstä
5 luku	Pakkokeinot
6 luku	Seuraamukset ja syytetoimet
7 luku	Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

Sananvapauslain 7 lukua jakautuvat 26 §:ään:

1 luku Yleiset säännökset

1 § Lain tarkoitus

2 § Määritelmät

3 § Soveltamisala

2 luku Julkaisijan ja ohjelmatoiminnan harjoittajan velvollisuudet

4 § Vastaava toimittaja

5 § Ilmoitusvelvollisuus

6 § Ohjelman ja verkkojulkaisun tallentaminen

7 § Viranomaisen tiedotukset

3 luku Vastine ja oikaisu

8 § Vastineoikeus

9 § Oikaisuoikeus

10 § Vastineen ja oikaisun julkaisemisvelvollisuus

11 § Vastine- ja oikaisuvaatimus

4 luku Vastuu julkaistun viestin sisällöstä

12 § Rikoksen tekijän ja osallisen vastuu

13 § Päätoimittajarikkomus

14 § Vahingonkorvausvastuu

15 § Oikeus tutustua tallenteen sisältöön

16 § Lähdesuoja ja oikeus anonyymiin ilmaisuun

5 luku Pakkokeinot

- 17 § Verkkoviestin tunnistamistietojen luovuttaminen**
- 18 § Verkkoviestin jakelun keskeyttämismääräys**
- 19 § Toimivaltainen tuomioistuin**
- 20 § Julkaisun takavarikko**

6 luku Seuraamukset ja syyteoikeus

- 21 § Rangaistussäännös**
- 22 § Menettämisseuraamus ja verkkoviestin hävittämismääräys**
- 23 § Kunnian ja yksityiselämän loukkaamista koskevan tuomion julkaiseminen**
- 24 § Syyteoikeus**

7 luku Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

- 25 § Voimaantulosäännös**
- 26 § Siirtymäsäännökset**

SANANVAPAUSLAIN TUOMIA KESKEISIMPIÄ UUDISTUKSIA:

- 1) Säännöllinen julkaisu- ja ohjelmatoiminta asetettu erityisasemaan
 - 2) Vastaavan toimittajan vastuuta selkiytetty
 - 3) Vastinetta ja oikaisua koskeva sääntelyä laajennettu
 - 4) Verkkoviestintää koskevia erityissäännöksiä
- Uusi sananvapauslaki selkeytti ja yksinkertaisti joukkoviestinnän sääntelyä.
 - **Lakia sovelletaan siis kaikkeen julkaisu- ja ohjelmatoimintaan, myös tietoverkon välityksellä harjoitettavaan viestintään.**
 - Uudessa laissa annetaan tarkempia säännöksiä perustuslaissa turvatun sananvapauden käyttämisestä.

1) Säännöllinen julkaisu- ja ohjelmatoiminta asetettu erityisasemaan

- Sananvapauslaissa asetetaan erityisiä vaatimuksia säännölliseksi tarkoitettulle julkaisu- ja ohjelmatoiminnalle.
- Ohjelmiin ja aikakautisiin julkaisuihin rinnastetaan *verkkojulkaisut*.
- **Verkkojulkaisut ovat säännöllisesti julkaistavia verkkoviestien kokonaisuuksia, jotka on laadittu kustantajan tuottamasta tai käsittelemästä aineistosta.** Tyypillinen esimerkki on *sanomalehden verkkoversio*.
- **Ns. verkkoportaalit tai tietoverkossa olevat reaaliaikaiset keskusteluryhmät eivät ole verkkojulkaisuja.**
- **Verkkojulkaisuja eivät yleensä ole myöskään yksityishenkilöiden, yritysten tai viranomaisten kotisivut.**
- **Mutta näihinkin sovelletaan säännöksiä, joilla tarvittaessa turvataan rikos- ja vahingonkorvausvastuun toteutuminen tai joilla voidaan estää selvästi lainvastaisen aineiston levittäminen.**

2) Vastaavan toimittajan vastuuta selkiytetty

- Aikakautisille julkaisuille, verkkojulkaisuille ja ohjelmille on sananvapauslain mukaan **määrättävä *vastaava toimittaja***, joka päättää kyseisten julkaisujen tai ohjelman sisällöstä.
- Aiemmin päätoimittajan tuli itse näyttää toteen syyttömyytensä painovapauden tuottamukselliseen väärinkäyttämiseen.
- Uuden lain mukaan **vastaavan toimittajan vastuu *päätoimittajarikkomuksesta* määräytyy rikosoikeuden yleisten periaatteiden mukaisesti.**
- Vastuu julkaistun viestin sisällöstä kuuluu sille, jota rikoslain mukaan on pidettävä rikoksen tekijänä tai siihen osallisena.
- **Vastaava toimittaja voidaan tuomita *päätoimittajarikkomuksesta* sakkoon, jos hän olennaisesti laiminlyö velvollisuutensa johtaa ja valvoa toimitustyötä.**
- **Lisäksi edellytetään, että laiminlyönti on ollut omiaan myötävaikuttamaan julkaistun viestin sisältöön perustuvan rikoksen toteutumiseen**
- **Sananvapauslaissa on uutta myös *tallentamisvelvoite*.**

-Julkaisijan ja ohjelmatoiminnan harjoittajan on huolehdittava ohjelman ja verkkojulkaisun tallentamisesta. Tallennetta on säilytettävä vähintään 21 päivää.

--- Tällä varmistetaan ohjelman tai verkkojulkaisun käyttäminen tarvittaessa todisteena oikeudenkäynnissä, jossa käsitellään loukatun henkilön kunniaa tai yksityiselämän suojaa.

- Vuoden 2004 alusta *valtakunnansyyttäjä* on päättänyt syytteen nostamisesta julkaistun viestin sisältöön perustuvissa virallisen syytteen alaisissa rikoksissa.

--- Ylimpänä syyttäjänä hän määrää myös, kenen on ajettava syytettä. Aiemmin syytteen nostamisesta painovapauslain mukaisesti päätti *oikeusministeriö*.

- Sananvapauslain periaatteiden mukaisesti myös *lähdesuoja* koskevat säännökset on muotoiltu siten, että niissä ei tehdä eroa viestintävälineiden välillä.

--- Uuden lain mukaan kaikki julkaisijat ja ohjelmatoiminnan harjoittajat saavat kieltäytyä paljastamasta viestin perusteena olevien tietojen antajan ja viestin laatijan.

3) Vastinetta ja oikaisua koskevaa sääntelyä on laajennettu

-Vastinetta ja oikaisua koskenut sääntely on uuden lain mukaan yhdenmukaistunut, sillä nämä **oikeudet ovat laajentuneet koskemaan kaikkea säännöllistä julkaisu- ja ohjelmatoimintaa.**

--- **Aiemmin vastineoikeus koski vain radio- ja tv-ohjelmia, eikä verkkojulkaisuista ollut olemassa mitään säännöksiä.**

- **Vastineoikeus on jokaisella, jolla on perusteltu syy katsoa tulleen loukatuksi aikakautisessa julkaisussa, verkkojulkaisussa tai niihin rinnastettavassa, toistuvasti lähetettävässä ohjelmassa.**

---- Se ei kuitenkaan enää voi perustua pelkästään henkilön omaan kokemukseen vaan **edellytyksenä on, että vaatimusta objektiivisin kriteerein on pidettävä perusteltuna.**

- **Vastineoikeus on vain yksityisellä henkilöllä.**

- **Sen sijaan ns. oikaisuoikeus kuuluu kaikille.**

-Yksityisen henkilön lisäksi siis myös yhteisöllä, säätiöllä ja viranomaisella on oikeus saada itseään tai toimintaansa koskeva virheellinen tieto korjatuksi.

-Kokonaan uutta on, että tuomioistuin voi asianomistajan vaatimuksesta antaa määräyksen kunnian ja yksityiselämän loukkaamista koskevan tuomion julkaisemista.

-- Tieto tuomiosta on julkaistava maksutta siinä aikakautisessa julkaisussa tai verkkojulkaisussa, jossa rikokseen on syylistytty.

-- Tieto tuomiosta tulee myös julkaista saman ohjelmatoiminnan harjoittajan ohjelmassa.

4) Verkkoviestintää koskevia erityissäännöksiä sananvapauslaissa

-Palvelimen tai muun laitteen ylläpitäjälle ei sananvapauslaissa aseteta velvollisuutta tallentaa viestin lähettäjän

tunnistamistietoja (vrt. kumotut viestintämarkkinalaki ja sähköisen viestinnän tietosuojalaki 12 kk; ->nyt Tietoyhteiskuntakaari) – *Huom! EU tuomioistuin 2014 – tallennusdirektiivi pätemätön*

- Mutta, jos sillä on ne hallussaan, *tuomioistuin voi määrätä, että ne on luovutettava viranomaisille!!!!*

- Edellytyksenä on, että on todennäköisiä syitä epäillä viestin olevan sisällöltään lainvastainen.

- Jos viesti on sisällöltään ilmeisen lainvastainen, *tuomioistuin voi antaa julkaisijalle, ohjelmatoiminnan harjoittajalle tai palvelimen ylläpitäjälle määräyksen, että verkkoviestin pitäminen yleisön saatavilla on keskeytettävä.* -

--- Määräys on voimassa kolme kuukautta.

SANANVAPAUSLAIN SISÄLLÖSTÄ

- Koska sananvapauslain yhtenä keskeisenä lähtökohtana oli saattaa lain piiriin myös uusilla teknisillä menetelmillä harjoitettava joukkoviestintä, oli selvää, että **lain valmistelun aikana jouduttiin kehittämään myös uutta käsitteistöä.**
- Lain 2 §:ssä määritellään uusien lakien tapaan **8 eri käsitettä**, joilla laissa operoidaan.
- Näitä ovat *yleisö, verkkoviesti, ohjelma, julkaisu, aikakautinen julkaisu, verkkojulkaisu, julkaisutoiminta* ja *ohjelmatoiminta*.
- Näiden sisällöstä ja rajauksista seuraavaksi yksityiskohtaisemmin -----→>>>>>

Sananvapauslaissa tarkoitetaan:

1) **yleisöllä** vapaasti valikoituvaa viestin vastaanottajien joukkoa

-Vastaanottajien joukko on vapaasti valikoituva, jos periaatteessa kuka tahansa voi asettua viestin vastaanottajaksi.

-Yleisö –käsitettä ei voitu rajata vain sellaisiin tapauksiin, joissa vastaanottajien valikoituminen on täysin vapaata.

--- Esim. **sanomalehden tilaajat** muodostavat laissa tarkoitetun yleisön, vaikka lehteä ei olisikaan myynnissä irtonumeroina ja lehden sisältämiin viesteihin tutustuminen näin ollen edellyttäisi lehden tilaamista.

- Vastaanottajien ”vapaa” valikoituminen ei näin ollen tarkoita sitä, että vastaanottajajoukon määrittymiselle ei saa olla mitään kriteereitä tai ennakkoedellytyksiä.

-Mikä tahansa vastaanottajien joukko ei voi kuitenkaan muodostaa yleisöä, koska sananvapauslailla säännellään nimenomaan joukkoviestintää.

- Viime kädessä on arvioitava tapauskohtaisesti, milloin viestin vastaanottajat muodostavat yleisön.

- Huomiota on tällöin kiinnitettävä muun muassa **vastaanottajaryhmän kokoon** samoin kuin siihen, **kuinka avoin ja suljettu tämä joukko on.**

2) **Verkkoviestillä** tarkoitetaan radioaaltojen, sähköisen viestintäverkon tai muun vastaavan teknisen järjestelyn avulla yleisön saataville toimitettua tietoa, mielipidettä tai muuta viestiä.

-Määritelmään kuuluu toisaalta viestintätekniikkaan ja toisaalta joukkoviestintään viittaava osio.

- **Joukkoviestinnän näkökulmasta laissa tarkoitettuja verkkoviestejä ovat vain yleisön saataville toimitetut viestit.**

- ***Viestin sisällöllä ei ole määritelmän kannalta merkitystä,*** vaan kaikki viestit ovat samassa asemassa.

- Viestintätekniikkaan viittaava määritelmän osio on jätetty tietoisesti avoimeksi.
- **Tiukasti määritelty luettelo saattaisi varsin nopeasti vanhentua viestintäteknologian kehittyessä.**

--- teknologianeutraalisuus!

- Toisaalta erilaisten teknisten menetelmien tyhjentävää luettelemista ei pidetty lain soveltamisen kannalta tarpeellisena, koska käytännössä ei voine syntyä epäselvyyttä siitä, onko jokin viestinnän toteuttamistapa rinnastettavissa määritelmässä erikseen lueteltuihin viestintämenetelmiin.

3) **Ohjelmalla** tarkoitetaan pääasiassa äänenä tai liikkuvina kuvina ilmaistujen verkkoviestien muodostamaa yhtenäistä kokonaisuutta.

- Ohjelman sidonnaisuudesta verkkoviestin käsitteeseen johtuu, että **myös ohjelmien tulee olla suunnattuja yleisölle.**

- Tyypillisiä ohjelmia ovat esimerkiksi **tavanomaiset radio- ja televisio-ohjelmat**, joissa verkkoviestit yleensä esitetään nimenomaan äänen tai liikkuvan kuvan muodossa.

- **Käsitteen piiriin eivät kuulu esimerkiksi sellaiset äänenä esitettävät useatkaan verkkoviestit, joiden ei voida katsoa muodostavan mielekästä kokonaisuutta (esim. kuulutukset!!)**

4) **Julkaistu** on lain mukaan yleisön saataville toimitettu painotuote, tietolevy taikka muu monistamalla valmistettu teksti-, ääni- tai kuvataallenne.

- Julkaisun on ensinnäkin oltava **tallenne**, kuten painotuote, tietolevy taikka ääni- tai videokasetti.

- Tallenteena voidaan yleisesti pitää **mitä tahansa alustaa**, johon on jollakin menetelmällä kiinnitetty missä tahansa muodossa esitetty viesti tai viestejä ja joka voidaan esineenä toimittaa yleisön saataville.

- Tallennettu viesti voi olla teknisin apuvälinein tai ilman niitä luettavissa, kuunneltavissa tai katseltavissa.

Vertaa **Julkisuuslain** 5 §:n 1 momentti, jossa:

Asiakirjalla tarkoitetaan tässä laissa kirjallisen ja kuvallisen esityksen lisäksi sellaista käyttönsä vuoksi yhteen kuuluviksi tarkoitetuista merkeistä muodostuvaa tiettyä kohdetta tai asiaa koskevaa viestiä, joka on saatavissa selville vain automaattisen tietojenkäsittelyn tai äänen- ja kuvantoistolaitteiden taikka muiden apuvälineiden avulla.

Julkisuuslain 16 §:n 2 momentti (muutettu 385/2007):

Viranomaisen ratkaisusta automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidetyn rekisterin julkisista tiedoista on oikeus saada kopio teknisenä tallenteena tai muutoin sähköisessä muodossa, jollei erityisistä syistä muuta johdu. Tietojen antaminen vastaavassa muodossa muusta julkisesta asiakirjasta on viranomaisen harkinnassa, jollei toisin säädetä. **Videotallenteesta tai muusta vastaavasta tallenteesta**, jolla on viranomaisen kuvaama kuulustelu tai muu tapahtuma, jossa henkilöä kuullaan, saa kuitenkin antaa kopion vain, jos tallenteessa kuultava henkilö siihen suostuu tai jos tallenteen sisältö huomioon ottaen on ilmeistä, ettei kopion antaminen johda hänen yksityisyyden suojansa loukkaamiseen.

- Tallenteita eivät sananvapauslain mukaan ole sellaiset yleisölle myytäväksi tarjotut esineet, kuten tyhjät tietokonelevykkeet tai muistitikut, joihin sinänsä voidaan tallentaa jokin viesti, mutta jotka eivät vielä sisällä mitään tällaista viestiä.

- Painotuotteella tarkoitetaan sellaista monistettua tuotetta, joka sisältää tekstiä, kuvallisia esityksiä tai niiden yhdistelmiä.

- Laissa tarkoitettuja painotuotteita ovat siten esim. kirja, lentolehtinen tai muu moniste sekä sanoma- ja aikakauslehti.

-Tietolevy, kuten cd-rom, voi sisältää yhtä hyvin tekstiä ja kuvallisia esityksiä kuin tekstiä, ääntä ja liikkuvia kuvia taikka näiden yhdistelmiä.

- Ääni- ja kuvatallenteella tarkoitetaan esimerkiksi äänilevyä, äänikasettia, videokasettia ja kuvalevyä.

- Nämä tallenteet voivat sisältää ääntä, kuvallisia esityksiä ja liikkuvia kuvia tai niiden yhdistelmiä sekä myös tekstiä.

- Painotuote, tietolevy sekä teksti-, ääni- tai kuvatallenne ovat esimerkkejä erilaisista tallennetyypeistä, **mutta luettelo ei ole tarkoitettu tyhjentäväksi.**

- **Tarkoitus on, että lakia voidaan soveltaa myös uusiin teknisiin ratkaisuihin** samoin kuin kaikenlaisiin käytössä oleviin ja käyttöön otettaviin tallennetyyppeihin riippumatta siitä, missä muodossa viesti voidaan niihin tallentaa ja onko tallenteen sisältämä viesti tarkoitettu – teknisin apuvälinein tai ilman niitä – luettavaksi, katseltavaksi tai kuunneltavaksi.

-Julkaisun määritelmään sisältyvän toisen edellytyksen mukaisesti julkaisuina pidetään vain ”*monistamalla valmistettuja*” tallenteita.

- **Monistamisessa käytetyllä teknisellä valmistusmenetelmällä ei ole merkitystä määritelmän kannalta.**

- Monistamalla valmistamisella viitataan yhtäältä tallenteen teolliseen tuotantoon tai siihen rinnastettavaan valmistuksen tehokkuuteen sekä toisaalta valmistettujen tallenteiden suureen määrään.

- **Soveltamisalan ulkopuolelle jäävät siten sellaiset tallenteet, joita valmistetaan vain muutama kappale esim. kotitalouden yleisillä tallennusvälineillä.**

- Muutaman kappaleen valmistaminen merkitsee yleensä myös sitä, ettei määritelmän kolmas tunnusmerkki ”*yleisön saataville toimittamisesta*” täyty.

C-kasetin taival:

(Lähde *Nyt-liite/Helsingin Sanomat*)

- **1963.** Philips lanseeraa ensimmäisen nauhoittavan kasettilaitteen.
- **1966. Kasettisoitin Suomeen.** Kysyntä kasvaa hitaasti, koska viihde-elektroniikka on kallista.
- **1970.** Suomessa kasettisoitin ohittaa kelanauhurin suosiossa. Valmiiksi äänitettyjen kasettien myynti lähtee ripeään kasvuun.
- **1970-luku.** Iskelmätähtien kasetit löytävät tiensä huoltoasemille ja autostereoihin.
- **1970-luvun loppu.** Kasettituotanto vaikuttaa jo itse musiikkiin. Käännösiskelmistä tehdään halpisversioita autokuunteluun sopiville hittikokoelmakaseteille.
- **1977.** Kolmessa neljästä suomalaistaloudesta on kasettisoitin.
- **1979.** Ensimmäinen *Sony Walkman* tulee myyntiin Japanissa.

C-kasetin taival:

- **1983.** Äänitettyjen musiikkikasettien myynti maailmanlaajuisesti ylittää lp-levyjen myynnin.
- **1984.** Brittien ääniteala julistaa sodan kasettien kopiointia vastaan. Suomessa otetaan käyttöön ns. *"kasettimaksu"*.
- **1989.** Suomessa myydään ennätykselliset 7 miljoonaa kasettiäänitettä. Ensimmäisen kerran kasettimyynti ylittää lp-myyntin.
- **1990.** Kasettiäänitteiden myynti laskee ensimmäisen kerran sitten 1965.
- **1992.** Sony ja Philips yrittävät kaataa c-kasetin minidiscillä ja digitaalisella dcc-kasetilla. CD ohittaa Suomessa c-kasetin kappalemyynnissä. Kasettiäänitteiden myynti lähtee jyrkkään laskuun.
- **2006.** Suomeen tuodaan enää hieman yli 200 000 kasettia, kun niitä 80-luvun lopussa tuotiin kuutisen miljoonaa.

5) ***Aikakautisella julkaisulla*** tarkoitetaan julkaisua, jota on tarkoitus julkaista säännöllisesti vähintään neljä kertaa vuodessa.

- Painovapauslaissa puhuttiin *aikakautisesta painokirjoituksesta*.

-**Myös uutta julkaisua (ensimmäinen numero) on heti voitava pitää aikakautisena julkaisuna, määritelmän mukaan on riittävää jo säännöllisen julkaisemisen tarkoitus.**

-**Myöskään aikakautisen julkaisun määritelmä ei ole millään tavalla sidoksissa julkaisun sisältöön** vaan määritelmä kattaa yhtä hyvin uutisaineistoa sisältävät sanomalehdet kuin toistuvasti ilmestyvät mainosjulkaisutkin.

6) ***Verkkojulkaisu*** on julkaisijan tuottamasta tai käsittelemästä aineistosta aikakautisen julkaisun tapaan yhtenäiseksi laadittu verkkoviestien kokonaisuus, jota on tarkoitus julkaista säännöllisesti.

-Sananvapauslain valmistelun ja käsittelyn aikana ***esitetty kritiikki kanavoitui monilta osin laissa esiteltyyn verkkojulkaisun käsitteeseen***, koska käsitteen soveltamisalan määrittelyllä on ratkaiseva merkitys lain sisältämien velvollisuuksien kohdistumisen kannalta.

- Siksi määritelmän eri osilla pyrittiin rajaamaan käsitettä niin, että sen soveltamisalaa ei olisi voitu ymmärtää tarkoitettua laajemmaksi.

-Määritelmän mukaan **verkkojulkaisulle on tarkoitettu olemaan tyypillistä juuri rinnasteisuus ennestään tuttuun ilmiöön eli aikakautiseen julkaisuun.**

- Kyseessä on siis **kokonaisuus**, jonka osat on julkaisijan toimesta laadittu samalla tavalla yhteenkuuluviksi kuin esim. sanomalehden sivut.

--- *Tyypillisenä esimerkkinä verkkojulkaisusta on HE:ssä mainittu **sanomalehden verkkoversio.***

- Määritelmän **vaatimus julkaisemisen säännöllisyydestä** edellyttää sitä, että *pelkästään tietoverkossa olevien kotisivujen toistuvakaan muuttaminen ei vielä merkitse sitä, että kyseinen sivusto muodostaisi verkkojulkaisun!!!!*

- Julkaiseminen säännöllisyys viittaa siihen, että **yleisöllä on tietty odotus** uuden verkkoviestien kokonaisuuden julkaisemisesta.

-Määritelmän tällä osiolla suljetaan pois verkkojulkaisun käsitteestä sellaiset toistuvasti mutta epäsäännöllisesti päivitettävät sivustot, joita esimerkiksi viranomaiset tai yritykset pitävät yllä.

Keskustelupalstat verkkojulkaisuina???

-Lain valmistelun aikana julkisuudessa esille nousi erilaisten keskustelupalstojen aseman määrittely.

- Alkuperäisenkään määritelmän mukaan **verkkojulkaisuja eivät olisi olleet esimerkiksi tietoverkossa ylläpidettävät reaaliaikaiset keskusteluryhmät**, eivätkä muutenkaan ***itsenäiset ja toimittamattomat keskustelupalstat***, koska niitä ei kukaan laadi yhtenäiseksi kokonaisuudeksi.

- **HE:ssä todettiin määritelmän johtavan siihen, että keskustelupalsta saattoi liittyä verkkojulkaisuun sillä tavoin, että siitä tämän kytkennän vuoksi tulisi verkkojulkaisun osa.**

-Esiintyneen kritiikin vuoksi perustuslakivaliokunta muutti HE:n verkkojulkaisun määritelmää lisäämällä sen alkuun sanat ”*julkaisijan tuottamasta tai käsittelemästä aineistosta*”.

- Verkkojulkaisu tarkoittaa siis nyt vain *julkaisijan tuottamasta tai käsittelemästä aineistosta aikakautisen julkaisun tapaan yhtenäiseksi laadittua verkkoviestien kokonaisuutta, jota on tarkoitus julkaista säännöllisesti.*

- Tämä merkitsee sitä, että kaikki keskustelupalstat rajautuvat pois verkkojulkaisun käsitteestä, jollei julkaisija toimituksellisesti käsittele niillä julkaistavaa aineistoa!!!!

- Vaikka verkkojulkaisun yhteydessä olisi keskustelupalsta, sen ei katsota muodostavan verkkojulkaisun osaa eikä siten kuuluvan esim. vastaavan toimittajan erityisen rikosoikeudellisen vastuun piiriin. --- Poikkeuksena tilanteet, joissa palstalla julkaistavia viestejä valikoidaan ennakolta tai toimitetaan muutoin.

Verkojulkaisut ja verkkoportaalit???

- Perustuslakivaliokunta otti kantaa myös erilaisten **verkkoportaalien** muodostamaan tulkintaongelmaan, koska niiden ylläpitäjät olivat eduskuntakäsittelyn aikana ilmaisseet huolensa siitä, että verkkojulkaisun käsitettä sovellettaisiin verkkoportaaleihin.
- Verkkoportaalit ovat sisällöltään varsin vaihtelevia ja juuri tähän sisällön kirjavuuteen kiinnitettiin huomiota.
- Valiokunta painotti, että vaikka tällaisilla verkon sivustoilla on sanomalehden verkkoversion piirteitä, niitä ei voida pitää sanomalehden kaltaisena yhtenäisenä kokonaisuutena.
- Portaaleille ei valiokunnan mukaan myöskään ole tyypillistä, että sivusto julkaistaisiin informaatio sisällöltään uudistettuna kokonaisuutena aikakautisen julkaisun tapaan säännöllisesti.

-Ratkaisevaahan on jo verkkojulkaisun määritelmän mukaan, että julkaisemisen säännöllisyys kohdistuu sivustoon kokonaisuutena.

- Perustuslakivaliokunta halusi samalla korostaa, että verkkojulkaisu-ominaisuuden puuttuminen joltakin verkkosivulta tai sen osalta ei merkitse myös vastuun puuttumista.

- Verkossa julkaistut viestit ovat laissa tarkoitettuja verkkoviestejä, ja niihin sovelletaan mm. säännöksiä *verkkoviestin jakelun keskeyttämisestä.*

- Valiokunta myös huomautti, että viestin mahdollisesta lainvastaisesta sisällöstä vastaa se, jota rikoslain mukaan on pidettävä rikoksen tekijänä tai siihen osallisena.

- Esim. keskustelupalstan ylläpitäjä saattaa joutua julkaistavien viestien sisältöön perustuvasta rikoksesta vastuuseen, jos hän sallii palstan muodostuvan rikollisten viestien julkaisukanavaksi.

Julkisen sanan neuvoston lausuma verkkojulkaisuista **3741/L07 (16.5.2007)**

Lausuma:

Julkisen sanan neuvoston kautta itsesääntelyyn sitoutuneet lehdet sekä televisio- ja radiokanavat ovat jo vuosia toimineet myös tietoverkossa. Näillä www-sivustoilla on pyritty noudattamaan hyvän journalistisen tavan periaatteita samalla tavalla kuin lehdessä, radiossa ja televisiossa. Verkko on koettu uudeksi julkaisukanavaksi, jonne perinteiset tiedotusvälineet ovat laajentuneet. Verkossa varsinkin mielipide- ja keskustelupalstojen käytännöt saattavat poiketa huomattavasti perinteisen median tavoista.

Julkisen sanan neuvosto tahtoo tällä periaatelausumalla vaikuttaa erityisesti siihen, että tiedotusvälineet laativat selvät pelisäännöt sivustoillaan käytävälle verkkokeskustelulle. Verkkosivuille tulevalla pitää olla mahdollisuus heti ymmärtää keskustelupalstan käytännöt ja vastuut.

... Neuvoston kanta:

Julkisen sanan neuvoston tehtävänä on tulkita hyvää journalistista tapaa sekä puolustaa sanan- ja julkaisemisen vapautta. Journalistin ohjeet on alan eettinen koodi, jonka tavoitteena on myös tukea sananvapauden vastuullista käyttämistä joukkoviestimissä. Vapaudelle ja vastuulle on löydettävä järkevät rajat myös verkkokeskusteluissa.

Julkisen sanan neuvosto suosittaa, että verkkokeskusteluun sovelletaan ennakkomoderointia eli puheenvuorot seulotaan ja tarvittaessa muokataan. On hyvän journalistisen tavan mukaista pyrkiä tunnistamaan verkkokeskusteluihin osallistujat.

Nimimerkin käyttäminen voi edistää sananvapauden toteutumista, joten sen voi sallia journalistisen harkinnan perusteella. Mikäli kirjoittajan puheenvuoroja voidaan käyttää muualla tiedotusvälineessä, on siitä syytä heille kertoa. On myös syytä tehdä heille selväksi, että päätoimittajan lisäksi myös kirjoittaja vastaa viestin sisällöstä.

... Jos itsesääntelyyn sitoutunut tiedotusväline kuitenkin pitää yllä verkossa keskustelupalstaa, jonka sisältöä se ei seulo eikä muokkaa, palsta on erotettava selvästi tiedotusvälineen julkaisemasta muusta aineistosta. Keskustelijoille on myös tehtävä selväksi, että he voivat joutua juridiseen vastuuseen kirjoittamistaan viesteistä. Sivujen ylläpitäjän on myös varattava kävijöille mahdollisuus ilmoittaa asiattomista viesteistä ja pyytää niiden poistamista.

Julkisen sanan neuvosto korostaa avoimuuden ja selvästi muotoiltujen menettelytapojen tärkeyttä myös verkkoviestinnässä. Verkkosivuilla kävijöiden on voitava nähdä sivuilta heti, millaisella palstalla he ovat ja millaisia sääntöjä sillä noudatetaan. Tämä on tiedotusvälineiden luotettavuudelle erityisen tärkeää.

7) ***Julkaisutoiminnalla*** tarkoitetaan julkaisujen ja muiden verkkoviestien kuin ohjelmien toimittamista yleisön saataville

8) ***Ohjelmatoiminnalla*** tarkoitetaan laissa ohjelmien toimittamista yleisön vastaanotettavaksi.

-Näiden kahden määritelmän ero koskee vain sen viestin muotoa, joka toimitetaan yleisön saataville tai vastaanotettavaksi.

-Nykyisin ääniohjelmia toimitetaan yleisön saataville myös televerkon välityksellä ja yleisö voi kuunnella äänitteitä myös esimerkiksi puhelimien avulla. Televerkkoa voidaan käyttää myös liikkuvien kuvien muodossa esitettyjen viestien jakeluun. Vrt. ns. **Konvergenssi** –ilmiö!

- Kaikki tämä on 8 –kohdan mukaista ohjelmatoimintaa eli pääasiassa äänen tai liikkuvien kuvien muodossa ilmaistujen verkkoviestien, ohjelmien, toimittamista yleisön saataville tai vastaanotettavaksi.

-Muussa muodossa ilmaistujen verkkoviestien toimittamista yleisön saataville pidetään julkaisutoimintana.

--- Esim. teksti-tv-lähetykset samoin kuin suurin osa sähköisen viestintäverkon välityksellä yleisön saataville toimitetuista viesteistä kuuluvat julkaisutoiminnan piiriin.

- Julkaisu- ja ohjelmatoiminta on määritelty välineneutraalisuuden periaatteen mukaisesti siten, että lain soveltamisalan piiriin kuuluu tietojen, mielipiteiden ja muiden viestien toimittaminen yleisön vastaanotettavaksi minkä tahansa viestintätekniisen menetelmän avulla.

-Viestintätekniikan monimuotoisuus on kuitenkin otettu huomioon sääntelyn joissain yksityiskohdissa ja siksi on pidetty tarpeellisena tehdä kuitenkin ero julkaisu- ja ohjelmatoiminnan välille.

- Lainkohdissa käytetyillä sanonnoilla ”toimittaa yleisön saataville” ja ”toimittaa yleisön vastaanotettavaksi” tarkoitetaan lähinnä samaa kuin *tekijänoikeuslaissa* sanonnalla ”saattaa yleisön saataviin”.

- **Toimittamisella** ei puheena olevien sanontojen yhteydessä tarkoiteta aineiston muokkaamista tai muuta vastaavaa – esim. viestintävälineiden toimituksessa tehtävää – työtä, vaan **niitä julkaisu- ja ohjelmatoiminnan harjoittajan toimenpiteitä, joiden seurauksena tieto, mielipide tai muu viesti tulee yleisön saataville tai vastaanotettavaksi.**

- Viestintävälinekohtaisten erojen vuoksi esim. yleisradiolähetyksen yhteydessä on luontevampaa puhua **vastaanottamisesta** kuin lähetyksen saatavilla olosta.

- **Lakia sovelletaan kaikenlaiseen julkaisu- ja ohjelmatoimintaan viestin muodosta riippumatta.**

- Viestin informaatio sisältö voidaan lähettää tai jakaa millaisena signaalina tahansa, kunhan yleisöllä on tarvittaessa tekniset keinot sen muuntamiseksi ymmärrettävään muotoon.

- **Lain soveltamisalan piiriin kuuluu yhtä hyvin poliittisia, yhteiskunnallisia, uskonnollisia, taiteellisia kuin kaupallisiakin tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä koskeva julkaisu- ja ohjelmatoiminta.**

2 §:n 2 momentti

Tätä lakia sovellettaessa aikakautisen julkaisun ja verkkojulkaisun osina pidetään niiden otsikkojulisteita ja liitteitä.

- Vastaa painovapauslain sääntelyä, joka otettiin lakiin, koska **liitteiden sisällön valvonnan ja vastuun on katsottu kuuluvan aikakautisen painokirjoituksen päätoimittajalle.**
- Aiempaan sääntelyyn verrattuna säännöksessä on kuitenkin pari muutosta:
 - - **Säännös koskee nyt kaikkia aikakautisia julkaisuja ja verkkojulkaisuja eikä ainoastaan aikakautisia painokirjoituksia.**
 - - **Toisaalta otsikkojulistete tai liite voi olla paitsi painotuote myös mikä tahansa 4-kohdassa tarkoitettu julkaisu tai 2-kohdassa tarkoitettu verkkoviesti.**
- **Otsikkojulisteteiden lisäksi liitteinä pidetään esim. sanomalehtien viikko- ja kuukausiliitteitä!!!!**

Lööppi eli
otsikkojuliste

kuukausiliite

viikkoliite

- Vastaavasti verkkojulkaisulla voi olla painotuotteen tai muun tallenteen muodossa ilmestyviä otsikkojulisteita tai liitteitä.
- Toisinaan voi olla tulkinnanvaraista, mikä on aikakautisen julkaisun tai verkkojulkaisun varsinainen pääosa ja mikä sen liite.
- Lain soveltamisen kannalta tällä ei kuitenkaan ole merkitystä, koska
 - *liitteitä pidetään asianomaisen julkaisun osina* ja
 - *säännökset koskevat samalla tavalla sekä pääjulkaisua että liitteitä.*
- Ilmaisjakelulehtien välissä satunnaisesti jaettavat mainoslehtiset eivät kuitenkaan ole tämän lehden liitteitä pelkästään jakelutavan vuoksi!!!!
- Sähköisen viestintäverkon kotisivuilla olevat linkit toisille kotisivuille eivät tee näistä linkkikotisivuista liitteitä!!!!
- Mutta verkkojulkaisun liitteinä voivat olla kotisivulle sijoitetut, erikseen avattavissa olevat tiedostot.

- Joissakin tilanteissa voi olla tulkinnanvaraista sekin, milloin verkkoviestien kokonaisuutta on pidettävä itsenäisenä verkkojulkaisuna ja milloin aikakautisen julkaisun verkkoliitteenä.

- - Tälläkään ei ole lain soveltamisen kannalta merkitystä, koska sääntely koskee samalla tavalla aikakautisen julkaisun verkkoliitettä ja itsenäistä verkkojulkaisua.

- Jos aikakautisen julkaisun verkossa ilmestyvää versiota pidetään verkkoliitteenä, sen vastaava toimittaja voi olla sama kuin aikakautisen julkaisun vastaava toimittaja tai sitten verkkoliitteelle voidaan määrätä lain 4 §:n 1 momentin mukaisesti erillinen vastaava toimittaja.

- Jos taas verkossa ilmestyvää versiota pidetään itsenäisenä verkkojulkaisuna, sille tulee määrätä erillinen vastaava toimittaja.

- Toisaalta hän voi olla sama henkilö kuin samannimisen aikakautisen julkaisun vastaava toimittaja. **Eli toiminnanharjoittajan valittavaksi jää vastuukysymysten toteuttaminen.**

SANANVAPAUSLAIN TARKOITUKSESTA (1 §)

-Lain pääasiallisena tarkoituksena on antaa perustuslain 12 §:n 1 momentin sananvapaussäännöksen sisältämässä lakivarauksessa edellytetyjä tarkempia säännöksiä sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä.

- **Laki ei sisällä** – eräitä julkaisemis-, tallentamis- ja tietojenantamisvelvollisuuksia lukuun ottamatta – **ilmaisuvapauden eikä muiden perustuslain sananvapaussäännöksen kattamien oikeuksien merkittäviä rajoituksia.**

- Laki korvasi siis aiemmat *painovapauslain* sekä *radiovastuulain* ja se sisältää sananvapauden käyttämistä koskevat yhtenäiset säännökset kaikkia joukkoviestinnän muotoja varten.

-Sananvapauslaki sääntelee sananvapauden käyttämistä vain joukkoviestinnässä, jolla tarkoitetaan tietojen, mielipiteiden ja muiden viestien toimittamista vapaasti valikoituvalle vastaanottajakunnalle.

- LAIN TARKOITUKSENA **EI OLE** SÄÄNNELLÄ SANANVAPAUDEN KÄYTTÄMISTÄ KOHDEVIESTINNÄSSÄ eikä muussakaan sellaisessa luottamuksellisessa viestinnässä, jossa viestin sisältöä ei ole tarkoitettu yleisön vastaanotettavaksi.

-Sananvapauslailla **ei ole** tarkoitus säännellä sananvapauden käyttämistä puhetilaisuuksissa, teatteriesityksissä ja muissa sellaisissa tilaisuuksissa, jossa viesti ilmaistaan ja vastaanotetaan ilman erityisten viestintävälineiden apua.

- Mielenosoituksissa ja muissa yleisissä kokouksissa sekä yleisötilaisuuksissa sananvapauden käyttöön sovelletaan ***kokoontumislakia*** (530/1999).

3 § SANANVAPPAUSLAIN SOVELTAMISALASTA

Tätä lakia sovelletaan Suomessa harjoitettavaan julkaisu- ja ohjelmatoimintaan,

Yksityisen henkilön pitäessä yllä sähköisen viestintäverkon kotisivua häneen sovelletaan vain 12, 14, 16, 18, 19, 22 ja 24 §:ää.

Toimintaan, jossa huolehditaan pelkästään julkaisun tai verkkoviestin teknisestä valmistamisesta, lähettämisestä, välittämisestä tai jakelusta, sovelletaan vain 17-20 ja 22 §:ää.

Tekijänoikeudesta ja oikeudesta harjoittaa televisio- ja radiotoimintaa sekä teletoimintaa samoin kuin kuvaohjelmien tarkistamisesta säädetään erikseen. Tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisesta on lisäksi voimassa, mitä siitä erikseen säädetään.

3 § sisältää:

- 1) Alueellisen soveltamisrajan;**
- 2) Siinä rajataan lain säännösten soveltamista asiallisesti suhteessa yksityisten henkilöiden tavanomaiseen toimintaan sähköisessä viestintäverkossa ja**
- 3) Siinä osoitetaan, mitkä lain säännöksistä tulevat sovellettaviksi sellaiseen toimintaan, jossa huolehditaan vain erilaisista teknisistä toiminnoista.**

-3 §:n 1 momentin osalta on todettava, että joukkoviestintä on teknologian kehittymisen vuoksi muuttunut yhä enemmän *valtioiden rajat ylittäväksi*.

- Lakia sovelletaan Suomessa harjoitettavaan julkaisu- ja ohjelmatoimintaan. Suomen lainkäyttöpiiriin kuuluu ainoastaan sellainen toiminta, jolla on riittävät liittymäkohdat tänne.

- - > Jos julkaisijan kotipaikka on Suomessa, toimitustyö tehdään pääasiallisesti täällä ja julkaisu ilmestyy tai saatetaan muutoin yleisön saataville täällä, kaikki seikat viittaavat tällöin samaan maahan.

- - > Toisaalta, jos Suomeen tuodaan ulkomailla julkaistuja tallenteita, joiden julkaisija on ulkomailla ja joiden toimitustyö on tehty siellä, ei tällaista julkaisutoimintaa voida katsoa Suomessa harjoitetuksi.

-Eri liittymäkohtien perusteella tehdään kokonaisarvio siitä, sijoittuuko toiminnan painopiste Suomeen.

- Julkaisemispäikka antaa usein samalla viitteitä siitä, mille yleisölle julkaisu on tarkoitettu levitettäväksi.

- Viestinnän teknisten erojen vuoksi **verkkoviestejä** joudutaan arvioimaan hieman toisin kuin tallenteita.

-- **Verkkoviestien julkaiseminen tapahtuu Suomessa, jos viestintään käytetty lähetin, palvelin tai muu laite sijaitsee Suomessa, viesti on tarkoitettu Suomessa vastaanotettavaksi ja viestin pääasiallinen toimitustyö on tehty täällä.**

-- Toisaalta taas toiminta ei tapahdu yleensä Suomessa, jos viestintälaite on ulkomailla ja esim. viestin kielestä yms. seikoista voidaan näin päätellä.

- **Myös verkkoviestien osalta kyseinen harkinta tapahtuu tapauskohtaisesti kokonaisarviona. ---Arvioinnissa tulee ottaa lisäksi huomioon Suomea sitovat kansainväliset velvoitteet.**

- Esim. **Rajat ylittävistä televisiolähetyksistä tehdyssä eurooppalaisessa yleissopimuksessa** on lähtökohtana ns. **yhden kontrollin periaate**.

--- Sen mukaan sopijaosapuolen on varmistettava, että sen lainkäyttövaltaan kuuluvien televisiotoiminnan harjoittajien lähetykset ovat kyseisessä maassa televisiotoimintaan sovellettavan lainsäädännön mukaisia. ---- Yleissopimus sisältää määräykset siitä, mitä lähettävällä osapuolella tarkoitetaan ja velvollisuuksia lähetysten vastaanottajavaltioilla on.

- Sananvapauslain soveltamisalaa määriteltäessä on otettava huomioon lisäksi **EY:n perustamissopimuksen mukainen palvelujen tarjonnan vapaus** **kuten myös palvelujen tarjoamista koskeva yhteisön johdettu oikeus**.

--- Esim. ns. **Sähkökauppadirektiivi** sisältää niin sanotun **alkuperämaaperiaatteen** eli kunkin jäsenvaltion on huolehdittava siitä, että sen alueelle sijoittautuneet palvelun tarjoajat noudattavat kyseisen jäsenvaltion lakeja yhteensovitettuun alaan kuuluvissa kysymyksissä.

---- **Huom! Tulossa ns. ePrivacy Regulation!!!**

-3 §:n 2 momenttiin on otettu rajausta, jonka mukaan lakia sovelletaan vain tietyiltä osiltaan sellaiseen toimintaan, jota yksityiset henkilöt tavanomaisesti harjoittavat sähköisessä viestintäverkossa.

-Yksityisenkin kotisivustoihin lakia sovelletaan poikkeuksellisesti kahdessa tapauksessa: *Ensinnäkin*, jos yksityinen ylläpitää kotisivustoaan ensisijaisesti taloudellisen hyödyn tavoittelemisen tarkoituksessa, esim. sivuilla vierailu maksullista tai esim. kotisivuston sisällön pääpainon voidaan selvästi arvioida olevan taloudellisen hyödyn tavoittelemisessa.

- Pienimuotoinen esineiden kaupustelu kotisivuilla ei kuitenkaan johda lain sovellettavuuteen---- KOKONAISARVIO TÄSSÄKIN.

-*Toiseksi* sovellettavuus voi tulla kyseeseen, jos yksityisen pitämän kotisivuston voidaan katsoa olevan lain määritelmän mukainen verkkojulkaisu. --- Kotisivusto voidaan kyllä tulkita vain osaksi verkkojulkaisuksi.

-Sananvapauslain 3 §:n 3 momentin mukaan lakia ei kokonaisuudessaan myöskään sovelleta sellaiseen toimintaan, jossa huolehditaan pelkästään julkaisun tai verkkoviestin teknisestä valmistuksesta, lähettämisestä, välittämisestä tai jakelusta.

- Säännöksellä suljetaan pääosiltaan lain soveltamisalan ulkopuolelle sellainen toiminta, jolla ei yleensä vaikuteta yleisön saataville toimitettavan viestin sisältöön.

- Julkaisutoimintana ei pidetä esim. tallenteiden teknisestä jakelusta kuten postipalveluista huolehtimista kuten ei myöskään tallenteiden pelkkää myymistä, vuokraamista ja lainaamista.

-Vaikka ei olisikaan kyseessä julkaisutoiminta, tietty rikosoikeudellinen vastuu voi syntyä viestin levittämisestä!!! – takavarikko- ja menettämisseuraamussäännökset ovat sovellettavissa kaikkiin levitykseen tarkoitettuihin julkaisun kappaleisiin niiden omistussuhteista riippumatta.

-Julkaisun ja verkkoviestin pelkästä teknisestä lähettämisestä, välittämisestä tai jakelusta huolehtimisessa on kysymys joko ***julkaisu- tai ohjelmatoiminnan harjoittajan*** tekemien päätösten muodollisesta täytäntöönpanosta tai viestintätekniisten järjestelmien tarjoamisesta julkaisu- tai ohjelmatoiminnan harjoittajan käyttöön.

- Vastaavalla tavalla **televisio- ja radiotoiminnasta** annetun lain 2 §:n 3 kohdassa ***televisiotoiminnan harjoittajana*** pidetään sitä, jolla on vastuu televisio-ohjelmistojen suunnittelusta ja joka lähettää televisio-ohjelmistoja tai lähetyttää niitä kolmansien osapuolien välityksellä. (vrt. ***radiotoiminnan harjoittaja***)

- **Televisio- ja radiotoiminnan harjoittaja voi joissain tapauksissa** (televisio- ja radiotoiminnasta annettu laki 42 §) **olla sananvapauslain määritelmän mukainen julkaisu- tai ohjelmatoiminnan harjoittaja.**

- Siirryttäessä analogisesta digitaaliseen televisio- ja radiotoimintaan, lähetystoiminnan harjoittajien määrä todennäköisesti kasvaa....>????

- Vastaavasti ohjelmatoiminnan harjoittajilla on aiempaa monipuolisemmat mahdollisuudet käyttää hyväkseen eri lähetystoiminnan harjoittajien tarjoamia palveluja.

-Myös julkaisu- ja ohjelmatoiminnan harjoittaminen televerkon välityksellä lisääntyy.

-**Käynnissä on yleensäkin eri verkkojen integroitumiskehitys, jolloin lisääntyvät mahdollisuudet hyödyntää aiemmin vain kohdeviestintään käytettyjä verkkoja myös joukkoviestintään**

-- *ns. verkkokonvergenssi-ilmio!!!*

-Sananvapauslain 3 §:n **3 momentin** mukaan yleisradio-ohjelman **pelkästä teknisestä lähettämisestä huolehtimista ei pidetä** julkaisu- tai ohjelmatoiminnan harjoittamisena. Ei yleensä myöskään *satelliittiohjelmien* välittämistä samanaikaisesti ja muuttumattomina erikseen.

- - Tällaiseen välitystoimintaan **sovelletaan vain** sananvapauslain 3 §:n 3 momentissa mainittuja **pakkokeinoihin, menettämismääräykseen ja verkkoviestin hävittämismääräykseen** liittyviä säännöksiä (17-20 ja 22 §)

- Sananvapauslakia **ei sovelleta** kokonaisuudessaan myöskään sellaisiin toimijoihin, jotka televiestinnän alueella tarjoavat julkaisu- ja ohjelmatoiminnan harjoittajille erilaisia **liityntä-, kytkentä- ja tiedonsiirtopalveluja.**

-Palvelimen tai muun vastaavan laitteen ylläpitäjä voi toisaalta asettua myös julkaisu- ja ohjelmatoiminnan harjoittajan asemaan esim., jos hän muokkaa laitteensa avulla yleisön saataville toimitettavat verkkoviestit

---- tällöin ei enää pelkästään tekninen rooli!

- Julkaisu- ja ohjelmatoiminnan harjoittamisena pidetään myös sähköisen tietoverkon sivujen toimittamista yleisön saataville.

- - Järjestelmän erikoispiirteisiin kuuluvat linkit voivat osoittaa paitsi toisen julkaisu- ja ohjelmatoiminnan harjoittajan sivuille, myös kokonaan toisella palvelimella olevaan tiedostoon. Tällaisten linkkien luominen on pelkkää verkkoviestin teknistä välittämistä.

- Linkin luominen osoittamaan johonkin sisällöltään lainvastaiseen sivuun tai tiedostoon voi täyttää **rikoslaissa** rangaistavaksi säädetyn teon tunnusmerkistön ja siten 18 §:n mukainen *verkkoviestin jakelun keskeyttämismääräys* voitaisiin kohdistaa henkilöön, joka levittää linkkien avulla sisällöltään lainvastaisia verkkoviestejä.

Sananvapauslain 3 §:n **4 momentissa** rajataan tietyt toiminnot soveltamisalan ulkopuolelle ja viitataan mm. *tekijänoikeuslakiin, televisio- ja radiotoiminnasta annettuun lakiin, kuvaohjelmien tarkastamisesta annettuun lakiin, viestintämarkkinalakiin* sekä *tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisesta säädettyyn lakiin* (sähkökauppalaki). **->Huom Tietoyhteiskuntakaari!! -> laki sähköisen viestinnän palveluista 1.6.2018 >>>>**

HUOM!

1.12.2012 on tullut voimaan uusi *Kuvaohjelmalaki* (710/2011).

- Lailla kumottiin aiempi *kuvaohjelmien tarkastamisesta annettu laki* (775/2000).
- Riku Neuvosen aiempi *Viestintäoikeuden perusteet* – teos tältä osin vanhentunut!
- Samoin Neuvosen teoksesta ilmestynyt uusi versio: *Viestintä- ja informaatio-oikeuden perusteet* (2013)
- Koska *Tietoyhteiskuntakaari* (917/2014) toi edelleen muutoksia 1.1.2015 alkaen.....>

**Päätoimittaja
Antti Kokkonen**

2 luku Julkaisijan ja ohjelmatoiminnan harjoittajan velvollisuudet

4 § Vastaaja toimittaja

Julkaisijan tulee määrätä aikakautiselle julkaisulle ja verkkojulkaisulle vastaava toimittaja. Ohjelmatoiminnan harjoittajan tulee määrätä ohjelmaa varten vastaava toimittaja. Aikakautista julkaisua, verkkojulkaisua tai ohjelmaa varten voidaan määrätä myös useita vastaavia toimittajia.

Vastaavan toimittajan tulee olla viisitoista vuotta täyttänyt henkilö, joka ei ole konkurssissa ja jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu.

Vastaavan toimittajan tehtävänä on johtaa ja valvoa toimitustyötä, päättää aikakautisen julkaisun, verkkojulkaisun tai ohjelman sisällöstä sekä huolehtia hänelle tässä laissa säädetyistä muista tehtävistä.

5 § Ilmoitusvelvollisuus

Julkaisijan on huolehdittava siitä, että julkaisussa, aikakautisessa julkaisussa ja verkkojulkaisussa on tieto julkaisijasta. Julkaisijan ja vastaavan toimittajan on huolehdittava siitä, että aikakautisessa julkaisussa ja verkkojulkaisussa on tieto myös vastaavasta toimittajasta. Julkaisussa ja aikakautisessa julkaisussa tulee olla tieto myös sen valmistamisvuodesta.

Ohjelmatoiminnan harjoittajan ja vastaavan toimittajan on huolehdittava siitä, että ohjelmatoiminnassa tiedotetaan ohjelmatoiminnan harjoittajasta ja vastaavasta toimittajasta.

Jos aikakautista julkaisua, verkkojulkaisua tai ohjelmaa varten on määrätty useita vastaavia toimittajia, tulee kyseisessä julkaisussa tai ohjelmatoiminnassa ilmoittaa, mistä julkaisun tai ohjelman osasta kukin heistä vastaa.

Jokaisella on oikeus saada tieto vastaavasta toimittajasta.

-Aiemmassa lainsäädännössä käytetyt ”päätoimittajan” ja ”vastaavan ohjelmatoimittajan” käsitteet on sananvapauslaissa korvattu yhtenäisellä käsitteellä ”vastaavan toimittajan”.

- **Käsite on lakitekhninen eikä se näin ollen estä esimerkiksi julkaisijoita jatkamasta aiempaa menettelyä, jossa sananvapauslain mukaista vastaavaa toimittajaa kutsutaan päätoimittajaksi.**

- Lainvalmistelun aikana vastaavan toimittajan tehtävien määrittämisestä syntyi keskustelua, koska varhaisiin esitysluonnoksiin ei sisältynyt aiemman painovapauslain kaltaista mainintaa siitä, että päätoimittaja määrää aikakautisen julkaisun sisällöstä.

- Asian selventämiseksi lopulliseen lakiehdotukseen lisättiin maininta siitä, että vastaava toimittaja myös päättää aikakautisen julkaisun, verkkojulkaisun tai ohjelman sisällöstä.

- Lisäyksellä haluttiin edelleen korostaa vastaavan toimittajan itsenäistä päätösvaltaa sekä toimituksen organisaatiossa että suhteessa viestintävälineen omistajiin.
- Vastaavan toimittajan päätösvalta koskee kaikkea aikakautiseen julkaisuun, verkkojulkaisuun tai ohjelmaan otettavaa aineistoa sen sisällöstä riippumatta.
- Käytännössä on selvää, että vastaavan toimittajan tavat ja keinot täyttää säännöksessä mainittu velvollisuutensa johtaa ja valvoa toimitustyötä vaihtelevat suuresti sen mukaan, kuinka suurta toimitusta hän johtaa.
- Pienemmässä organisaatiossa vastaava toimittaja voi johtaa ja valvoa toimitustyötä osallistumalla välittömästi ja jatkuvasti lähes kaikkien sisältöä koskevaan päätöksentekoon.
- Suuremmissa toimituksissa vastaavan toimittajan johto ja valvonta saattaa toteutua lähinnä välillisesti.

6 § Ohjelman ja verkkojulkaisun tallentaminen

Julkaisijan ja ohjelmatoiminnan harjoittajan on huolehdittava siitä, että jokainen ohjelma ja verkkojulkaisu tallennetaan, jollei ohjelman teknisen toteutuksen perusteella ole selvää, ettei sen lähettämisessä voida syyllistyä viestin sisältöön perustuvaan rikokseen. Tallennetta on säilytettävä vähintään 21 päivää ohjelman lähettämisestä tai verkkojulkaisun toimittamisesta yleisön saataville.

Velvollisuus tallenteen säilyttämiseen jatkuu 1 momentissa säädetyn määräajan päätyttyäkin, jos ohjelman tai verkkojulkaisun sisältöön perustuva asia on esitutkinnassa, syyteharkinnassa tai oikeudenkäynnin kohteena. Tallenteen saa tällöin hävittää vasta, kun on käynyt selville, ettei asiassa nosteta syytettä, tai kun ohjelman tai verkkojulkaisun sisältöön perustuva vaatimus on lainvoimaisesti ratkaistu. Syyttäjän tai asiaa viimeksi käsitelleen tuomioistuimen on ilmoitettava tallenteen säilyttämisvelvollisuuden päättymisestä julkaisijalle tai ohjelmatoiminnan harjoittajalle.

-Yleisradiotoimintaa harjoittavan yhtiön on jo aiemminkin **radiovastuuasetuksen** mukaan tullut huolehtia siitä, että jokainen lähetetty ohjelma tallennetaan ääninauhalle.

- **Sananvapauslain tallennusvelvollisuussäännöksen uutuutena on, että velvollisuus koskee myös verkkojulkaisuja.**

- **Tallentamisvelvollisuuden tarkoituksena on turvata yleisölle lähetetyn tai toimitetun aineiston saatavuus tietyksi ajaksi siltä varalta, että syntyy kiistaa vastine- tai oikaisuoikeudesta tai, jos nousee esiin kysymys viestin sisältöön perustuvasta rikosoikeudellisesta vastuusta!!!!**

-**Velvollisuus merkitsee myös uudenlaista taloudellista rasitusta alalla toimiville.**

- Lakiehdotuksessa oliin pyritty keventämään tallentamisvelvollisuutta** siten, että usein päivitettävien verkkojulkaisujen tallenteiden säilyttämisaika olisi ollut lyhyempi kuin muunlaisten verkkojulkaisujen ja ohjelmien kohdalla.
- ***Perustuslakivaliokunta* edelleen kevensi tallentamisvelvoitetta** kohtuulliseksi katsottuun **21 päivään** viitaten siihen, että velvollisuus voisi muodostua myös sananvapauden käytännön toteuttamista vaikeuttavaksi.
- **Tallentamisvelvollisuuden jatkumisesta on kuitenkin erityiset säännökset** niitä tapauksia varten, joissa ohjelman tai verkkojulkaisun sisältöön perustuva asia on esitutkinnassa, syyteharkinnassa tai oikeudenkäynnin kohteena.
- **Sananvapauslaissa ei säädetä siitä, miten tallentamisvelvoite tulee täyttää.**

- Julkaisija voi sopia verkkojulkaisun tallentamisesta esimerkiksi palvelimen ylläpitäjän kanssa ja ohjelmatoiminnan harjoittaja vastaavasti lähetystoiminnan harjoittajan kanssa.

- Perustuslakivaliokunta huomautti erityisesti siitä, että tallentamisvaatimuksen täyttää jo sinänsä verkkojulkaisun pitäminen laissa edellytetyn ajan yleisön saatavilla.

- Hallituksen esityksen perusteluissa oli myös erikseen mainittu siitä, että muutettaessa verkkojulkaisun sisältöä vain osittain, säännöksessä ei edellytetä verkkojulkaisun tallentamista kokonaisuudessaan uudelleen vaan riittävää on tehdyn muutoksen tallentaminen.

7 § Viranomaisen tiedotukset

Julkaisija ja ohjelmatoiminnan harjoittaja ovat velvollisia korvauksetta julkaisemaan aikakautisessa julkaisussa, verkkojulkaisussa tai ohjelmassa viranomaisen tiedotuksia, jos se on tarpeen ihmisten hengen tai terveyden taikka merkittävien ympäristö- tai omaisuusarvojen suojaamiseksi tai muusta näihin rinnastettavasta tärkeästä syystä.

-Aiemmassa lainsäädännössä esim.

pelastustoimiasetuksessa säädettiin liikenne- ja viestintäministeriön vastaavan siitä, että sen hallinnonalalla huolehditaan mm. hätä- ja muiden viranomaistiedotteiden välittämisestä väestölle sähköisten joukkoviestimien välityksellä.

- **Uudistuksessa tämä velvoite haluttiin säätää lain tasolla.**

- **Tavanomaista ilmoitusmaksua tai muuta korvausta vastaan julkaistavista tiedotuksista ei katsottu olevan tarvetta säätää.**

- **Asiallisesti säännös merkitsee muutosta vain sellaisten julkaisutoiminnan harjoittajien velvollisuuksiin, jotka julkaisevat aikakautista julkaisua tai verkkojulkaisua.**

-**Muuna mainittuihin etuihin rinnastettavana tärkeänä syynä voisi tulla kyseeseen esim. tilanne, jossa yleisölle on pakokauhun estämiseksi nopeasti saatava tieto tapahtuneesta virheellisestä suuronnettomuushälytyksestä.**

-Tiedotuksen julkaisemisella tavoitellut päämäärät voidaan käytännössä saavuttaa vain sellaisten välineiden avulla, joita yleisö seuraa säännöllisesti.

- Joissakin tilanteissa tavoitteen saavuttaminen edellyttää, että tiedotus toimitetaan sähköisille viestimille ominaisella nopeudella mahdollisimman suuren yleisön saataville.

- Viranomaisen asiana on harkita, kuinka kattavaa ja nopeaa tiedottamista on kussakin tapauksessa pidettävä tarpeellisena.

- Julkaisija tai ohjelmatoiminnan harjoittaja, jonka puoleen tiedotuksen julkaisemista pyytävä viranomainen kääntyy, on pykälässä säädettyjen edellytysten vallitessa velvollinen toimittamaan viranomaistiedotuksen sellaisenaan yleisön saataville.

- Sananvapauslain 7 §:n säätämisen yhteydessä haluttiin lisäksi saattaa sopusointuun *valmiuslain* 43 §:ssä ja *puolustustilalain* 33 §:ssä olevat säännökset viranomaistiedotusten julkaisemisesta poikkeusolossa.

- vrt. myös *Sähköisen viestinnän tietosuojalain* uudistukset kohdennetun hätätiedotteen osalta (*tsunami-katastrofi 2004*)

3 luku Vastine ja oikaisu

8 § Vastineoikeus

Yksityisellä henkilöllä, jolla on perusteltu syy katsoa aikakautisessa julkaisussa, verkkojulkaisussa tai niihin rinnastettavassa, toistuvasti lähetettävässä ohjelmassa esitetyn viestin loukkaavan itseään, on oikeus saada vastine julkaistuksi samassa julkaisussa tai ohjelmassa.

9 § Oikaisuoikeus

Yksityisellä henkilöllä, yhteisöllä tai säätiöllä sekä viranomaisella on oikeus saada aikakautisessa julkaisussa, verkkojulkaisussa tai ohjelmassa esitetty itseään tai toimintaansa koskeva virheellinen tieto oikaistuksi samassa julkaisussa tai asianomaisen ohjelmatoiminnan harjoittajan ohjelmassa, jollei tiedon oikaiseminen virheen vähäisyyden vuoksi ole ilmeisen tarpeetonta.

-Vastineoikeus voi perustua vain aikakautisessa julkaisussa tai verkkojulkaisussa esitettyyn viestiin; se ei voi tulla kyseeseen yksittäisissä julkaisuissa tai verkkoviesteissä!!

- Ohjelmatoiminnassa edellytetään, että kiistanalainen viesti on esitetty sellaisessa toistuvasti lähetettävässä ohjelmassa, joka voidaan rinnastaa aikakautiseen julkaisuun tai verkkojulkaisuun.

--- Vastineoikeus ei koske esim. yksittäisiä dokumentti- ja ajankohtaisohjelmia.

- Sananvapauslain mukaan vastineoikeus on jokaisella, jolla on ”*perusteltu syy*” katsoa säännöksessä tarkoitettussa julkaisussa tai ohjelmassa esitetyn viestin loukkaavan itseään.

- Painovapauslakiin verrattuna kyseessä on periaatteellinen muutos.----- **Aiemmin henkilöllä oli oikeus vastineeseen puhtaasti subjektiivisen loukkauskokemuksen perusteella.**

-Uuden säännöksen mukaan henkilön loukkauskokemuksen tulee perustua objektiivisin perustein arvioitavaan seikkaan eikä vain hänen omaan kokemukseensa.

--- Tällöin vaatimuksen täyttyminen **tulee ratkaista tapauksittain.**

- Perusteltua syytä on aina arvioitava myös suhteessa tekstin, ohjelman tai muun ilmaisun tyyliin.

- Siksi vastineoikeus ei synny yhtä helposti esim. pakinassa esitetystä väitteestä kuin vaikkapa pääkirjoituksessa tai tavanomaisessa uutisjutussa olevasta maininnasta.

- Vastineoikeuden toteuttamista koskevan sääntelyn mukaan vastine on oikeus saada julkaistuksi samassa julkaisussa tai ohjelmassa kuin se on esitetty.

- Uutuutena vastineessa on sen kattaminen myös sähköiset viestimet.

- Lakia valmisteltaessa tätä arvosteltiin voimakkaasti.
- Pelättiin, että tällainen oikeuden laajennus houkuttelee huonosti perusteltuihin vastinevaatimuksiin.
- **Hallituksen esityksen perusteluihin kirjattiin nimenomaisesti, että sääntelyn tarkoituksena ei ole jakaa ilmaista ohjelma-aikaa jokaiselle, joka tahtoo tulla esimerkiksi television välityksellä tunnetuksi tai muutoin käyttää televisiota omien tarkoituksensa saavuttamiseksi.**
- On oletettavaa, että säännöksen soveltamisen alkuvaiheissa vastineoikeuden edellytykseksi asetettuun perustellun syyn vaatimukseen kiinnitetään ohjelmatoiminnassa erityistä huomiota.
- Odotettavissa on lienee myös säännöksen rajanvetoa koskevia oikeudenkäyntejä (mm. KKO:n ennakkoratkaisut)??? – ei tiettävästi toistaiseksi ollut?

OIKAISUOIKEUDESTA

- Oikaisuoikeutta koskeva sääntely vastaa sananvapauslaissa pääosin aiempaa lainsäädäntöä.
- Oikaisuoikeuden edellytyksenä on, että aikakautisessa julkaisussa, verkkojulkaisussa tai ohjelmassa on esitetty oikaisuoikeutettuna itseään pitävää tahoa tai sen toimintaa koskeva *virheellinen tieto*.
- Esitettyä tietoa on voitava pitää virheellisenä objektiivisin perustein.
- Oikaisun tulee sisältää sellaiset virheellisen tiedon korjaamiseksi tarpeelliset seikat, joita objektiivisin perustein voidaan pitää tosina.
- Sananvapauslaissa on myös rajoitettu oikaisuoikeuden soveltamisalaa.

- Oikaisuoikeutta ei ole, jos tiedon oikaisemista olisi virheen vähäisyyden vuoksi tai muusta sellaisesta syystä pidettävä ilmeisen tarpeettomana.
- Oikaisuoikeutta ei siten yleensä synny vähäpätöisten virheiden vuoksi.
- Virheen vähäisyyteen rinnastettava muu syy puolestaan saattaa oikaisuoikeuden rajoituksena tulla kyseeseen esimerkiksi silloin, kun oikaisua sen tarkoitukseen nähden on pidettävä kohtuuttoman raskaana toimenpiteenä.
- Sen sijaan oikaisuksi tarkoitettun viestin seurauksena mahdollisesti aiheutuva vahinko ei sinänsä rajoita oikaisuoikeuden käyttämistä.

-Toisaalta oikaisuksi tarkoitettun viestin sisältöä koskevat samat *rikos- ja vahingonkorvausoikeudelliset säännökset* kuin muitakin yleisön saataville toimitettuja tietoja tai viestejä.

- Oikaisu on sananvapauslain mukaan aikakautisen julkaisun ja verkkojulkaisun osalta toteutettava samassa julkaisussa.

- Ohjelmissa oikaisemisen ei kuitenkaan tarvitse tapahtua esimerkiksi samaan ohjelmasarjaan kuuluvassa ohjelmassa.

- Riittää, että se tehdään asianomaisen ohjelmatoiminnan harjoittajan ohjelmassa.

10 § Vastineen ja oikaisun julkaisemisvelvollisuus

Vastaavan toimittajan on julkaistava vastine tai oikaisu maksutta ja ilman aiheetonta viivytystä asianmukaisessa laajuudessa ja samankaltaisella tavalla kuin vastine- ja oikaisuvaatimuksen perusteena oleva viesti.

Vastine tai oikaisu ei saa olla sisällöltään lainvastainen eikä loukkaava.

Vastaavan toimittajan on tarvittaessa avustettava vastineen teknisessä toteuttamisessa.

-Vastineen ja oikaisun julkaisemisesta huolehtiminen kuuluu vastaavan toimittajan velvollisuuksiin.

- Vastineen ja oikaisun julkaisemisella **asianmukaisessa laajuudessa** viitataan säännöksessä yhtäältä vastineelle ja oikaisulle annettavaan tilaan ja ohjelma-aikaan sekä toisaalta vastineen tai oikaisun olennaiseen sisältöön.

- Vastineen ja oikaisun julkaisemisvelvollisuus koskee vain sitä, mikä on tarpeen loukkaavaan viestiin vastaamiseksi tai virheellisen tiedon korjaamiseksi.

- Julkaisemistavan samankaltaisuutta koskevan vaatimuksen tarkoituksena on pyrkiä siihen, **että vastine tai oikaisu tavoittaisi vastaavan yleisön kuin alkuperäinen viesti ja olisi myös riittävän tehokas.**

-Vastaavan toimittajan on tarvittaessa avustettava vastineen teknisessä toteuttamisessa.

- Tämä on erityisen tärkeää silloin, kun vastine esitetään sähköisissä viestimissä, koska vastineen toteuttaminen tällaisessa viestintäympäristössä edellyttää erityisiä teknisiä valmiuksia.

- Säännöksessä ei kuitenkaan edellytetä vastaavan toimittajan millään tavoin myötävaikuttavan vastineen sisällön laatimiseen vaan kyse on todella vain viestintätekniikkaan ja sen käyttöön liittyvästä avustamisvelvollisuudesta.

- Sananvapauslaki sisältää myös yksityiskohtaiset säännökset siitä menettelystä, jossa vastine- ja oikaisuoikeus toteutetaan.

- Viime kädessä laissa annetaan mahdollisuus saattaa vastine- tai oikaisuoikeuden edellytysten täyttymistä koskeva kysymys *käräjäoikeuden* ratkaistavaksi.

11 § Vastine- ja oikaisuvaatimus

Vastine- tai oikaisuvaatimus on esitettävä vastaavalle toimittajalle 14 päivän kuluessa vaatimuksen perusteena olevan viestin julkaisemisesta. Vaatimus on esitettävä kirjallisesti tai sähköisesti siten, että vaatimuksen sisältöä ei voida yksipuolisesti muuttaa ja että se säilyy osapuolten saatavilla.

Jollei vastine- tai oikaisuvaatimusta hyväksytä, vaatimuksen hylkäämisestä ja sen perusteista on ilmoitettava vaatimuksen esittäjälle seitsemän päivän kuluessa vaatimuksen vastaanottamisesta. Vaadittaessa hylkäämisen perusteet on ilmoitettava kirjallisesti. Vaatimuksen esittäjällä on oikeus saattaa kysymys vastine- tai oikaisuoikeuden edellytysten täyttymisestä kotipaikkansa tai Helsingin käräjäoikeuden käsiteltäväksi viimeistään 30 päivän kuluessa siitä, kun hän on saanut kirjallisesti tiedon vaatimuksensa hylkäämisen perusteista.

Määrätessään vastaavan toimittajan täyttämään tälle 10 §:ssä säädetyt velvollisuudet tuomioistuim voi asettaa velvoitteen tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon asettamista koskevaan tuomioistuimen päätökseen saa hakea erikseen muutosta valittamalla.

4 luku Vastuu julkaistun viestin sisällöstä

12 § Rikoksen tekijän ja osallisen vastuu

Yleisön saataville toimitetun viestin sisältöön perustuvasta rikoksesta vastaa se, jota rikoslain (39/1889) mukaan on pidettävä rikoksen tekijänä tai siihen osallisena.

13 § Päätoimittajarikkomus

Jos vastaava toimittaja tahallaan tai huolimattomuudesta olennaisesti laiminlyö toimitustyön johtamis- ja valvontavelvollisuutensa siten, että laiminlyönti on omiaan myötävaikuttamaan yleisön saataville toimitetun viestin sisältöön perustuvan rikoksen toteutumiseen, hänet on tuomittava, jos tällainen rikos tehdään eikä häntä ole pidettävä rikoksen tekijänä tai siihen osallisena, päätoimittajarikkomuksesta sakkoon.

-Sananvapauslaissa periaatteellisesti merkittävä uudistus oli päätoimittajan rikosoikeudellisen vastuun järjestäminen vanhasta painovapauslaista poikkeavalla tavalla.

- **Kun aiemmin päätoimittajan vastuun voitiin sanoa perustuneen syyllisyysolettamalle ja käännetylle todistustaakalle, niin nyt sananvapauslain mukaan vastaavan toimittajan syyllisyys on näytettävä toteen!!!**

- Uuden *päätoimittajarikkomus* –nimisen rikoksen tunnusmerkistön toteutuminen edellyttää ensinnäkin sitä, että on tehty aikakautisen julkaisun, verkkojulkaisun tai ohjelman sisältöön perustuva rikos.

- Tämä ei kuitenkaan välttämättä tarkoita, että rikoksen tekijä saataisiin selville tai että hänet tuomittaisiin teostaan rangaistukseen.

- Sen sijaan **päätoimittajarikkomuksen rangaistavuuden välttämättömänä edellytyksenä on, että julkaisu tai ohjelma sisältää viestin, jonka julkaiseminen tai levittäminen on säädetty rangaistavaksi.**

-Vastaavalle toimittajalle voidaan kuitenkin tuomita em. rangaistus **vain silloin, kun häntä ei ole pidettävä** aikakautisen julkaisun, verkkojulkaisun tai ohjelman sisältöön perustuvan **rikoksen tekijänä tai siihen osallisena.**

- Vastaavan toimittajan tekoja ja laiminlyöntejä arvioidaan aina ensisijaisesti **tekijän ja osallisen vastuuta koskevien rikosoikeudellisten oppien kannalta.**

-**Päätoimittajarikkomukseen syyllistyy vastaava toimittaja, joka tahallaan tai huolimattomuudesta olennaisesti laiminlyö toimitustyön johtamis- ja valvontavelvollisuutensa siten, että laiminlyönti on omiaan myötävaikuttamaan yleisön saataville toimitetun viestin sisältöön perustuvan rikoksen toteutumiseen.**

- Esim., kun vastaava toimittaja jättää huolehtimatta toimitusorganisaation ja toimituksen päätöksentekosuhteiden järjestämisestä, laiminlyö toimitustyössä seurattavien yleisten ohjeiden antamisen tai ei valvo ohjeiden noudattamista.
- Rangaistavuus edellyttää kuitenkin, että velvollisuuksien laiminlyöntiä voidaan pitää olennaisena.
- Olennaisuuden lisäedellytyksenä on vielä, että laiminlyönti on ollut omiaan myötävaikuttamaan yleisön saataville toimitetun viestin sisältöön perustuvan rikoksen toteutumiseen.
- Laiminlyönnin tulee yleisen elämänkokemuksen mukaan lisätä, edistää tai helpottaa rikoksen toteutumisen mahdollisuutta.

14 § Vahingonkorvausvastuu

Yleisön saataville toimitetun viestin sisällöstä aiheutuneen vahingon korvaamisesta on voimassa, mitä vahingonkorvauslaissa (412/1974) säädetään.

Julkaisija ja ohjelmatoiminnan harjoittaja ovat toiminnassaan aiheutetun, 1 momentissa tarkoitetun vahingon korvaamisesta vahingonkorvauslain 3 luvun mukaisessa vastuussa myös silloin, kun vahinko on muun kuin vahingonkorvauslain 3 luvun 1 §:ssä tarkoitetun henkilön aiheuttama.

-Tämän pykälän soveltamisen osalta on huomattava, että **laki vahingonkorvauslain muuttamisesta (509/2004) tuli voimaan vuoden 2006 alusta.**

- Lainmuutoksella uudistettiin henkilövahingon, elatuksen menetyksen ja **kärsimyksen** korvaamisesta koskevia vahingonkorvauslain säännöksiä.

- Muutoksia tuli erityisesti **vahingonkorvauslain 5 lukuun.**

- Lain taustalla on *HE 167/2003 vp.*

- Sananvapauslain 14 §:n tulkinnan osalta hyvä johdatus muutokseen on OTT *Päivi Tiilikan* kirjoitus Lehtiartikkelin aiheuttaman henkisen kärsimyksen korvaamisesta: Vastuun perusteiden arviointia. **Teoksessa: Kuka valvoo vapautta? Viestintäoikeuden vuosikirja 2005. Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja.**

----- (kts. myös väitöskirjansa)

-Sananvapauslain 14 §:n 1 momentin säännös korvasi *painovapauslain* ja *radiovastuulain* vahingonkorvausvastuuta koskeneet säännökset.

- **Vahingonkorvauslakia** sovelletaan sekä siviilioikeudellisella oikeudenloukkauksella että rikoksella aiheutettujen vahinkojen korvaamiseen.

- Tästä ei katsottu olevan tarpeen poiketa myöskään julkaistun viestin sisältöön perustuvan vahingonkorvausvastuun kohdalla.

- Viittaussäännöksen mukaisesti vahingonkorvauslakia on sovellettava yleisön saataville toimitetun viestin sisällöstä aiheutuneen vahingon korvaamiseen riippumatta siitä, mitä tekniikkaa viestinnässä on käytetty.

- ***VahL:n 2 luvun 1 §:n*** mukaan korvausvelvollinen on se, joka tahallisesti tai tuottamuksesta aiheuttaa toiselle vahingon. Jos vahinko on kahden tai useamman aiheuttama tai he ovat muuten velvollisia korvaamaan vahingon, he vastaavat vahingosta ***VahL 6 luvun 2 §:n*** mukaan yhteisvastuullisesti.

- Nämä säännöt tulevat kyseeseen myös sananvapauslain 14 §:n soveltamisessa.
- *VahL 5 luvun 1 §:n* mukaan vahingonkorvaus käsittää hyvityksen henkilö- ja esinevahingosta sekä 4 a ja 6 §:ssä säädetyn edellytyksin kärsimyksestä.
- Edelleen, milloin vahinko on aiheutettu rangaistavaksi säädetyllä teolla tai julkista valtaa käytettäessä taikka milloin muissa tapauksissa on erittäin painavia syitä, käsittää vahingonkorvaus hyvityksen myös sellaisesta taloudellisesta vahingosta, joka ei ole yhteydessä henkilö- tai esinevahinkoon. (*VahL 5 luvun 1 §*)

- Yleisön saataville toimitettu viesti voi joissakin tilanteissa aiheuttaa *VahL 5 luvun 1 §:ssä* tarkoitettua vahinkoa.

- Tällöin ongelmallista ei ole vahingon aiheutuminen rikoksella. Sen sijaan harkintaa joudutaan tekemään tilanteessa, jossa vaatimus taloudellisen vahingon korvaamisesta perustuu siviilioikeudellisesti oikeudenvastaiseen tekoon.

- Tuolloin korvauskynnystä kuitenkin nostaa toisaalta vaatimus ”*erittäin painavista syistä*” ja toisaalta se, että viestin toimittamisessa yleisön saataville on kysymys perustuslaissa turvatun sananvapauden käyttämisestä.

- *Aiemmin VahL 5 luvun 6 §:ssä* säädettiin, että henkilövahinkoa koskevia säännöksiä on sovellettava myös sen kärsimyksen korvaamiseen, jonka on aiheuttanut vapauteen, kunniaan tai kotirauhaan kohdistunut tai muu sen kaltainen rikos.

Vuoden 2006 alusta VahL 5 luvun 6 § muuttui muotoon:

Oikeus korvaukseen loukkauksen aiheuttamasta kärsimyksestä on sillä:

- 1) Jonka vapautta, rauhaa, kunniaa tai yksityiselämää on rangaistavaksi säädetyllä teolla loukattu;
- 2) Jota rangaistavaksi säädetyllä teolla on syrjitty;
- 3) Jonka henkilökohtaista koskemattomuutta on tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta vakavasti loukattu;
- 4) **Jonka ihmisarvoa on tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta vakavasti loukattu muulla, 1-3 kohdassa tarkoitettuihin loukkauksiin verrattavalla tavalla.**

Korvaus määrätään sen kärsimyksen perusteella, jonka loukkaus on omiaan aiheuttamaan ottaen erityisesti huomioon loukkauksen laatu, loukatun asema, loukkaajan ja loukatun välinen suhde sekä **loukkauksen julkisuus.**

- ***VahL 5 luvun 7 §:n 3 momentin*** mukaan kärsimyksestä määrätään maksettavaksi **kertakorvaus. (säännös myös uusi)**

- **Päätoimittajarikkomusta** ei pidetä **VahL 5 luvun 6 §:ssä** tarkoitettuna rikoksena.

-Toisaalta rikos, johon päätoimittajarikkomus liittyy, voi olla VahL:n tarkoittamassa mielessä kunniaan kohdistuva tai muu sen kaltainen rikos kuten **RL 24 luvun 8 §:n yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen**.

-- **Korvaus määrätään arvioimalla tapauksen objektiivisia piirteitä.**

-Vastaavaan toimittajaan sovelletaan myös **VahL 4 luvun 1 §:n säännöksiä työntekijän korvausvastuusta**. Jos vastaavan toimittajan syyksi luetaan **vain lievä tuottamus**, hän ei joudu henkilökohtaiseen korvausvastuuseen.

- **14 §:n 2 momentin** mukaan julkaisija ja ohjelmatoiminnan harjoittaja ovat vahingonkorvauslain 3 luvun mukaisessa vastuussa korvauksesta myös silloin, kun vahinko on muun **VahL 3 luvun 1 §:ssä** tarkoitetun henkilön aiheuttama.-- Julkaisijan ja ohjelmatoiminnan harjoittajan vahingonkorvausvastuu on aiemminkin ollut **VahL 3 luvun 1 §:ssä** säänneltyä **työnantajanvastuuta** laajempi (ns. **ensisijainen isännänvastuu**)

15 § Oikeus tutustua tallenteen sisältöön

Jokaisella on oikeus maksutta tutustua 6 §:ssä tarkoitettuun tallenteeseen, jos hänellä on perusteltu syy katsoa joutuneensa ohjelman tai verkkojulkaisun sisältöön perustuvan rikoksen kohteeksi tai kärsineensä vahinkoa ohjelman lähettämisestä tai verkkojulkaisun toimittamisesta yleisön saataville. Sama oikeus on sillä, joka tahtoo käyttää vastine- tai oikaisuoikeuttaan. Julkaisijan ja ohjelmatoiminnan harjoittajan tulee ilman aiheetonta viivytystä varata myös ohjelman tai verkkojulkaisun sisältöön perustuvan rikoksen esitutkintaa toimittavalle tai syyteharkintaa suorittavalle virkamiehelle mahdollisuus tutustua tällaiseen tallenteeseen.

-Pykälään ei sisällytetty säännöksiä siitä, miten tallennettuun ohjelmaan tai verkkojulkaisuun tutustuminen olisi erilaisissa käytännön tilanteissa sopivinta järjestää.

- Maksuttomuus katsottiin kuitenkin tärkeäksi, jotta jokaisella on taloudellisista seikoista riippumatta tosiasiallisesti mahdollisuus käyttää tutustumisoikeuttaan.

- Säännös vastaa pitkälti *radiovastuuasetusta*, mutta tutustumisoikeus on rajattu koskemaan vain säännöksessä tarkoitettuja henkilöitä ja virkamiehiä.

- Säännöksen soveltamistapaukset koskevat käytännössä lähinnä kunnianloukkausrikoksia ja yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämistä.

- **Samoin oikeus on sillä, joka katsoo kärsineensä vahinkoa viestin julkaisemisesta sekä sillä, joka haluaa käyttää vastine- tai oikaisuoikeuttaan.**
- **Säännös edesauttaa sitä, ettei vastineista ja oikaisuista tule asiattomia.**
- **Rikoksen esitutkintaa toimittavan tai syyteharkintaa suorittavan virkamiehen tutustumisoikeus edellyttää, että rikosasia on jo konkreettisesti vireillä.**
- ***”Ilman aiheetonta viivytystä”* velvoittaa toimimaan heti pyynnön jälkeen, kun se on teknisesti ja arkistointiin liittyvien seikkojen vuoksi mahdollista.**

16 § Lähdesuoja ja oikeus anonyymiin ilmaisuun

Yleisön saataville toimitetun viestin laatijalla sekä julkaisijalla ja ohjelmatoiminnan harjoittajalla on oikeus olla ilmaisematta, kuka on antanut viestin sisältämät tiedot. Julkaisijalla ja ohjelmatoiminnan harjoittajalla on lisäksi oikeus olla ilmaisematta viestin laatijan henkilöllisyyttä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu oikeus on myös sillä, joka on saanut mainituista seikoista tiedon ollessaan viestin laatijan taikka julkaisijan tai ohjelmatoiminnan harjoittajan palveluksessa.

Velvollisuudesta ilmaista 1 momentissa tarkoitettu tieto esitutkinnassa tai oikeudenkäynnissä säädetään erikseen.

Huom! Uusi esitutkintalaki 805/2011 7 luku 8 § ja oikeudenkäymiskaari 4/1734 17 luku 24 §.1.1.2016 alkaen 17 luku 20 §.

- **1 momentin** lähtökohta on, että julkaisu- ja ohjelmatoimintaan keskeisesti osallistuvilla henkilöillä on oikeus olla paljastamatta yleisön saataville toimitetun viestin laatijan (*oikeus anonyymiin ilmaisuun*) tai tietolähteen (*oikeus suojata tietolähdettä*) henkilöllisyyttä.

- **2 momentin** mukaan tämä koskee myös sitä, joka on saanut tiedon säännöksessä mainituista seikoista ollessaan viestin laatijan tai julkaisu- ja ohjelmatoiminnan harjoittajan palveluksessa.

- Pykälä poikkeaa aiemmasta sääntelystä siinä suhteessa, että se **koskee kaikkia joukkoviestinnän muotoja välineneutraalisti.**

- Säännöksessä tarkoitettuja **oikeuksia ei ole myöskään kytketty aikakautisen julkaisun, verkkojulkaisun tai ohjelman käsitteisiin.**

- **Oikeus on siten myös silloin, kun viesti on toimitettu yleisön saataville yksittäisessä julkaisussa tai verkkoviestissä!!!!**

- Oikeus anonyymiin ilmaisuun ja oikeus välittää tietoja toisille ovat itsenäisiä oikeuksia. Ne eivät edellytä, että toisen henkilön olisi oltava objektiivisessa rikosvastuussa julkaistun viestin sisältöön perustuvasta rikoksesta.
- Säännöksen oikeuksien subjekteina ei ole mainittu erikseen *kustantajaa* eikä *kirjanpainajaa* tai *muuta tallenteen valmistajaa*, koska näiden henkilöiden mainitsemiseen ei nähty tarvetta.
- ---→ Käytännössä kustantaja on yleensä sama kuin julkaisutoiminnan harjoittaja eli julkaisija.
- Silloin, kun julkaisun rahoituksesta vastaa joku muu kuin julkaisija, rahoittajalla ei yleensä ole tiedossaan säännöksessä tarkoitettuja seikkoja.
- 1 momentissa ei mainita myöskään *vastaavaa toimittajaa*, sillä häntä pidetään 2 momentissa tarkoitettuna henkilönä.
- 3 momentti viittaa *oikeudenkäymiskaaren* ja *esitutkintalain* niihin säännöksiin, joiden nojalla *todistaja voidaan velvoittaa vastaamaan* pykälässä tarkoitettuihin kysymyksiin.

5 luku Pakkokeinot

17 § Verkkoviestin tunnistamistietojen luovuttaminen

Tuomioistuin voi pakkokeinolain (450/1987) 1 luvun 6 §:n 1 kohdassa tarkoitetun pidättämiseen oikeutetun virkamiehen, syyttäjän tai asianomistajan vaatimuksesta määrätä lähettimen, palvelimen tai muun sellaisen laitteen ylläpitäjän luovuttamaan verkkoviestin lähettäjän selvittämisessä tarpeelliset tunnistamistiedot vaatimuksen esittäjälle, jos on todennäköisiä syitä epäillä viestin olevan sisällöltään sellainen, että sen toimittaminen yleisön saataville on säädetty rangaistavaksi. Asianomistajalle tunnistamistiedot saa kuitenkin määrätä luovutettavaksi vasta, kun hän saa itse nostaa syytteen rikoksesta. Vaatimus on esitettävä laitteen ylläpitäjän kotipaikan tai Helsingin käräjäoikeudelle kolmen kuukauden kuluessa vaatimuksen perusteena olevan viestin julkaisemisesta. Tuomioistuin voi asettaa luovuttamisvelvoitteen tehosteeksi uhkasakon.

Tunnistamistietojen luovuttamista koskevaan päätökseen saa hakea erikseen muutosta valittamalla. Päätöstä, jolla luovuttamisvelvollisuus on määrätty, ei saa panna täytäntöön ennen kuin se on saanut lainvoiman, ellei valitusta käsittelevä tuomioistuin toisin määrää.

Huom!

**Uusi *Pakkokeinolaki* (806/2011)
tuli voimaan 1.1.2014.**

**- Tältä osin muutokset sananvapauslain 17 §:ään
säädettiin lailla (856/2011), viittaussäännökset.**

3-4 momentit:

Tunnistamistiedot saa vieraan valtion viranomaisen pyynnöstä määrätä luovutettaviksi, jos pyynnön perusteena olevan viestin toimittamista yleisön saataville olisi Suomessa vastaavissa olosuhteissa pidettävä rikoksena tai jos luovuttaminen perustuu Suomea sitovaan valtiosopimukseen tai muuhun kansainväliseen velvoitteeseen.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun laitteen ylläpitäjällä on oikeus saada valtion varoista korvaus tässä pykälässä tarkoitettujen tunnistamistietojen luovuttamisesta aiheutuneista kohtuullisista välittömistä kustannuksista. Korvauksen maksamisesta päättää tutkinnan suorittaneen kihlakunnan poliisilaitoksen päällikkö tai poliisin valtakunnallisen yksikön päällikkö. Päätökseen haetaan valittamalla muutosta hallinto-oikeudelta noudattaen, mitä hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Asianomistaja vastaa kuitenkin kustannuksista silloin, kun tiedot tuomioistuimen määräyksen mukaisesti luovutetaan hänelle.

Lailla 906/2015 (voimaan 1.1.2016), muutos 17 §:ään (kts. HE 230/2014):

4 momentti ja **uusi** 5 momentti (aiempi 4 momentti jaettiin kahteen osaan):

Edellä 1 momentissa tarkoitetun laitteen ylläpitäjällä on oikeus saada valtion varoista korvaus tässä pykälässä tarkoitettujen tunnistamistietojen luovuttamisesta aiheutuneista kohtuullisista välittömistä kustannuksista. Korvauksen maksamisesta päättää tutkinnan suorittaneen poliisilaitoksen päällikkö tai poliisin valtakunnallisen yksikön päällikkö. Asianomistaja vastaa kuitenkin kustannuksista silloin, kun tiedot tuomioistuimen määräyksen mukaisesti luovutetaan hänelle.

Edellä 4 momentissa tarkoitettuun poliisiin päätökseen saa vaatia oikaisua siten kuin hallintolaissa (434/2003) säädetään. Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

- Muutos liittyy siis laajempaan muutokseen hallinto-oikeudellisessa muutoksenhaussa. Oikaisusta halutaan tehdä ensisijainen muutoksenhakukeino ennen valitusta hallinto-oikeuteen.

- Pykälässä säädetään siis siitä, milloin ja millaisessa menettelyssä **6 §:n mukaan tallennetut verkkoviestin tunnistamistiedot** voidaan määrätä luovutettavaksi esitutkintaviranomaisen, syyttäjän tai asianomistajan käyttöön.
- **Luovutus voi tapahtua vain tuomioistuimen päätöksellä!!!!**
- Säännöksen taustalla perustuslain turvaamaan sananvapauteen sisältyväksi katsottu oikeus **anonyymiin** tietojen ja viestien ilmaisuun sekä julkistamiseen.
- **Sisällöltään lainvastaiseksi epäillyn anonyymien viestin johdosta voidaan eräissä tapauksissa aloittaa esitutkinta ja pyrkiä selvittämään, kuka on viestin alkuperäinen laatija ja kuka on viime kädessä tehnyt päätöksen viestin julkaisemisesta.**

- Samalla voidaan selvittää, onko ***vastaava toimittaja*** laiminlyönyt 13 §:n säädetyllä tavalla toimitustyön johtamis- ja valvontavelvollisuutensa.

- ***Julkaisijaa*** ja ***ohjelmatoiminnan harjoittajaa*** vastaan voidaan näissä tilanteissa esittää ***vahingonkorvausvaatimuksia*** ja mahdollisesti myös ***menettämisseuraamusvaatimus***, ***vaikka rikoksen tekijöitä ei saataisikaan selville.***

- Toisaalta anonyymille ilmaisulle on annettava suojaa, vaikka kaikki edellä mainitut keinot eivät olisikaan käytettävissä.

-Nimettömän verkkoviestin julkaisijaa suojataan nimenomaan tunnistamistietojen luovuttamiselle säädetyillä menettelysäännöksillä!!!

- **1 momentissa** säädetään luovutusmenettelystä ja sen ehdoista.
- ***Tunnistamistiedoilla* tarkoitetaan ainakin tietoa siitä edellisestä osoitteesta, josta verkkoviesti on laitteelle tullut.**
- Koska tästä ei selviä esim. henkilön nimi, laitteen ylläpitäjän velvollisuudeksi on asetettu myös luovuttaa muut hallussaan olevat viestin lähettäjän selvittämisessä tarpeelliset tiedot – esim. asiakasrekistereistä.
- **Laissa mainittujen virkamiesten lisäksi luovutuspyynnön voi esittää tuomioistuimelle myös viestin sisältöön perustuvan rikoksen asianomistaja.**
- **Asianomistaja tekee yleensä asiassa rikosilmoituksen, joka johtaa esitutkinnan käynnistymiseen.**
- ***Esim. kunnianloukkaussasiat*** ovat usein henkilökohtaisia ja niiden osalta saattaa esiintyä ristiriitaisia käsityksiä siitä, täyttääkö tietyn sisältöinen viesti kunnianloukkausrikoksen tunnusmerkistön.

-Siksi on tarpeen, että asianomistajalla on myös itsellään mahdollisuus saattaa tuomioistuimen arvioitavaksi kysymys, täyttyvätkö luovutuksen edellytykset yksittäistapauksessa.

- Asianomistajan oikeus on rajoitettu siten, että tunnistamistiedot voidaan luovuttaa, vasta kun hän saa itse nostaa syytteen.

- Käytännössä asianomistajan oikeus ei muodostu kovinkaan tärkeäksi, koska hänellä on lainsäädännön mukaan *ns. toissijainen syyteoikeus* syyttäjän jälkeen.

- Tunnistamistietojen luovutuspyyntö on esitettävä kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun yleisön saataville toimitettava verkkoviesti on tullut laitteeseen.

- Säännöksen mukaan tuomioistuin voi määrätä verkkoviestiä koskevat tunnistamistiedot luovutettavaksi, jos on *todennäköisiä syitä* epäillä viestin olevan sisällöltään sellainen, että sen toimittaminen yleisön saataville on säädetty rangaistavaksi.

- Tällä viitataan **esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädännössä** käytettyyn *todennäköisyysporrastukseen*.

----- Tuomioistuimelle jää tietty harkintavalta jättää määräys antamatta, vaikka lausekkeen tarkoittama todennäköisyyskynnys tulisikin ylitetyksi.

- Jos verkkoviesti on toimitettu yleisön saataville useamman laitteen avulla, määräys tunnistamistietojen luovutuksesta tulee antaa kunkin laitteen ylläpitäjälle erikseen ja tarvittaessa uhkasakolla tehostettuna.

-Tunnistamistietojen luovuttamistapaa ei ole säännelty. Se voi tapahtua esim. siten, että laitteen ylläpitäjä antaa asianomaisista tiedoista **sähköisen kopion** vaatimuksen esittäjälle.

--- Ei estä sitä, että poliisi voisi itse käydä selvittämässä tiedostoista kyseessä olevan tiedon lähettäjän.

--- Takavarikointi voi olla mahdollista pakkokeinolain 7 luvun 1 a §:n *suhteellisuusperiaate* kuitenkin huomioiden.

- 2 momentin mukaan tunnistamistietoja ei tulisi voida saada ennen kuin luovuttamisvelvollisuutta koskeva asia on lainvoimaisesti ratkaistu (valitusaika).

- Lainvoimaa vailla olevan päätöksen täytäntöönpano on kielletty, mutta tuomioistuimien voisi jossain tapauksissa poiketa täytäntöönpanokiellosta, jos viestin lainvastaisuutta voidaan pitää selvänä.

- 3 momentissa säädetään Suomen viranomaisten antamasta kansainvälisestä oikeusavusta verkkoviestin tunnistamistietojen luovutusasioissa.

-3 momentin soveltamisessa oikeusavun antamisen edellytyksenä on ns.

kaksoisrangaistavuuden täytyminen eli se, että oikeusapupyynnön perusteena olevaa tekoa on vastaavissa olosuhteissa tehtynä pidettävä myös Suomen lain mukaan rangaistavana. (*laki kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa 4/1994*)

- - luovuttamismääräyksen voi kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta riippumatta antaa myös silloin, kun luovuttaminen perustuu Suomea sitovaan valtiosopimukseen tai muuhun kansainväliseen velvoitteeseen.

- **4 momentin** perusteella 1 momentissa tarkoitetun **laitteen** ylläpitäjällä on oikeus saada ***valtion varoista*** korvaus verkkoviestin tunnistamistietojen luovuttamisesta aiheutuneista kohtuullisista välittömistä kustannuksista.

-- ***Säännös vastaa pakkokeinolaissa teleoperaattoreille säädettyä korvausoikeutta.*** Korvauksen kohtuullisuutta arvioidaan suhteessa laitteen ylläpitäjän tavanomaisesta toiminnasta aiheutuviin kustannuksiin.

- ***Asianomistaja vastaa kuitenkin kustannuksista, kun tiedot luovutetaan 1 momentin mukaan hänelle.*** Tällöin viranomaiset eivät ole pitäneet oikeudenkäyntiä aiheellisena ja vastuulla pyritään ehkäisemään tarpeettomia oikeudenkäyntejä.

18 § Verkkoviestin jakelun keskeyttämismääräys

Tuomioistuिन voi (virallisen) syyttäjän, tutkinnanjohtajan tai asianomistajan hakemuksesta määrätä julkaisijan tai ohjelmatoiminnan harjoittajan taikka lähettimen, palvelimen tai muun sellaisen laitteen ylläpitäjän keskeyttämään julkaistun verkkoviestin jakelun, jos viestin sisällön perusteella on ilmeistä, että sen pitäminen yleisön saatavilla on säädetty rangaistavaksi. Tuomioistuimen on käsiteltävä hakemus kiireellisenä. Ennen määräyksen antamista tuomioistuimen on varattava sille, jolle määräystä on haettu annettavaksi, ja verkkoviestin lähettäjälle tilaisuus tulla kuulluksi, jollei asian kiireellisyys välttämättä muuta vaadi.

Tuomioistuimen määräys on annettava tiedoksi myös siinä tarkoitetun verkkoviestin lähettäjälle. Jos lähettäjä on tuntematon, tuomioistuin voi määrätä lähettimen, palvelimen tai muun sellaisen laitteen ylläpitäjän huolehtimaan tiedoksiannosta.

(muutokset 463/2011)

18 § 3-4 momentit

Edellä 1 momentissa tarkoitettu määräys raukeaa, jolle kolmen kuukauden kuluessa sen antamisesta nosteta syytettä määräyksen kohteena olevan viestin sisältöön perustuvasta rikoksesta, esitetä 22 §:ssä tarkoitettua vaatimusta tai nosteta kannetta viestin sisällöstä aiheutuneen vahingon korvaamisesta. Tuomioistuिन voi (virallisen) syyttäjän tai asianomistajan edellä tarkoitettuna määräaikana esittämästä vaatimuksesta pidentää tätä määräaikaa kolmella kuukaudella.

Sille, jolle on annettu määräys keskeyttää verkkoviestin pitäminen yleisön saatavilla, samoin kuin verkkoviestin lähettäjällä on oikeus hakea keskeyttämismääräyksen kumoamista siinä tuomioistuimessa, jossa määräys on annettu. Määräyksen kumoamista koskevan asian käsittelyssä noudatetaan, mitä oikeudenkäymiskaaren 8 luvussa säädetään. Tuomioistuिन huolehtii kuitenkin tarpeellisista toimenpiteistä (virallisen) syyttäjän kuulemiseksi. Kumoamista on haettava 14 päivän kuluessa siitä, kun hakija on saanut tiedon määräyksestä. Verkkoviestiä ei saa saattaa uudelleen yleisön saataville kumoamista koskevan asian käsittelyn ollessa vireillä, ellei asiaa käsittelevä tuomioistuिन toisin määrää. Myös (virallisella) syyttäjällä on oikeus hakea muutosta päätökseen, jolla määräys on kumottu.

18 § 5 momentti

Tuomioistuin voi (**virallisen**) syyttäjän tai asianomistajan vaatimuksesta antaa 1 momentissa tarkoitetun määräyksen myös käsitellessään julkaistun viestin sisältöön perustuvaa syytettä, vaatimusta 22 §:n mukaisen seuraamuksen määräämisestä tai kannetta viestin sisällöstä aiheutuneen vahingon korvaamisesta. Tässä tarkoitettuun määräykseen ei saa hakea erikseen muutosta valittamalla.

-Yhtenä merkittävänä uudistuksena sananvapauslaissa on siis säännös **uudesta pakkokeinosta eli verkkoviestin jakelun keskeyttämismääräyksestä!!!**

-Jakelun keskeyttämismääräyksen kohteina ovat sisällöltään rikolliset verkkoviestit.

- **Keskeyttämismääräyksen antamisen kynnyks on säännöksessä asetettu varsin korkealle.**

- **Määräys voidaan antaa vain, jos viestin levittämisen rangaistavuus on sen sisällön perusteella ilmeistä.**
- Tällaisen kynnyksen asettamisella on haluttu mahdollisimman pitkälle turvata sananvapauden käyttämistä myös sellaisissa tapauksissa, joissa yleisölle välitettävät viestit ovat sisällöltään kiistanalaisia tai ärsyttäviä.
- **Suhteellisuusperiaatteen kannalta keskeyttämismääräys on rajoitettava koskemaan vain verkkoviestin sitä osaa, johon määräys on sen tavoitteiden saavuttamiseksi teknisesti välttämätöntä kohdistaa.**
- Tuomioistuinten harkintaa keskeyttämismääräyksen antamisessa ohjaa myös perustuslakivaliokunnan lain 1 §:ään tekemä lisäys siitä, että **viestintään ei saa puuttua enempää kuin on välttämätöntä ottaen huomioon sananvapauden merkitys kansanvaltaisessa oikeusvaltiossa.**

-Sananvapauden kannalta tärkeää on myös se, että **keskeyttämismääräys on vain väliaikainen.**

- Määräys raukeaa, jollei kolmen kuukauden kuluessa sen antamisesta nosteta syytettä määräyksen kohteena olevan viestin sisältöön perustuvasta rikoksesta, esitetä laissa erikseen säänneltyä vaatimusta verkkoviestin hävittämisestä tai nosteta kannetta viestin sisällöstä aiheutuneen vahingon korvaamisesta.

- Joskus säännöksessä mainittu kolmen kuukauden määräaika voi kuitenkin osoittautua lyhyeksi, esimerkiksi viestin lähettäjän selvittämisyhtymien kannalta.

- Tämän vuoksi säännöksessä on annettu tuomioistuimelle mahdollisuus syyttäjän tai asianomistajan vaatimuksesta pidentää määräyksen voimassaoloa enintään kolme kuukautta. Pidennys on mahdollista myöntää vain kerran.

19 § Toimivaltainen tuomioistuin

Hakemus verkkoviestin jakelun keskeyttämisestä käsitellään julkaisijan, ohjelmatoiminnan harjoittajan taikka lähettimen, palvelimen tai muun sellaisen laitteen ylläpitäjän kotipaikan käräjäoikeudessa tai Helsingin käräjäoikeudessa. Käräjäoikeus on päätösvaltainen myös, kun siinä on yksin puheenjohtaja.

20 § Julkaisun takavarikko

Julkaisun kaikki levitykseen tarkoitetut kappaleet voidaan takavarikoida vain, jos on todennäköistä, että julkaisu tuomitaan menetetyksi.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tekemä takavarikkopäätös on saatettava julkaisun sisältöön perustuvassa rikosasiassa toimivaltaisen tuomioistuimen käsiteltäväksi viipymättä ja viimeistään kolmantena päivänä takavarikon suorittamisesta. Tuomioistuin päättää, onko takavarikko edelleen pidettävä voimassa.

Julkaisun takavarikkoon sovelletaan muutoin, mitä pakkokeinolaissa säädetään esineen takavarikosta.

(Harkinnanvarainen luento-osuus:)

Tässä välissä tauon jälkeen **osat I ja II**

Ohjelmasta ***Viestinnän valta, vastuu ja valvonta*** (1974)

- Taustaa ns. intimizeettilain säätämiselle ja journalismin itsesäätelylle 40 vuoden takaa

6 luku Seuraamukset ja syyteoikeus

21 § Rangaistussäännös

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta rikkoo 4 §:n 1 tai 2 momentin säännöksiä vastaavan toimittajan määräämisestä, 5 §:n säännöksiä ilmoitusvelvollisuudesta tai 6 §:n säännöksiä tallentamisvelvollisuudesta, on tuomittava *joukkoviestintärikkomuksesta* sakkoon.

22 § Menettämisseuraamus ja verkkoviestin hävittämismääräys

Julkaistun viestin sisältöön perustuvan rikokseen liittyvää menettämisvaatimusta käsiteltäessä on noudatettava, mitä rikoslain 10 luvussa säädetään. Menettämisseuraamus voidaan määrätä myös, vaikkei viestin sisältöön perustuvan rikoksen tekijää saada selville.

Julkaisun kaikki levitykseen tarkoitetut kappaleet voidaan niiden omistusoikeudesta riippumatta tuomita menetetyiksi, jos on tehty kyseisen julkaisun sisältöön perustuva rikos ja jos tällainen seuraamus on tarpeen viestin levittämisen ehkäisemiseksi.

Tuomioistuिन voi määrätä sisällöltään lainvastaiseksi todetun verkkoviestin poistettavaksi yleisön saatavilta ja hävitettäväksi. Asian käsittelyssä noudatetaan soveltuvin osin, mitä menettämisvaatimuksen käsittelystä säädetään.

23 § Kunnian ja yksityiselämän loukkaamista koskevan tuomion julkaiseminen

Jos aikakautisessa julkaisussa, verkkojulkaisussa tai ohjelmassa on tehty rikoslain 24 luvun 8-10 §:ssä tarkoitettu rikos, tuomioistuिन voi asianomistajan syyteasian käsittelyn yhteydessä esittämästä vaatimuksesta määrätä tiedon tuomiosta julkaistavaksi asianomaisessa aikakautisessa julkaisussa tai verkkojulkaisussa taikka ohjelmatoiminnan harjoittajan ohjelmassa. Tuomioistuिन voi asettaa velvoitteen tehosteeksi uhkasakon.

Tieto tuomiosta julkaistaan maksutta kohtuullisessa laajuudessa, mistä huolehtii vastaava toimittaja.

Rikoslain 24 luvun 8 § (muutos 879/2003 voimaan 1.1.2014)

Yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen

Joka oikeudettomasti

1) joukkotiedotusvälinettä käyttämällä tai

2) muuten toimittamalla lukuisten ihmisten saataville

esittää toisen yksityiselämästä tiedon, vihjauksen tai kuvan siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä loukatulle taikka häneen kohdistuvaa halveksuntaa, on tuomittava *yksityiselämää loukkaavasta tiedon levittämisestä* sakkoon.

- Aiemmin voitiin tuomita myös vankeuteen enintään 2 vuotta!

Yksityiselämää loukkaavana tiedon levittämisenä ei pidetä sellaisen yksityiselämää koskevan tiedon, vihjauksen tai kuvan esittämistä politiikassa, elinkeinoelämässä tai julkisessa virassa tai tehtävässä taikka näihin rinnastettavassa tehtävässä toimivasta, joka voi vaikuttaa tämän toiminnan arviointiin mainitussa tehtävässä, jos esittäminen on tarpeen yhteiskunnallisesti merkittävän asian käsittelemiseksi.

Yksityiselämää loukkaavana tiedon levittämisenä ei myöskään pidetä yleiseltä kannalta merkittävän asian käsittelemiseksi esitettyä ilmaisua, jos sen esittäminen, huomioon ottaen sen sisältö, toisten oikeudet ja muut olosuhteet, ei selvästi ylitä sitä, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä.

(3. momentti aivan uusi)

Rikoslain 8 a § (lailla 879/2013 uusi pykälä, joka tuli voimaan 1.1.2014)

Törkeä yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen

Jos yksityiselämää loukkaavassa tiedon levittämisessä aiheutetaan suurta kärsimystä tai erityisen suurta vahinkoa ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentehtyjä on tuomittava *törkeästä yksityiselämää loukkaavasta tiedon levittämisestä* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuoksi.

Rikoslain 24 luvun 9 §

Kunnianloukkaus

(muutokset lailla 879/2013 voimaan 1.1.2014)

Joka

- 1. esittää toisesta valheellisen tiedon tai vihjauksen siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä loukatulle taikka häneen kohdistuvaa halveksuntaa, taikka**
- 2. muuten kuin 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla halventaa toista, on tuomittava *kunnianloukkauksesta* sakkoon.**

Kunnianloukkauksesta tuomitaan myös se, joka esittää kuolleesta henkilöstä valheellisen tiedon tai vihjauksen siten, että teko on omiaan aiheuttamaan kärsimystä ihmiselle, jolle vainaja oli erityisen läheinen.

(- aiemmin myös vankeutta enintään 6 kk)

Edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuna kunnianloukkauksena ei pidetä arvostelua, joka kohdistuu toisen menettelyyn politiikassa, elinkeinoelämässä, julkisessa virassa tai tehtävässä, tieteessä, taiteessa taikka näihin rinnastettavassa julkisessa toiminnassa ja joka ei selvästi ylitä sitä, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä.

Kunnianloukkauksena ei myöskään pidetä yleiseltä kannalta merkittävän asian käsittelemiseksi esitettyä ilmaisua, jos sen esittäminen, huomioon ottaen sen sisältö, toisten oikeudet ja muut olosuhteet, ei selvästi ylitä sitä, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä.

(4. momentti aivan uusi)

Rikoslain 24 luvun 10 §

Törkeä kunnianloukkaus

(vanha muoto ennen 1.1.2014):

Jos 9 §:n 1 momentissa tarkoitettussa kunnianloukkauksessa

- 1. rikos tehdään joukkotiedotusvälinettä käyttämällä tai muuten toimittamalla tieto tai vihjaus lukuisten ihmisten saataville taikka**
- 2. aiheutetaan suurta tai pitkäaikaista kärsimystä taikka erityisen suurta tai tuntuva vahinkoa**

ja kunnianloukkaus on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentekijä on tuomittava törkeästä kunnianloukkauksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Rikoslain 24 luvun 10 §

Törkeä kunnianloukkaus

(uusittu muoto lailla 879/2013, joka voimaan 1.1.2014)

Jos 9 §:n 1 momentissa tarkoitettussa kunnianloukkauksessa aiheutetaan suurta kärsimystä tai erityisen suurta vahinkoa ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentekijä on tuomittava törkeästä kunnianloukkauksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

24 § Syyteoikeus

Valtakunnansyyttäjä päättää syytteen nostamisesta julkaistun viestin sisältöön perustuvasta virallisen syytteen alaisesta rikoksesta sekä tällaiseen rikokseen liittyvästä päätoimittajarikkomuksesta.

Valtakunnansyyttäjä määrää myös tällöin siitä, kenen on ajettava syytettä.

Asianomistajan syyteoikeudesta on voimassa, mitä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 1 luvun 14-17 §:ssä säädetään.

-**Sananvapauslaissa syyttämistoimivalta järjestettiin uudelleen suhteessa aiempaan lainsäädäntöön.**

- Painovapauslain mukaan ns. *painokannevalta* kuului **oikeusministeriölle**, jonka asemaan tällaisen tehtävän katsottiin nykyaikana kuuluvan huonosti. Radiovastuulaissa ei puolestaan ollut erityissäännöksiä syyttämistoimivallasta.

- Nyt siis **valtakunnansyyttäjällä on** toimivalta päättää syytteen nostamisesta kaikissa julkaistun viestin sisältöön perustuvissa virallisen syytteen alaisissa rikoksissa sekä tällaisiin rikoksiin liittyvissä *päätoimittajarikkomuksissa*.

- Taustalla on tavoite syyttämiskäytännön yhdenmukaisuudesta.

- **Syyteoikeus ei riipu viestin julkaisemisessa käytetystä välineestä tai tekniikasta.**

JOUKKOVIESTINNÄN ITSESÄÄNTELYSTÄ

JOURNALISTIN OHJEET

- Joukkoviestinnän itsesääntelyn perustana ovat *Journalistin ohjeet* ja *Julkisen sanan neuvoston (JSN) toiminta*.
- **Journalistin ohjeisiin, jotka on uudistettu 1.1.2011 alkaen ja sittemmin myös 1.1.2014 alkaen**, on kiteytetty journalistien ja julkaisijoiden näkemys siitä, millaisten eettisten periaatteiden mukaan he haluavat suomalaisen joukkoviestinnän toimivan.
- JSN on ohjeiden tulkitsija ja erotuomari.
- **Ohjeet on vahvistettu JSN:n kannatusyhdistyksessä**, joka edustaa itsesääntelyyn sitoutuneita journalistien ja julkaisijoiden yhteisöjä sekä *JSN:n perussopimuksen* erikseen allekirjoittaneita joukkoviestimiä.
- Journalistin ohjeilla on käytännössä lähes koko joukkoviestintäalan hyväksyntä ja tuki.
- **Ohjeiden tavoitteena on tukea sananvapauden vastuullista käyttämistä joukkoviestimissä ja edistää ammattieettistä keskustelua.**

Journalistin ohjeet

Johdanto

Sananvapaus on demokraattisen yhteiskunnan perusta. Hyvä journalistinen tapa perustuu jokaisen oikeuteen vastaanottaa tietoja ja mielipiteitä.

Näiden ohjeiden tavoitteena on tukea sananvapauden vastuullista käyttämistä joukkoviestimissä ja edistää ammattieettistä keskustelua.

Ohjeet koskevat kaikkea journalistista työtä. Ne on laadittu vain alan itsesääntelyä varten. Ohjeita ei ole tarkoitettu käytettäväksi rikos- ja vahingonkorvausvastuun perusteena.

(uudet tekstikohdat alleviivatut ja fontti vihreällä, muutetut kursivoituina)

Ammatillinen asema

1. Journalisti on vastuussa ennen kaikkea lukijoilleen, kuulijoilleen ja katselijoilleen. Heillä on oikeus saada tietää, mitä yhteiskunnassa tapahtuu.
2. Tiedonvälityksen sisältöä koskevat ratkaisut on tehtävä journalistisin perustein. Tätä päätösvaltaa ei saa missään oloissa luovuttaa toimituksen ulkopuolisille.
3. Journalistilla on oikeus ja velvollisuus torjua painostus ja houkuttelu, jolla yritetään ohjata, estää tai rajoittaa tiedonvälitystä.
4. Journalisti ei saa käyttää asemaansa väärin. Hänen ei pidä käsitellä aiheita, joihin liittyy henkilökohtaisen hyötymisen mahdollisuus eikä vaatia tai vastaanottaa etuja, jotka voivat vaarantaa riippumattomuuden tai ammattietiikan.
5. Journalistilla on mahdollisuus kieltäytyä tehtävistä, jotka ovat ristiriidassa lain, henkilökohtaisen vakaumuksen tai ammattietiikan kanssa.

6. Käsitellessään omalle tiedotusvälineelle, konsernille tai sen omistajille merkittäviä asioita journalistin on hyvä tehdä asiayhteys lukijalle, kuulijalle ja katsojalle selväksi.

7. Myös toisen työtä käytettäessä on noudatettava hyvää tapaa. Lähde on mainittava, kun käytetään toisen julkaisemia tietoja.

Tietojen hankkiminen ja julkaiseminen

8. Journalistin velvollisuus on pyrkiä (on pyrittävä) totuudenmukaiseen tiedonvälitykseen

9. Työtä tehdessään journalistin on suositeltavaa ilmoittaa ammattinsa. Tiedot on pyrittävä hankkimaan avoimesti. Jos yhteiskunnallisesti merkittäviä seikkoja ei voida muutoin selvittää, journalisti voi tehdä haastatteluja ja hankkia tietoja myös tavallisuudesta poikkeavilla keinoilla.

10. Tiedot on tarkistettava mahdollisimman hyvin – myös silloin, kun ne on aikaisemmin julkaistu.

11. Yleisön on voitava erottaa tosiasiat mielipiteistä ja sepitteellisestä aineistosta. Myöskään kuvaa tai ääntä ei saa käyttää harhaanjohtavasti.

12. Tietolähteisiin on suhtauduttava kriittisesti. Erityisen tärkeää se on kiistanalaisissa asioissa, koska tietolähteellä voi olla hyötymis- tai vahingoittamistarkoitus.

13. Uutisen voi julkaista rajallistenkin tietojen perusteella. Raportointia asioista ja tapahtumista on syytä täydentää, kun uutta tietoa on saatavissa. Utistapahtumia on pyrittävä seuraamaan loppuun saakka.

14. Journalistilla on oikeus ja velvollisuus pitää tietoja luottamuksellisesti antaneen henkilöllisyys salassa siten kuin lähteen kanssa on sovittu. *(Toimituksen on kunnioitettava tätä periaatetta.)*

Jos yhteiskunnallisesti merkittävien tietojen julkaisusta aiheutuu erittäin kielteistä julkisuutta, toimituksen on suotavaa avata yleisölle, miten nimettömän lähteen ja siitä hankittujen tietojen luotettavuus on varmistettu.

15. Otsikoille, ingresseille, kansi- ja kuvateksteille, myyntijulisteille ja muille esittelyille on löydyttävä sisällöstä kate.

16. Ilmoitusten ja toimituksellisen aineiston raja on pidettävä selvänä. Piilomainonta on torjuttava. (Aiemmin seuraavassa osassa kohta 19.)

Haastateltavan ja haastattelijan oikeudet

17. Haastateltavalla on oikeus saada ennakolta tietää, millaisessa asiayhteydessä hänen lausumaansa käytetään. Hänelle on myös kerrottava, jos haastattelua voidaan käyttää useammassa välineissä. Haastateltavan tulee aina saada tietää, onko keskustelu tarkoitettu julkaistavaksi vai ainoastaan taustaineistoksi.

18. Haastateltavan pyyntöön tarkastaa lausumansa ennen julkaisemista on (yleensä) syytä suostua, **jos julkaisuaikataulu sen mahdollistaa**. (se toimitusteknisesti on mahdollista). **Tarkastamisoikeus** koskee vain haastateltavan omia lausumia, eikä sillä saa luovuttaa journalistista päätösvaltaa toimituksen ulkopuolelle.

19. Haastateltavan kieltoon julkaista lausumansa tulee suostua vain, jos olosuhteet ovat haastattelun antamisen jälkeen muuttuneet niin olennaisesti, että julkaiseminen olisi selvästi kohtuutonta.

Virheen korjaus ja oma kannanotto

20. Olennainen virhe on korjattava heti tiedotusvälineen toimituksellisilla verkkosivuilla ja lisäksi julkaisussa, jossa virhe on alun perin ollut. (viipymättä korjattava).

21. Jos selvästi tunnistettavissa olevan henkilön tai tahon toiminnasta aiotaan esittää tietoja, jotka asettavat tämän erittäin kielteiseen julkisuuteen, kritiikin kohteelle tulee varata tilaisuus esittää oma näkemyksensä jo samassa yhteydessä.

22. Ellei samanaikainen kuuleminen ole mahdollista, voi erittäin kielteisen julkisuuden kohteeksi joutunutta olla tarpeen kuulla jälkeen päin. Jos näin ei tehdä, hyvään tapaan kuuluu julkaista hänen kannanottonsa.

23. Kannanotto on puheenvuoro, joka on syytä julkaista mahdollisimman nopeasti ilman sen yhteyteen liitettyjä asiattomia lisäyksiä.

24. Tavanomainen kulttuurikritiikki, poliittinen, taloudellinen tai yhteiskunnallinen arviointi sekä vastaavan muun mielipiteen esittäminen ei kuitenkaan synnytä oikeutta kannanottoon.

25. Ellei kannanotto ole julkaisukelpoinen, sen korjaamisesta on syytä neuvotella laatijan kanssa. Vaikka yksimielisyyteen ei päästä, olennainen sisältö on suositeltavaa julkaista asiallisessa muodossa.

Yksityinen ja julkinen

26. Jokaisen ihmisarvoa on kunnioitettava. Etnistä alkuperää, kansallisuutta, sukupuolta, seksuaalista suuntautumista, vakaumusta tai näihin verrattavaa ominaisuutta ei pidä tuoda esiin asiaankuulumattomasti tai halventavasti.

27. Yksityiselämäään kuuluvia erityisen arkaluonteisia seikkoja voi julkaista vain asianomaisen suostumuksella tai jos niillä on poikkeuksellista yhteiskunnallista merkitystä. Yksityiselämän suoja on otettava huomioon myös kuvia käytettäessä.

28. Sairaus- ja kuolemantapauksista sekä onnettomuuksien ja rikosten uhreista uutisoitaessa on aina noudatettava hienotunteisuutta.

29. Julkisella paikalla tapahtuvaa toimintaa on yleensä lupa selostaa ja kuvata ilman asianosaisten suostumusta.

30. Julkistakin aineistoa julkaistaessa pitää ottaa huomioon yksityiselämän suoja. Kaikki julkinen ei välttämättä ole julkaistavissa. Erityistä varovaisuutta on noudatettava, kun käsitellään alaikäisiä koskevia asioita.

31. Rikoksesta tuomitun nimen, kuvan tai muita tunnistetietoja voi julkaista, ellei se tuomitun asemaan tai tekoon nähden ole selvästi kohtuutonta. Alaikäisen tai syyntakeettomana tuomitun henkilöllisyyden paljastamisessa on oltava erityisen pidättyväinen.

32. Tunnistamiseen johtavien tietojen käytössä on syytä olla varovainen, kun kyse on vasta rikosepäilystä tai syytteestä.

33. Tietoja rikoksentekijästä, syytetystä tai epäilystä ei yleensä pidä julkaista, jos ne paljastavat erityisen arkaluonteisen rikoksen uhrin.

34. Arkaluonteisen rikoksen uhrin henkilöllisyys on suojattava, ellei sillä ole poikkeuksellista yhteiskunnallista merkitystä.

35. Jos tutkintapyynnöstä, syytteestä tai tuomiosta on julkaistu uutinen, asiaa on mahdollisuuksien mukaan seurattava loppuun saakka. Oikeudenkäynnin aikana ei pidä asiattomasti pyrkiä vaikuttamaan tuomioistuinten ratkaisuihin eikä ottaa ennakolta kantaa syyllisyyteen.

JULKISEN SANAN NEUVOSTO (JSN)

- Julkisen sanan neuvosto on joukkoviestinnän julkaisijoiden ja toimittajien vuonna 1968 perustama *itsesääntelyelin*.
- Sen tehtävänä on vaalia julkisen sanan vastuullista vapautta ja tukea hyvää journalistista tapaa. Neuvosto käsittelee myös toimittajan menettelyä tietojen hankinnassa.
- **JSN ei ole tuomioistuin eikä se käytä julkista valtaa.**
- Sen piiriin kuuluvat joukkoviestinnän harjoittajat ja journalistit ovat vapaaehtoisesti sitoutuneet alan eettisten periaatteiden kehittämiseen ja noudattamiseen.
- JSN antaa päätöksiä, periaatelausumia ja tiedotteita. JSN perustaa ratkaisunsa journalistin ohjeisiin, jotka on uusittu 1.1.2011 alkaen.

Esimerkki JSN:n ratkaisusta vuodelta 2006:

Iltalehti sai *huomautuksen* alkuvuodesta 2006 Julkisen sanan neuvostolta, joka piti loukkaavana lehden kolumnia, jossa **kansanedustaja ja lääkäri Pentti Tiusanen** (vas.) rinnastettiin natsitohtori *Josef Mengeleen*.

Pakinoitsija **Aarno "Loka" Laitisen** kolumni ilmestyi elokuussa 2005 **Iltalehdessä**. Kirjoittaja arvosteli kovin sanoin lääkärien ammattikuntaa ja mainitsi nimeltä Tiusasen ja Mengelen. Laitinen kirjoitti Tiusasen olevan natsitohtorin suomalainen korvike.

JSN:n mielestä rinnastus loukkasi Tiusasta henkilökohtaisesti tavalla, jota hän ei jälkeenpäin voinut korjata omalla kannanotollaan.

Neuvosto lausui, että pakinoissa on lupa käyttää tavanomaista hätkähdyttävämpiä ilmaisuja varsinkin, kun kirjoittelun kohteena on poliittinen vallankäyttäjä.

Samalla JSN korosti, etteivät perusteettomasti loukkaavat ilmaisut ole hyväksyttäviä edes pakinoissa.

- Kts. Lähemmin www.jsn.fi

Aarno Laitinen

Hyvät herrat – TV-sarja

JSN:n periaatelausuma vuodelta 1980 YKSITYISELÄMÄSTÄ
Radio- ja televisiotoimittajien liitto r.y., Suomen Aikakauslehdentoimittajain Liitto r.y. ja Helsingin Sanomalehtimiesyhdistys r.y. ovat pyytäneet JSN:lta periaatteellista kannanottoa siitä, missä määrin tunnetun ja julkisuudessa esiintyvän henkilön toiminnasta ja elämäntavoista voidaan julkaista sellaisia tietoja, jotka ns. tavallisen ihmisen kohdalla kuuluisivat hänen suojattuun yksityiselämäänsä.

PÄÄPERIAATTEET

Neuvosto toteaa, että yksityiselämän suoja – josta on säännöstö myös rikoslaissa - koskee periaatteessa kaikkia kansalaisia. Se merkitsee yksilön oikeutta halutessaan pitää tietyt henkilökohtaiset asiansa poissa julkisuudesta. Tiedotusvälineiden kannalta se merkitsee sitä, ettei yksilön suojattuun piiriin kuuluvista asioista yleensä saa julkaista tietoja ilman hänen suostumustaan. Yksityiselämänä suojattavaa aluetta ei ole mahdollista määritellä täsmällisesti. Sen laajuus riippuu monista tekijöistä ja voi vaihdella samankin yksilön kohdalla. Lausuntopyynnössä tarkoitettun kysymyksen osalta erityistä merkitystä on henkilön aseman ja tiedotusvälineiden tehtävän tarkastelulla.

JATKUU.....

JSN:n periaatelausuma vuodelta 1980 YKSITYISELÄMÄSTÄ

JOUKKOTIEDOTUKSEN TEHTÄVÄT

Joukkotiedotuksen keskeisiä tehtäviä ovat todenmukaisen ja yleiseltä kannalta merkityksellisen tiedon välittäminen, keskustelun ja mielipiteen vaihdon edistäminen sekä yhteiskunnallisen vallankäytön valvominen. Myös viihteellä on nykyaikaisessa joukkotiedotuksessa näkyvä asema.

Julkisen Sanan Neuvosto katsoo, ettei yksityiselämän suojaa tule tulkita niin laajasti, että se olennaisesti vaikeuttaisi tiedotusvälineiden keskeisten tehtävien toteuttamista. **Mitä suurempia ja syvällisempiä yhteiskunnallisia vaikutuksia jollakin seikalla on, sitä tärkeämpää on voida julkaista sitä koskevaa tietoa. Yksityiselämän suojaa määriteltäessä on tämän vuoksi otettava huomioon yksilöiden erilaiset vaikutusmahdollisuudet ja yhteiskunnallinen asema.**

Henkilön suojapiiri onkin yleensä sitä suppeampi mitä merkittävämmästä vallankäyttäjistä on kysymys. Toisaalta myös muut tekijät kuin vallankäyttö voivat rajoittaa yksityiselämän suojaa. Tietoinen pyrkimys tai asettuminen julkisuuteen esimerkiksi viihteen, kulttuurin tai urheilun piirissä saattaa vaikuttaa henkilön suojan laajuuteen. **On myös mahdollista, että henkilö jonkin suorituksensa tai menettelynsä johdosta herättää niin paljon yleistä mielenkiintoa, että se vaikuttaa hänen suojapiiriään supistavasti.** Ns. tavallinen ihminenkään ei voi kaikissa tilanteissa vaatia itselleen yhtä suurta yksityiselämän suojaa. Esimerkiksi oleskellessaan julkisella paikalla tai osallistuessaan julkisiin tilaisuuksiin jne., yksilö ei voi vaatia samaa suojaa kuin kotonaan tai muulla yksityisalueella. **JATKUU.....**

JSN:n periaatelausuma vuodelta 1980 YKSITYISELÄMÄN SUOJASTA.

HENKILÖN ASEMA

Edellä sanotun perusteella on mahdollista tulkinnan karkeaksi apuvälineeksi laatia seuraava henkilön asemaan perustuva asteikko:

A. Merkittävät vallankäyttäjät politiikan, hallinnon ja elinkeinoelämän alalla,

B. Aikalaishistoriaan kuuluvat, tunnetut, julkisuudessa esiintyvät henkilöt esim. kulttuurin ja viihde-elämän alalla.

C. Tavalliset kansalaiset.

Yksityiselämän suoja on periaatteessa suppein ryhmässä A ja laajin ryhmässä

C. On kuitenkin huomattava, ettei asteikkoa voida soveltaa kaavamaisesti, vaan suojan laajuus on tulkittava kussakin yksittäistapauksessa erikseen. Esimerkiksi vallankäyttöasemaa arvioitaessa on otettava huomioon myös paikalliset olosuhteet. Henkilö, joka valtakunnallisen tiedotusvälineen kannalta sijoittuisi C-ryhmään, saattaa pienellä paikkakunnalla kuulua merkittäviin vallankäyttäjiin. Henkilön asemassa voi myös tapahtua muutoksia, jotka vaikuttavat hänen suojansa laajuuteen.

JATKUU.....

JSN:n periaatelausuma vuodelta 1980 YKSITYISELÄMÄN SUOJASTA

ASIAN MERKITYS

Vaikka henkilön asemalla onkin yksityiselämän suojaa määriteltäessä huomattava merkitys, sitä ei yksin voida pitää ratkaisevana. Tärkeä vaikutus on myös käsiteltävän asian merkittävyydellä. **Yleiseltä kannalta vähäpätöinen seikka voi kuulua yksityiselämänä suojattavaan alueeseen, vaikka se liittyisikin vallankäyttäjän tai muun julkisuuden henkilön elämään. Tämä koskee nimenomaan sellaisia henkilökohtaiseen elämänpiiriin kuuluvia asioita, joilla ei ole merkitystä asianomaisen vallankäytön tai muun julkisen roolin kannalta.** Toisaalta tieto, jolla on huomattavaa yleistä merkitystä, on voitava julkistaa, vaikka se ei koskisikaan asteikon ylimpiin ryhmiin luettavaa henkilöä. Tämä on sopusoinnussa sen edellä esitetyn periaatteen kanssa, ettei yksityiselämän suoja tule tulkita joukkotiedotuksen keskeisiä tehtäviä vaarantavalla tavalla.

JATKUU.....

JSN:n periaatelausuma vuodelta 1980 YKSITYISELÄMÄN SUOJASTA

JOHTOPÄÄTÖKSET

Lausuntopyynnössä esitetyn kysymyksen osalta voidaan edellä sanotun perusteella todeta, ettei tunnetun ja julkisuudessa esiintyvän henkilön ammatillisiin tehtäviin tai julkiseen rooliin liittyvä toiminta sellaisenaan kuulu suojattuun yksityiselämään. Sitä voidaan niin muodoin asianomaisen suostumuksettakin tiedotusvälineissä arvioida ja arvostella. Sitä vastoin elämäntapoja koskevat tiedot kuuluvat yleensä julkisuudenkin henkilöiden yksityiselämään, vaikka heidän suojapiirinsä onkin ns. tavallisen ihmisen suojaa suppeampi. Julkisen Sanan Neuvosto katsoo, että joissakin tapauksissa asianomaisen elämäntapoja koskeva tieto voi liittyä niin läheisesti hänen ammatillisiin tehtäviinsä, että sen julkistaminen on perusteltua. Tämän edellytyksenä on kuitenkin, että käsiteltävällä asialla on huomattavaa yleistä merkitystä.

Silloinkin kun henkilöä koskevan tiedon julkistaminen on perusteltua, sen ei tule ulottua pitemmälle kuin asian käsittelemiseksi on välttämätöntä. Erityistä harkintaa on noudatettava sellaisten tietojen kohdalla, jotka liittyvät asianomaisen fyysisiin tai psyykkisiin ominaisuuksiin tai muutoin läheisesti hänen persoonallisuuteensa. Hyvän lehtimiestavan mukaista on huolehtia siitä, ettei julkistamisella aiheuteta asianomaiselle tai hänen omaisilleen tarpeetonta kärsimystä.

JSN:N LAUSUMA JULKKISTEN KÄSITTELYSTÄ MEDIASSA (3.11.2004)

Kantelu, vastaus ja ratkaisu (päättöstiivistelmä)

Julkisen sanan neuvosto on seurannut viimeaikaista keskustelua viihde- ja iltapäivälehtien tavasta käsitellä ns. julkisuuden henkilöiden toimintaa. Asia on noussut esille muun muassa **entisen mäkihyppäjän *Matti Nykäsen*** elämän käänteistä raportoitaessa.

Neuvoston mielestä lehtien menettelytavat eivät aina ole olleet sopusoinnussa journalismin eettisten periaatteiden kanssa. Tämän vuoksi Julkisen sanan neuvosto haluaa antaa seuraavan lausuman:

”Jokaisella on asemastaan tai saamastaan julkisuudesta riippumatta yksityiselämän suoja ja ihmisarvo. Tämä on otettava huomioon, vaikka henkilö itse haluaisi kertoa yksityiselämästään julkisuudessa.

Kiristynvä kilpailu viihdejournalismissa on lisännyt kiinnostusta sopimusten tekemiseen julkisten asioista. Yksityisyydestä näyttää tulleen kauppatavara, jonka hinnasta halutaan sopia kuten mistä tahansa hyödykkeestä. Aloitteellisia voivat olla niin lehdet kuin julkisuutta tavoittelevat henkilötkin. Sopimuksista voi seurata eettisiä ongelmia, jos ne siirtävät journalistista päätösvaltaa toimitusten ulkopuolelle.

Jatkuu...

Jatkuu.....

”Median kanssa tekemisissä olevat eivät aina ymmärrä mihin kaikkeen he tulevat sitoutuneeksi. Ihmisen harkintakyky oman elämän ja sen tapahtumien julkistamisen suhteen saattaa olla alentunut esimerkiksi kokemattomuuden, sairauden, rasituksen, päihteiden käytön tai muun syyn takia. Tämä korostaa median vastuuta asioista kerrottaessa, olkoonpa siitä sovittu tai ei.

Julkisen sanan neuvosto on huolissaan siitä, että kilpailu voi johtaa julkisuuden henkilöiden elämäntapojen kuvaamiseen hyvän maun ja kohtuuden rajat ylittävällä tavalla. Media perustelee toimintaansa sillä, että yleisöllä on oikeus tietää julkisen huomion tai ihailun kohteena olleen henkilön synkistäkin elämänvaiheista. Neuvosto kuitenkin tähdentää journalistin ohjetta, jonka mukaan kaikkien ihmisarvoa on kunnioitettava. Sen laiminlyöminen rikkoo hyvää journalistista tapaa, olipa julkaisemiseen muutoin kuinka painavat perusteet tahansa.”

- **JSN:n toimintaa sääntelee 16.12.2010 uusittu perussopimus**, jonka allekirjoittajina ovat mm. *Aikakauslehtien Liitto ry*, *Sanomalehtien Liitto ry*, *Suomen Journalistiliitto ry*, *Yleisradio Oy*, *MTV Oy*, *Ruutunelonen Oy*, *Radio- ja televisiotoimittajien Liitto ry*, *Suomen Radioiden Liitto ry* ja *Kaupunkilehtien Liitto ry* sekä *Paikallislehtien Liitto ry*.
- **Julkisen sanan neuvostossa on 13 (aiemmin 9, sitten 11) jäsentä ja puheenjohtaja.** (aiemman 4 yleisön jäsenen sijasta nyt 5)
Jäsenten toimikausi kestää 3 vuotta.
- **JSN:n kannatusyhdistys nimeää vuoden 2013 alusta lähtien jäsenistä 8 median edustajaa (aiemmin 7)** ja heille henkilökohtaiset varajäsenet. **Nimettävien tulee olla ammatillisesti kokeneita ja perehtyneitä eettisiin kysymyksiin.**
- Heidän tulee yhdessä edustaa sekä lehdistön että sähköisen viestinnän asiantuntemusta.

- JSN valitsee vuoden 2013 alusta lähtien yleisön edustajiksi 5 jäsentä (aiemmin 4) ja heille henkilökohtaiset varajäsenet.
- Yleisön edustajat eivät saa olla joukkoviestimen palveluksessa eivätkä sen luottamustehtävissä.
- Yleisön jäsenistä kahdella ja heidän henkilökohtaisilla varajäsenillään tulee mahdollisuuksien mukaan olla erityistä perehtymistä sananvapausasioihin tai eettisiin kysymyksiin.
- Perustellut kirjalliset hakemukset yleisöä edustaviksi jäseniksi ja varajäseniksi on tehtävä neuvostolle sen puheenjohtajan määräämällä tavalla ennen vaalia.
- Yleisön edustajana on ollut mm. Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekunnassa sananvapaudesta väitellyt Jyväskylän yliopiston yliopistonlehtori, OTT *Riitta Ollila*. Tällä hetkellä tutkija *Tapio Nykänen YTK:sta*

- **JSN:n kannatusyhdistys valitsee puheenjohtajan yksimielisellä päätöksellään kolmeksi vuodeksi**. Toimikausi alkaa, kun puheenjohtaja on valittu ja ottanut tehtävän vastaan. Puheenjohtaja voidaan valita kahdeksi toimikaudeksi.
- - Jos puheenjohtaja eroaa tai hänet erotetaan kesken toimikauttaan, valitaan heti uusi puheenjohtaja kolmeksi vuodeksi.

- **Puheenjohtajan tuli ennen olla median ulkopuolelta, mutta tilanne on muuttunut JSN:n jonkinasteisen kriisin myötä useamman edeltävän puheenjohtajan erottua kesken toimikautensa.**

([Lisätietoa JSN:sta löytyy osoitteesta www.jsn.fi](http://www.jsn.fi))

JSN:n puheenjohtajaksi valittiin vuonna 2005 *Kalevi Kivistö* eronneen *Jacob Södermanin* seuraajaksi.

Kivistö erosi 2007 ja hänen tilalleen valittiin median omasta piiristä *Pekka Hyvärinen*.

Hyvärinen erosi 2009 ja tilalle valittiin *Risto Uimonen* 2009-2016

Söderman

Kivistö

Hyvärinen

Uimonen

Elina Grundström

JSN:n puheenjohtaja 2016-

**- Arvosteltu hiljattain kovasti mm. oman
henkilökunnan taholta....**

Kantelumenettely JSN:oon

- **Valtaosa suomalaisista tiedotusvälineistä kuuluu siis JSN:n perussopimuksen allekirjoittaneisiin yhteisöihin, jolloin JSN voi käsitellä niihin kohdistuvia kanteluita.**
- Muut tiedotusvälineet voivat erikseen allekirjoittaa JSN:n perussopimuksen tai antaa yksittäistapauksessa suostumuksensa kanteluasian käsittelylle.
- **JSN voi myös omasta aloitteestaan käsitellä tärkeänä pitämiään asioita.**
- **Kantelun voi neuvostolle tehdä kuka tahansa, jonka mielestä lehdistössä, radiossa tai televisiossa on loukattu hyvää journalistista tapaa tai ilmaisu- ja julkaisuvapautta.**
- Kantelijana voi olla yksityinen henkilö, viranomainen, yhdistys, yhtiö tai muu yhteisö.

- JSN voi käsitellä myös Internet-aineistoa, jos se katsotaan julkaistuksi tiedotusvälineessä.
- Asian ei tarvitse koskea kantelijaa itseään. Asianomistajalta pyydetään kuitenkin suostumus kantelun käsittelylle.
- Jos tiedotusväline neuvoston mielestä on rikkonut hyvää journalistista tapaa, sille annetaan huomautus, joka on julkaistava määräajassa.
- Ellei huomautuksen saanut tiedotusväline julkaise sitä, annetaan se julkisuuteen.
- Kantelumenettely on maksuton ja vapaamuotoinen, mutta neuvosto suosittelee nettisivuillaan seuraamaan seuraavia ohjeita:
- 1) Kantelu on yleensä tehtävä kirjallisesti. Ellei kantelija itse voi laatia kantelukirjelmää, hän voi tehdä neuvoston sihteerille suullisen ilmoituksen. Sihtööri laatii tämän perusteella kirjelmän, jonka kantelija allekirjoittaa.

2) Neuvosto ei käsittele asiaa nimettömän ilmoituksen perusteella. Se ei myöskään ota tutkiakseen asiaa, jonka julkistamisesta on kulunut enemmän kuin *kolme kuukautta*. Erityisistä syistä voidaan tästä säännöstä poiketa.

Jos ilmoituksen tekijä selvästi hakee neuvoston päätöstä samassa asiassa nostettavaa rikos- tai vahingonkorvausoikeudenkäyntiä varten, ei neuvosto käsittele asiaa tai keskeyttää sen käsittelyn oikeudenkäynnin ajaksi. Neuvosto voi harkintansa mukaan jättää muunkin asian käsiteltäväkseen ottamatta tai keskeyttää käsittelyn.

3) Kantelu on perusteltava. Siinä on syytä yksilöidä tarkasti kirjoitus, ohjelma tai kuva, josta kannellaan. Kantelun voi tehdä myös toimittajan menettelystä tietojen hankinnassa.

4) Jos kantelu koskee lehteä, on syytä liittää mukaan asianomaisen lehden numero tai leike siitä. Kantelun kohdistuessa radioon tai televisioon on vastaavasti mainittava minä päivänä, miltä kanavalta ja mihin kellonaikaan ohjelma lähetettiin.

5) Kantelukirjelmään voi liittää myös muuta aineistoa, jolla kantelua halutaan tukea. JSN voi pyytää selvityksiä myöhemminkin.

- Kantelu osoitetaan JSN:n toimistoon, josta saa lisätietoja ja hyvää journalistista tapaa koskevaa neuvontaa.
- Kantelun voi lähettää neuvostolle postitse, telefaxina tai verkon kautta kantelulomakkeella.
- Asioiden käsittelyaika vaihtelee jutun laadusta riippuen suuresti.
- **Keskimääräinen käsittelyaika kantelun saapumisesta päätöksen postittamiseen on ollut kolmesta neljään kuukautta.**
- JSN:n neuvoston talouden hoitoa ja aatteellista tukea varten yhteisöt ovat perustaneet *julkisen sanan neuvoston kannatusyhdistyksen.*
- Valtiovalta osallistuu taloudellisesti neuvoston kustannuksiin.
- **Valtionapu kattaa noin puolet neuvoston kuluista.**

Sananvapauteen liittyvää kirjallisuutta ja muita lähteitä:

HE 54/2002 vp. Eduskunnalle laiksi sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. -*PeVM 14/2002 vp.* ja *EV288/2002 vp.*

Heikki Kulla ym. (toim.): Viestintäoikeus. WSOY 2002.

Riku Neuvonen: Sananvapaus, joukkoviestintä ja sääntely. Talentum 2005.

Riku Neuvonen: Oikeustapausesittely: KKO 2005:82. Yksityiselämän suoja. Sananvapaus. Lakimies 5/2005, s. 807-825.

Kaarle Nordenstreng (toim.): Sananvapaus. WSOY 1996.

Kaarle Nordenstreng – Ari Heinonen (toim.): Mediaetiikan kipupisteet. Tampereen yliopisto (2002)

Riitta Ollila: Freedom of Speech and Protection of Privacy in Convergence of Electronic Communications. Lapin yliopistopaino. Rovaniemi 2001 (*väitöskirja*)

Riitta Ollila: Sananvapaus. Tietosanoma 2004.

Sananvapauteen liittyvää uutta kirjallisuutta ja muita lähteitä:

Jani Ruotsalainen: Mitä saa sanoa? Sananvapauden oikeudelliset rajat yksityistä ihmistä käsittelevissä joukkoviestimissä. Lapin yliopiston oikeustieteellisiä julkaisuja. Sarja C 46. Rovaniemi 2006 (julkaistu lisensoitettuna)

Päivi Tiilikka: Sananvapaus ja yksilön suoja. Lehtiartikkelin aiheuttaman kärsimyksen korvaaminen. WSOYpro. Vantaa 2007 **(väitöskirja)**

Riku Neuvonen: Viestintäoikeuden perusteet. Talentum 2008.

Rauno Korhonen: Ajatuksia poliitikon yhteiskunnallisesti merkittävästä toiminnasta ja yksityisyyden suojasta perusoikeutena. Teoksessa: Oikeus kansainvälisessä maailmassa. Ilkka Saraviidan juhla-kirja. Edita. Helsinki 2008, s. 107-122.

Mikko Hoikka: Sananvapaus Euroopan unionin oikeudessa. Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisuja, A-sarja N:o 289. Vammala 2009 **(väitöskirja)**

Kts. Myös Viestintäoikeuden vuosikirjat: (Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja, Forum Iuris)

Korkeimman oikeuden ennakkopäätöksiä, jotka suoraan tai osin käsittelevät sananvapautta:

KKO:2012:58	(Uskonrauhan rikkominen – Kiihottaminen kansanryhmää vastaan - Sananvapaus)
KKO:2011:101	(Kunnianloukkaus- Törkeä kunnianloukkaus – Sananvapaus)
KKO:2011:72	(Yksityiselämän suoja – Yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen – Sananvapaus)
KKO:2010:88	(Kunnianloukkaus – Sananvapaus – Tahallisuus)
KKO:2010:39	(Yksityiselämän suoja – Sananvapaus – Menettämisseuraamus)
KKO:2009:88	(Oikeudenkäyntimenettely – Todistelu – Lähdsuoja)
KKO:2009:10	(Asianajaja – Sananvapaus)
KKO:2009:3	(Yksityiselämän suoja – Sananvapaus – Kunnianloukkaus- Salassapitorikos – Rikokseen osallisuus – Rikosten yhtyminen)

Korkeimman oikeuden ennakkopäätöksiä, jotka koskevat sananvapautta:

- KKO:2013:100** (Kunnianloukkaus- Törkeä kunnianloukkaus – Yksityiselämän suoja – Yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen)
- KKO: 2013:70** (Kunnianloukkaus – Sananvapaus)
- KKO:2013:69** (Kunnianloukkaus – Törkeä kunnianloukkaus- Yksityiselämän suoja – Yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen – Sananvapaus – Vahingonkorvaus – Korvattava vahinko – Kärsimys)
- KKO:2013:50** (Laillisuusperiaate – Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate – Sananvapaus)
- KKO:2013:15** (Väärä ilmianto – Kunnianloukkaus – Sananvapaus – Virkamies)